

Đoạn Tình

Hồ Biểu Chánh

Chương 1

C háng lượn người Việt Nam, người Pháp hay người Tàu, ai có xe hơi thả đều biết hãng "Thuần Hòa" ở Sài Gòn, tại đường Phan Thanh Giản. Hãng ấy choán trọn một dãy phố 5 căn: căn đầu thì bán vỏ ruột cùng các đồ phụ tùng xe hơi; căn kế đó thì chia phòng cho ông Chủ hãng với mấy thầy cô làm việc giấy; còn ba căn chót thì chứa mùi mấy cái xe hơi mới tinh để bán, lớn có nhỏ có, thứ nào cũng đẹp.

Ở phía sau lại còn có một cái xưởng rộng lớn, trong ấy có đủ máy để sơn xe và tiện hoặc đúc các đồ phụ tùng theo máy móc xe hơi.

Thầy thợ trong hãng đông đầy, mà khách tới mua đồ, coi xe hoặc sửa xe cũng nườm nượp, trước hãng thường có đôi ba chiếc xe hơi đậu luôn luôn.

Một buổi chiều, Thuần là chủ hãng, mình mặc áo sơ mi cụt tay, đi qua đi lại một mình trong phòng làm việc, bộ như suy nghĩ một việc gì quan hệ lắm vậy. Thuần mới 28 tuổi, lại nhờ hồi nhỏ có tập luyện thể thao nhiều, nên vai ngực nở nang, tay chân cứng cỏi, tướng mạo coi rất mạnh mẽ. Thuần không ưa nói nhiều, song ưa suy nghĩ. Gương mặt nghiêm nghị mà ôn Hòa vui vẻ, làm cho ai ngó thấy cũng biết liền là người chân chất mà quyết đoán. Chuông điện thoại reo reng reng. Thuần bước lại đứng dựa bàn viết, một tay thọc vào túi quần tây, một tay nắm ống dây thép nói kê vào tai mà nghe rồi nói: "A lô!... Phải, đây là hãng Thuần Hòa... Phải tôi... Còn tôi được hân hạnh mà nghe ai nói đó?... À! Tôi kính chào ngài... À... được, được lắm... Ngài nói chỗ nào?... Đường Quán Hạt số 1, chỗ Gò Đồi? Tôi biết, tôi biết, đường đi Tây Ninh, khỏi ngã ba Bà Điểm một chút đó mà... Được, tôi sẽ biểu đi liền, xin ngài an tâm... Chào ngài".

Thuần gác ống nói rồi bước ra ngoài cửa phòng kêu thầy hai Tịnh, là người trông tuổi, làm Quản lý trong hãng, mà nói:

Thầy Hai, ông **Đốc tờ**¹ Huỳnh kêu đây nói cho tôi hay rằng xe của ông chết máy nằm trên đường đi Tây Ninh, tại chỗ Gò Đồi, và ông cậy hãng cho xe lên kéo về mà sửa cho ông. Thầy làm ơn biểu dưới xưởng cho một cái xe đi liền kéo tới.

Ông Hội đồng Bính ở Gò công, lúc ấy ông đương bước xuống xe hơi mà vô hãng. Thuần quen biết nhiều, nên lật đật đi ra cửa tiếp đón.

- Ông mới lên? Xưa rày lâu gặp ông dữ...
- Tôi lên hồi trưa. Mấy tháng nay không có việc chi nên tôi không có đi Sài Gòn.
- Ông mua xe hơi mới mà đi, xe của ông cũ rồi, đi coi xưa quá.
- Thôi, bề nào cũng tiếng "có xe hơi", mới cũng cũng vậy; xe mới nhiều tiền lắm.

¹ bác sĩ

- Ông đổi thì tôi tính giá nhẹ cho.
- Không. Cái xe của tôi hên lắm. Tôi đem lên tính cây hăng sơn lại cho mới mà thôi.
- Được. Xe ông để cũ quá. Phải sơn cho thường kéo thùng bị sét rồi mục hết.
- Xe tôi nước sơn còn tốt lắm mà. Tôi giữ kỹ lắm, hễ đi về thì tôi biểu rửa chùi lau sạch sẽ rồi bỏ mùng xuống bao trùm hết, bụi cát không đóng được, bởi vậy 4 năm nay tôi không sơn mà vẫn còn tốt. Sơn xe của tôi đó giá bao nhiêu?
- Ông muốn sơn cộ hay là sơn máy?
- Sơn cộ là sơn cách nào?
- Sơn tay... Sơn máy tốt hơn.
- Vậy thì sơn máy.
- Sơn máy thì mắc hơn.
- Bao nhiêu?
- Ông đừng lo giá cả mà. Hãng tôi không bao giờ tính mắc đâu. Xin ông bước lại đây rồi thầy hai tính giá cho.

Thuần dắt ông hội đồng Bính lại giao cho thầy hai Tịnh rồi đi vô phòng. Thấy có hai phong thơ để trên bàn viết, Thuần liền ngồi xé bao thơ mở thơ ra mà đọc. Bức thơ đầu là thơ của ông Võ Đại Độ, điền chủ Ô Môn, hỏi muốn đổi xe cũ lấy xe mới và hỏi phải bù cho hãng bao nhiêu. Còn bức thơ sau là thơ của thầy năm Thiện, ở dưới coi ruộng cho Thuần dưới Cái Bè gởi cho hay ruộng nước lớn quá, đã ngập lúa hai ngày rồi, sợ mùa này thất nhiều và hỏi có nên ra lúa cho tá điền mượn ăn nữa hay là phải ngừng lại.

Thuần ngồi chống tay nơi trán mà suy nghĩ một hồi lâu rồi bước ra ngoài đưa hai bức thơ cho thầy hai Tịnh và dạy trả lời liền với ông Võ Đại Độ, xin ông đem xe cũ của ông lên cho hãng xem rồi mới định giá cả được; còn với thầy năm Thiện thì biểu thầy cứ phát lúa cho tá điền mượn ăn như thường, nếu mùa này rủi thất, họ không trả được, thì để cho họ thiếu đó, chớ nếu **bặt**² lúa ăn, thì tá điền tán lạc hết, rồi mùa tới còn ai mày cày cấy. Thuần dặn viết nã và biểu đánh máy ký tên gởi trong buổi chiều ấy, rồi Thuần đi xuống xưởng mà xem xét công việc của thợ làm.

Mặt trời gần lặn, Thuần trở lên phòng làm việc. Cô Như, là người đánh máy trong hãng, đánh hai bức thơ trả lời vừa xong, nên cầm vào cho Thuần ký tên. Thuần đọc mỗi bức thơ, ký tên rồi trao lại cho cô Như, tuy cô mới 21 tuổi, gương mặt sáng rõ, mắt hữu tình, miệng hữu duyên nhưng mà Thuần không ngó cô và cũng không một tiếng chi cho vui lòng cô đứng chờ đợi.

Cô Như bước ra thì thầy hai Tịnh liền vào nói:

- Chín Sung sửa xe của ông huyện Hội mới rồi nó đem ra chạy thử máy rui cán một thêm xăm trên đường Hai mươi. Bầy trẻ mới về nói cán nặng lắm.

Thuần đứng dậy nói:

- Chín Sung kỹ lưỡng lắm mà; tại sao chạy xe lại cán người ta kìa?
- Gặp rui ro, biết làm sao được.
- Để tôi lên đó tôi coi thử coi. Cán trên đường Hai mươi mà lối nào?

² *dứt, hết*

- Bầy trẻ nói ngang xóm lao động.
- Tôi đi... Nếu trẻ thì tôi về luôn trong nhà.

Thuần lấy áo bận, lại đứng ngay cái gương mà chải tóc sửa *cravate*³ rồi ra đường leo lên cái xe riêng của mình cầm bánh mà chạy qua đường Verdun, đăng lên đường hai mươi. Lên tới xóm lao động, không thấy gì hết. Thuần bèn ngừng xe ngang một cái quán mà hỏi thăm. mấy người ở đó chỉ chỗ xe cán cho Thuần coi, nói lỗi tại *thiếu xăm*⁴ chớ không phải tại sớp-phơ bởi vì thiếu gánh nước đi một bên đường thì phải lằm chùng xe hơi tới gần, thiếu vụt băng ngang qua lộ, sớp-phơ không thể tránh hay là ngừng kịp, tự nhiên phải đụng thiếu. Họ lại nói xe hơi chớ thiếu xăm với chông thiếu vào nhà thương Chợ Rẫy rồi.

Họ còn nghị luận về sự xe hơi cán. Có người nói: "Hễ nghe có tai nạn xe hơi thì ai cũng định lỗi tại xe, bởi vì xe chạy mau nên mới cán người ta. Song tôi thường thấy nhiều người đi đường họ kỳ lắm: có người họ đi giữa lộ, chớ không chịu đi một bên, có người họ muốn đâm ngang qua lộ thì họ đâm đại không thèm ngó trước ngó sau. Còn có bọn đi ba bốn người, họ đi dăng ngang bít đường hết, xe kéo la, hoặc xe máy reo chuông, họ không thèm tránh. Đi đường như vậy không bị đụng, không bị cán sao được. Tôi tưởng ở Sài Gòn này nhà nước nên ra lệnh cho mấy thầy đội gác đường phải gia công mà dạy cách đi bộ mới được hay là nhà nước lập luật định cách đi bộ ai đi sai luật thì phạt cho họ thật nặng, thời may mới bớt tai nạn về xe dụng xe cán". Thuần nghe những lời ấy thì chუმ chum cười. Vì phải đi riết vô nhà thương mà thăm bệnh tình thiếu xăm thế nào, nên Thuần xin mấy người trong quán nếu cò bớt có đòi, thì làm chứng giùm cho công bình, rồi leo lên xe đi Chợ Lớn.

Vô nhà thương gặp chín Sung hỏi lại, thì chín Sung cũng thuật việc rui ro y như lời của mấy người trong quán ngang xóm lao động nói hồi nãy.

Đốc tờ khám bệnh thiếu xăm rồi nói thiếu gãy hết một cái xương ống chân trái, có lẽ phải nằm nhà thương một tháng mới mạnh.

Thuần liền đóng tiền nhà thương một tháng cho thiếu xăm, lại đưa 10 đồng bạc cho chú khách chông thiếu xăm, mà nói:

- Nị lấy tiền đây đăng đi xe ra vô thăm vợ. Để mai sớp-phơ lên nhà nị tính toán, đừng có đi thưa cò bớt thất công.

Không biết chú khách nầy vì nghĩ xe dụng lỗi tại vợ chú, hay là vì thấy 2 tấm giấy bạc 5 đồng mà choá mắt, mà chú lấy bạc rồi chú cười ngón ngoén nói:

- Ô! Được mà, hông có sao... Thưa cò bớt làm chi.

Chín Sung nói:

- Hồi đụng rồi đó có thầy Đội lại biên số xe, biên tên họ của tôi, thầy biết tôi làm trong hãng Thuần Hòa, nên không bắt tôi, biểu tôi chớ thiếu xăm vô nhà thương mà thôi.

Thuần gặt đầu biểu chín Sung đem xe về hãng. Thuần lên xe riêng mà chạy thẳng về nhà.

³ cà vạt

⁴ phụ nữ người Tàu

Hồi chiều hay tin lúa bị ngập, bây giờ lại thêm vụ xe cán thêm xâm nữa. Trong một buổi chiều mà xảy ra tới hai việc hại, thế thì vui làm sao được, bởi vậy Thuần cầm tay bánh cho xe chạy mà trí lơ lửng không an.

Chương 2

Nhà riêng của Thuần ở trong đường Cây Quéo, thuộc tỉnh Gia Định. Một toà nhà lầu cất kiểu tối tân, giữa một cái vườn rộng rãi. Đường xe vô nhà dọn trịch qua bên phía tay phải bởi vậy trước nhà còn nguyên một khoảng đất rộng lớn. Trong hàng rào đúc sạm rào dọc theo lộ Cây Quéo, mà đối với cửa cái trong nhà ngay bót, thì có cây xoài thật lớn, gốc cả ôm, tàn chần vắn, lá xum xuê, dưới gốc cây cổ thụ ấy có một cái băng đá, để lúc chiều mát, hoặc trắng trong, ngồi mà hứng gió. Sân thì xẻ đường ngang đường dọc, dài theo mỗi đường thì đắp lề thành liếp, rải phân rồi khoảng trồng hường, khoảng trồng *gấm* (?), khoảng trồng *chuối nước*⁵ khoảng trồng cẩm nhung. Dài theo đường xe vô và trong mấy vuông đất trước sân thì trồng mít tố nữ, *sa bô chê*⁶, măng cầu xiêm, *lu-cu-ma*⁷, tuy cây còn nhỏ nên chưa có trái, song nhò có giếng đào tại gốc rào, nước có sẵn cho gia đình tưới hàng ngày, nên cây lên sồn sột, đọt đơm mạnh mẽ.

Còn trong nhà, từng dưới, mà phía trước, thì để trọn làm phòng tiếp khách, phía trong, mà chính giữa là phòng ăn cơm, bên tay mặt là phòng khách đàn bà, bên tay trái là phòng đọc sách. Phía sau nữa, một bên là phòng rửa mặt, còn một bên là phòng tắm, hai phòng này có đặt máy nước kim thời.

Từng trên lầu, phía trước dọn chỗ thờ ông bà, phía sau dùng làm buồng ngủ, trước sau đều khoảng khoát mát mẻ.

Cuộc ở đẹp đẽ rộng rãi này, Thuần mới tạo ra vừa một năm nay mà thôi, về mua đất, về cất nhà, tốn gần 40 ngàn đồng bạc. Thuần thuộc về hạng tân học, có chí làm ăn lớn. Cách 6 năm trước, Thuần học bên Pháp thi đậu bằng *Bác vật*⁸ rồi trở về lập hãng xe hơi và cưới vợ, thì quyết dùng hết nghị lực và trí não mà tranh lợi quyền chớ không tính hưởng mùi sung sướng của tiền bạc. Nhờ cuộc làm ăn càng ngày càng thêm thịnh phát, tiền bạc dư dả nhiều. Thuần thấy vợ con muốn nhà ở ngoài Sài Gòn chật hẹp, nực nội, nên mới tạo cuộc này cho vợ con vui hưởng chút thanh nhàn hạnh phúc, đừng mình an lòng mà tranh đấu trong trường thương mại kỹ nghệ với thiên hạ.

Hôm nay Thuần về nhà đã quá 7 giờ rưỡi tối rồi, mệt trí nhọc lòng cả ngày, tính sẽ hiệp với vợ con đừng vui thú gia đình mà tạm quên các việc lo lắng. Thuần cho xe chạy thẳng vô nhà sau mà cất. Thằng bé Hậu là con của vợ chồng Thuần, năm nay đã được 4 tuổi, đang chạy chơi trên cái sân gạch ở phía sau, có con xấm giữ ràng theo một bên mà coi chừng, nó thấy xe của ba nó về thì lăng xăng chạy lại kêu: "Ba... Ba..." inh ỏi, con xấm phải nắm tay mà ngừng bót nó lại, Thuần cất xe rồi bước ra. Bé Hậu a lại ôm chân cha mà mừng, tóc bay phát phơ, miệng cười hịt hạt. Thuần cúi xuống ôm con mà hôn mấy cái rồi bỗng luôn đi lại cửa sau mà vô nhà.

⁵ một loại kiếng đặc biệt ở miền Nam

⁶ (*sapotier*), giống cây được nhập từ Java, trái chín ngọt đậm

⁷ (*lékima*), loại cây du nhập từ Java

⁸ kỹ sư

Vợ của Thuần là cô Hòa năm nay đã được 25 tuổi. Vì có thai nghén hơn 5 tháng, nên không trang điểm, cô mặc quần lụa trắng với áo [pyjama](#)⁹ lụa màu hồng, nghe chồng về thì cô ra đứng dựa cửa sau mà chờ.

Thuần bỗng con xâm xâm bước lên thêm, ngó thấy vợ thì thầm mong vợ nói một vài câu vui vẻ mà tỏ ý thân thiết ái ân, đặng mình quên hết những nỗi mệt nhọc. Trái với sự mơ ước của chồng, cô Hòa đã không giải phá dùm nỗi lo cho Thuần, mà cô lại cau mày quạu quọ nói:

- Đi đâu mà chùng nầy mới về, để người ta ở nhà đợi chờ đói bụng muốn rã ruột. Muốn [ta bà](#) (*đi chơi rày đây mai đó*) thì ít nữa cũng phải nói trước cho người ta biết chớ.

Mấy lời trách cay đắng ấy lọt vào tai Thuần chẳng khác nào một thùng nước lạnh xối vào tâm can, bởi vậy Thuần thở dài một cái để con đứng xuống gạch mà nói:

- Bầy trẻ sửa xe rồi cho chạy thử máy, rui đụng người ta gãy chân, tôi phải lo đi điều đình vụ ấy cho êm chớ đi đâu. Ở nhà đói bụng sao không ăn cơm trước đi, chờ làm chi.

Cô Hòa dường như không muốn để ý tới vụ chồng nói đó, cô không hỏi thăm, mà cô lại kêu người nhà bảo dọn cơm cho mau.

Thuần cởi áo máng trên giá rồi vô phòng rửa mặt mà gọi rửa cho mát mẻ. Chờng Thuần trở ra thì thấy cô Hòa đã ngồi tại bàn ăn mà ăn trước một mình, gương mặt điềm nhiên. Thuần không biết đói bụng hết muốn ăn cơm, đi thẳng ra cửa trước đứng ngó mông, trong lòng bàng hoàng, ngoài mặt lơ lửng.

Bé Hậu đi theo, với nít tay cha mà hỏi:

- Sao ba không đi ăn cơm vậy ba? Má ăn kia, ba vô ăn với má đi.

Thuần chúm chím cười và vỗ đầu con mà đáp:

- Để ba nghỉ chút rồi ba sẽ ăn. Con ăn cơm rồi hay chưa?
- Con ăn rồi hồi chiều.
- Con muốn ăn thêm hay không?
- Không. Con no lắm.
- Con buồn ngủ hay chưa?
- Chưa.
- Thôi, con vô đây coi ba má ăn chơi.

Thuần nắm tay dắt con trở vô bàn ăn, để con ngồi trên cái ghế tại đầu bàn, rồi mình ngồi ngang mặt vợ mà ăn, con ngồi chính giữa.

[Đèn khí](#)¹⁰ chiếu trong nhà sáng trưng làm cho cái quang cảnh có vẻ rất đẹp đẽ mà cũng rất ấm áp. Trong nhà bàn ghế rục rỡ, lại thêm vợ chồng với con sum hiệp một bàn, cảnh hạnh phúc nào bằng cảnh gia đình phong phú hòa hiệp nầy. Tiếc thay bề ngoài thì là vậy, vì cô Hòa không vui rồi làm Thuần cũng không vui, bởi vậy cái hạnh phúc gia đình của Thuần đã dày công tạo nó vẫn phảng phất lò mờ, chớ không hiện ra tỏ rõ được.

Thuần đang ngồi ăn mà trong lòng lạnh ngắt, thỉnh thoảng nghe tiếng xe hơi chạy vô sân rồi ngừng. Không hiểu xe ai đến, vợ chồng Thuần chăm chú ngó ra cửa.

⁹ áo ngủ

¹⁰ ý nói đèn điện

Vợ chồng giáo sư Kiềm là bạn học của Thuần hồi ở bên Ba Lê¹¹ bước vô. Giáo sư Kiềm thấy vợ chồng Thuần đang ăn cơm thì la lớn: "Người ta mời 8 giờ rưỡi dự tiệc đám cưới mà sao lại lên ăn cơm vậy?"

Vợ chồng Thuần buông đũa đứng dậy chào mừng khách và mời ngồi.

Thuần bợ ngợ nói:

- **Ma-pham** (*ma femme, vợ tôi*) có nghén không đi đám cưới được, còn moa thì công việc đa đoan mệt quá, nên hồi sớm moi moa đã có viết thư cho Thâm mà cáo từ rồi.

Giáo sư Kiềm lắc đầu nói giọng quả quyết:

- Không được, không được! Anh em đã nhứt định không ai được trốn ở nhà. Ma-pham Thuần có thai nghén có lẽ được viện có ấy mà cáo từ, tuy bây giờ bọn tân học chúng ta không cố chấp mấy tục lệ dị đoan hủ bại đó nữa. Còn phần toa thì toa không được phép kiếm có mà trốn anh em. Thâm mời đám cưới nó có nói: Bọn tân học chúng ta ở bên Pháp trở về xứ, ai cũng mắc lo chức nghiệp, nên ít có dịp hội nhau mà đàm luận vui chơi. Nhân lễ cưới của nó, nó kiếm mời đủ anh em hết thầy đặng hội nhau vui chơi một đêm. Nó rước ban nhạc **Ma-Ní** (*Manille, ý nói ban nhạc Phi Luật Tân*) tài tình; nó lại còn kêu bọn xẩm khiêu vũ Thượng Hải, để ăn uống xong rồi chúng ta nhảy đầm chơi tới sáng. Nó có cái hào ý với chúng ta nên mới sắp đặt như vậy đó, anh em ai cũng hứa đi hết thầy, sao toa lại thối thác không muốn đi? Toa tính phân rẽ bạn xưa mà chơi riêng hả? Đừng có làm như vậy anh em phiền. Toa thay đồ cho mau đặng đi với moa, kéo trễ.

Cô Hòa hỏi Kiềm:

- Ông Thâm làm đám cưới mà đãi tiệc ở đâu?
- Đãi tiệc trong Chợ Lớn, tại tửu lâu "Tiểu Địa Vọng".
- Nhà tôi có nói với tôi sự ông Thâm mời đám cưới, song tôi không nhớ mời bữa nào. Phận tôi có mang nên không thể đi được, tôi tưởng nhà tôi đi một mình, chớ tôi có dè cáo từ đâu.
- Thôi ma-đam ở nhà, để Thuần đi với tôi nghe hông.
- Nhà tôi phải đi chớ, trốn ở nhà coi sao được.

Kiểm day qua nói với Thuần:

- Thuần, **ta-pham**¹² cũng xứ toa phải đi, toa có nghe hay không? Đi thay đồ đi cho mau, a lê!

Thuần đã chán cảnh gia đình buồn hiu hồi nãy, rồi nghe những lý luận của Kiềm trưng ra mà ép đi, lại còn thấy ý vợ muốn thôi thúc mình nữa, bởi vậy chàng đã xiêu lòng, song còn gượng mà cãi với Kiềm:

- Anh em bày đặt buộc phải bận áo dài, bịt khăn đen. Moa không có khăn đen áo dài nên moa đi không được.
- Phải, anh em nghĩ bọn lão thành thủ cựu họ khinh bỉ nhóm thanh niên tân học chúng ta, họ thường chê chúng ta học theo Âu Tây rồi vong bản. Anh em muốn phản đối lời chê khò khạo ấy, nên nhứt định hể trong nhóm

¹¹ (Paris), thủ đô Pháp

¹² (ta femme), vợ anh

thanh niên tân học chúng ta mà có lễ quan hôn tang tế, thì chúng ta phải giữ lễ nghi của nước nhà, chúng ta phải mặc quốc phục, khăn đen áo dài hàng Hoàng. Tuy anh em định như vậy, song mình không sẵn khăn đen áo dài, mình mua sắm không kịp, thì mình mặc Âu phục chớ biết làm sao. Toa thay đồ Tây mà đi, moa cũng mặc đồ tây đây vậy.

- Moa mệt quá nên không muốn đi. Moa tính ăn cơm rồi thì chạy xe một vòng hứng mát và giải trí đặng ngũ cho khoẻ.

Kiểm đưa hai tay nắm vai Thuần mà xô mà nói:

- **A-Lông¹³**, a-lông! Đi thay đồ cho mau, đừng có nhiều chuyện nữa. Nếu toa còn dụ dợ nữa, thì moa dễ bắt trói toa mà bỏ lên xe rồi moa chở toa đi đả.

Cô Hòa tiếp lời:

- Mình phải thay đồ đi với ông giáo sư chớ. Chẳng nên vắng mặt mà làm cho anh em phiền.

Thuần rùn vai rồi đi lên lầu mà thay y phục.

Cô Hòa mời vợ chồng Kiểm uống trà và hỏi Kiểm:

- Không biết ông Thạm cưới vợ ở đâu vậy?
- Cưới con một vị thương gia ngoài Sài Gòn.
- Chắc bên vợ ông giàu lắm hả?
- Tự nhiên. Bọn thanh niên đời nay họ nghĩ nếu cưới vợ nghèo là đem cái hoạ lớn vào nhà, còn cưới vợ xấu thì phải chịu tiếng nhạo báng trọn đời, bởi vậy ai cũng phải ráng mà kiếm vợ giàu, vợ đẹp.
- Nếu vậy con gái nghèo với con gái xấu làm sao có chồng cho được?

Kiểm rùn vai tiếp:

- Họ làm sao được thì họ làm, hơi nào mình lo cho họ.

Bà Kiểm tiếp lời:

- Đời nay hễ có tiền nhiều dầu không có sắc đẹp cũng dễ lấy chồng, chớ không có tiền, dầu có sắc hay có hạnh cũng không mong có chồng được.

Kiểm lật đật kết luận câu chuyện:

- Nói tóm lại, thì đời này **giấy xăng¹⁴** quý hơn tài, sắc, đức, hạnh hết thảy!

Ba người cười xoà.

Thuần thay đồ rồi ở trên lầu lon ton đi xuống, chân mang giày da láng ngời, mình mặc bộ đồ xăn tung thật khéo, cổ thắt nơ đen hàng hoàng. Vợ chồng Kiểm đứng dậy thúc Thuần ra xe mà đi liền. Cô Hòa đưa ra sân, xe chạy đã lâu mà cô vẫn cứ thơ thần hoài, không chịu đi nghỉ.

Vô tới tửu lầu "Tiểu Địa Vong", Kiểm đậu xe sát trong lề đường, khoá máy kỹ lưỡng, kéo ống quần sửa bầu áo, rồi dắt vợ và Thuần lên lầu; nhạc đánh rập rình. Lúc lên thang Thuần đưa đồng hồ tay ra mà coi rồi nói với Kiểm:

- Đã 8 giờ 40 rồi. Mình đi trễ một chút.

Kiểm day lại mà đáp:

- Thiệp mời 8 giờ 30 mình đến 8 giờ 40 mà trễ nỗi gì?
- Trễ 10 phút, chớ sao lại không trễ.

¹³ (allons), chúng ta đi

¹⁴ (cent=100), giấy bạc 100 đồng

- Toa quê mùa quá. Theo lễ nghi của Việt Nam bây giờ, tiệc mời 8 giờ 30, nếu mình đến đúng giờ thì mình là nhà quê. Người sang trọng thượng lưu phải để 9 giờ rồi sẽ đến. Để lên lầu rồi toa sẽ biết, mình đến đây sớm hơn người ta nhiều.
- Lễ nghi gì mà kỳ vậy! Khách mời đông người, chớ không phải một mình mình. Nếu mình đi trễ để người ta chờ đợi thì mình thất lễ quá.
- Ấy! Bực sang trọng thì phải làm như vậy, phải để cho người ta chờ đợi, rồi họ đố bụng họ hỏi còn chờ ai nữa, đừng cho chủ tiệc nói: "Còn chờ ông này, còn thiếu ông kia", làm thế ấy mới có danh, hiểu chưa?
- Danh gì vậy?... danh thất giáo hả?
- Không. Họ tính làm quảng cáo cho tên tuổi của họ chớ.
- Gớm quá!
- Còn nhiều cái gớm hơn nữa kia chớ!

Y như lời của Kiểm đoán trước, lên tới phòng tiệc thật quả Thuần chưa thấy một bạn nào hết.

Thậm mặc quốc phục vừa thấy Thuần với vợ chồng Kiểm thì lật đật chạy ra cửa mời vào. Thậm nói với Thuần:

- Hồi sớm mai moa được thơ toa kiếu từ, moa giận lung lắm. Nếu chiều nay không có mặt toa, thì moa sẽ tuyệt giao với toa. Toa vô đây là may lắm. Thôi, ngồi uống rượu khai vị mà chờ anh em.

Kiểm nói:

- Thuần tính trốn. Moa ghé nhà moa bắt nên mới đi với moa đó.

Thuần gật đầu cười.

Thuần đứng ngó cùng khắp trong phòng tiệc, thấy dọn hai bàn song song, bàn nào cũng chưng bông rực rỡ, cũng có đế rượu ê hề, song một bàn thì khách ngồi gần đủ, còn một bàn thì còn trống trơn, chưa có ai ngồi hết. Đầu ngoài, gần chỗ nhạc, lại có dọn thêm một cái bàn ngang để cho đàn bà ngồi, bàn ấy cũng có khách đủ rồi, có bà già, có đàn bà, có con gái, người nào y phục cũng xinh đẹp.

Thậm cắt nghĩa cho Thuần với vợ chồng Kiểm hiểu rằng khách ngồi một bàn dài với một bàn ngang là đàn gái, còn cái bàn chưa ai ngồi là bàn của khách đàn trai.

Thuần liếc thấy họ đàn gái có vài người Pháp, có viên quan Việt Nam, có ít vị Hội đồng, có vài vị thi văn sĩ, còn bao nhiêu đều là thương gia có tên tuổi trong xã hội Sài Gòn. Trong đám khách ấy chỉ có một ông già mặc quốc phục, còn bao nhiêu đều mặc Âu phục.

Thuần với Kiểm thấy họ đàn trai chưa tới nên không chịu ngồi, dắt nhau ra ngoài đứng ngó xuống đường chơi, để mặc cho Thậm thông thả mà sắp đặt cuộc tiếp khách.

Quá 9 giờ, họ đàn trai mới lần lượt đến, có người dắt vợ, song phần nhiều thì đi một người, mà hầu hết đều là hạng thanh niên tân học, duy có vài vị mặc Âu phục, còn gần 30 vị bịt khăn đen, mặc áo dài, cũng như chàng rể.

Hai họ ngồi riêng, nên không ai chào ai, bởi vậy tuy hội chung một phòng, hai bàn cách nhau chừng vài thước, mà cũng như có vách tường phân rẽ hay là có đường mương cản ngăn.

Mấy vị mặc quốc phục buộc mấy vị mặc Âu phục phải ngồi riêng một khoảng với phụ nữ, để cho hạng giữ lễ xưa ngồi chung với nhau.

Thuần không làm theo phần đông nên trong lòng áy ngại, song thăm nghĩ bàn bên kia của họ đang gái đều mặc y phục như mình, thì chắc mình không đến nỗi thất lễ.

Khách ngồi vừa yên thì bồi bưng rượu mời khai vị. Mấy vị tân học mặc quốc phục, vị nào cũng biểu rót rượu mạnh thật đậm, rồi cụng ly với nhau. Ban đầu còn có thứ tự, câu chuyện nghe êm ái. Uống được vài tuần rồi, không hiểu vì bị ông men hành, hay vì là nhớ lễ nghĩa quen thuở nay, mà mỗi vị đều lớn tiếng om sòm, ai cũng nói hết thảy, tuy ai không thèm nghe ai, kể nói người la, chẳng khác nào trong sân đá banh, thiên hạ nhốn nhao lúc banh lọt vô lưới vậy.

Thuần thấy thái độ hai bàn khác nhau, một bên ồn ào một bên trầm tĩnh, thì trong lòng khó chịu, ra dấu vợ chồng Kiểm bảo ra về. Kiểm chau mày suy nghĩ, có lẽ thâm tính thoát thân. May tiệc gần mãn mấy ông quốc phục bây giờ muốn khiêu vũ, nên xin mấy bà ngồi cái bàn ngang đứng dậy dọn cho trống chỗ mà nhảy. Bàn khiêng đi rồi, bồi chưa kịp quét, mà họ đã đóc nhạc đánh lên, rồi có ông thì cặp đàn bà, có ông thì cặp anh em bạn mà nhảy.

Có một điều rất tức cười, là có hai ông ôm nhau nhảy rồi té lẳng cù đùng, gây một trận cười cho bọn tửu bảo [chi-na](#)¹⁵. Còn một điều đáng tức cười hơn nữa, là có một vị tân học mặc áo bà ba trắng [quần](#)¹⁶ một phụ nữ mà nhảy, sắc mặt hân hoan như thường, không dè việc mình làm đó là một việc nhục nhã, nhục nhã cho mình, nhục nhã cho điệu khiêu vũ là cái điệu chơi thanh nhã của người Âu châu.

Nhờ có khiêu vũ lộn xộn, nên Thuần mới kêu vợ chồng Kiểm mà rủ về, rồi dắt nhau đi êm, không thèm giã từ ai hết, dường như chạy trốn cho khỏi cái chốn nhục nhã gớm ghiếc ấy.

Kiểm cho xe chạy lên đường Bình Hòa, tính về ngã Lăng Cha Cả, đặng hóng gió một chút. Thuần ngồi một bên Kiểm, cái quang cảnh tối tệ dơ dáy hồi nãy còn chàng ràng trước mắt, làm cho trong lòng khó chịu, nên buồn hiu không nói chi hết.

Chờng xe ra tới đường trống, Kiểm mới nói với Thuần:

- Mới lần thứ nhứt moa thấy tiệc cưới như vậy đó. Nếu moa biết trước, dẫu Thâm nó lạy mà mời, moa cũng không thèm đi. Moa xin toa tha cái tội moa ép buộc toa đi với moa đó. Ma-đam Thuần ở nhà thật là may lắm.

Bà Kiểm ngồi một mình ở phía sau, mà tức giận quá, dằn lòng không được nên bà nói lớn:

- Khốn nạn hết sức! Tôi thề từ rày sắp lên tôi không dự tiệc với những người ấy nữa. Họ không biết lễ nghĩa gì hết, không phải Tây mà cũng không phải Việt Nam.

Thuần day lại nói với bà Kiểm:

- Bà giận đáng lắm, bởi vì người ta thất lễ với phụ nữ nhiều. Mà hai anh em chúng tôi đây thuộc trong bọn tân học, chúng tôi còn giận nhiều hơn nữa. Họ làm nhục lây cả bọn chúng tôi hết thảy.

¹⁵ (China), Trung quốc

¹⁶ đưa tới đưa lui

- Phải, họ làm xấu chung cho cả bọn.
- Chớ chi trong tiệc duy có bọn chúng tôi mà thôi, thì họ muốn vui chơi cách nào cũng được. Ngặt vì trong tiệc có cả trăm người, có đàn bà, có người sang trọng tử tế, có mấy người Pháp, có một đám tưu bảo, rồi đây những người ấy họ sẽ bình phẩm về nhân cách, về giáo dục của bọn chúng tôi mới là khổ. Thuở nay bọn chúng tôi thường khoe khoang: "Thanh niên tân học là hy vọng của nước nhà, là hoa thơm của non sông". Chắc từ rày người ta sẽ lấy quang cảnh bữa tiệc này làm bằng cớ mà nói: "Non sông có những đám hoa như vậy coi dơ chớ không đẹp; nước nhà có thanh niên tân học như vậy ắt thất vọng chớ không hy vọng". Họ nói như vậy rồi chúng tôi làm sao mà cãi với họ?

Kiểm liền thở ra mà đáp với Thuần:

- May trong bọn tân học còn nhiều người khác nữa chớ chẳng phải bao nhiêu đó.
- Nói ngay ra thì anh em họ phiền, chớ moa coi trong bọn mình có nhiều người không kể luân lý không biết giáo dục gì hết, họ chỉ trừ nghĩ phương chước làm cho có tiền, dầu phải dùng phương pháp nào cũng được, có tiền cho nhiều đặng hưởng, đặng sung sướng xác thịt, đặng loè loẹt bề ngoài, họ không kể gì đến mạng vận của nhà nước, đến luân lý của xã hội, đến quyền lợi của chúng tộc.
- Toa nói trúng lắm. Moa cũng thấy như toa vậy. Moa lại thấy cái làn sóng vô luân lý, vô giáo dục này nó càng lên mạnh thêm hoài; nếu không ai tìm phương mà ngăn cản, thì nó sẽ tràn khắp trong nước rồi cái xã hội Việt Nam, khi xưa tôn trọng đạo đức nên được cao thượng cứng cỏi, sẽ thành ra một xã hội hỗn độn tham lam, nên phải thấp hèn yếu ớt. Nền luân lý xưa của chúng ta đã xiêu ngã, bây giờ cần phải bồi đắp lại cho mau, phải tập cho người mình có cái óc tấn thủ cho cứng cỏi, có cái chí lập gia đình cho vững chắc, có lòng ái quốc nồng nàn, thì họ may mới khỏi hổ với thiên hạ.
- Toa làm giáo sư, toa có thiên chức giáo dục. Đó là phận sự của toa.
- Một mình moa mà chống muôn xe sao nổi?
- Toa cũng phải ráng, chẳng nên thối chí.

Câu chuyện mới tới đó thì xe đã tới nhà Thuần, nên ngừng. Thuần từ giã vợ chồng Kiểm rồi mở cửa rào đi vô, đường kia nẻo nọ ngổn ngang trong trí.

Chương 3

Thường ngày cô Hòa ngủ đến 7 giờ cô mới thức dậy. Mà bữa nào cũng vậy, hễ cô dậy thì cô thấy Thuận đã dậy trước rồi, khi đi thơ thẩn ngoài sân mà xem bông, khi thì lui cui xách nước tưới kiếng, khi thì dắt con đi lên xuống ngoài lộ.

Bữa nay đúng 7 giờ cô cũng thức dậy, nhưng mà cô thấy Thuận vẫn còn nằm ngủ im lìm. Vì hồi hôm Thuận về cô không hay, cô tưởng ăn tiệc rồi ở khiêu vũ chơi đến gần sáng, nên mới ngủ trưa như vậy, bởi vậy cô đi nhẹ xuống lầu, có ý muốn để êm cho Thuận nghỉ. Cô coi cho bồi lược cà phê, nướng bánh mì, soạn hột gà, đặt cho Thuận thức dậy có sẵn mà điễm tâm.

Quá 8 giờ Thuận mới dậy.

Thấy Thuận xuống lầu, cô Hòa mới hỏi:

- Thế khi gần sáng mới về hay sao nên ngủ trưa dữ vậy?
- Không. Hồi hôm tôi về nhà mới 11 giờ 10. Vì tôi phiền quá, nên nằm trần trọc hoài, gần 4 giờ tôi mới ngủ được, nên sáng mệt, dậy không nổi.
- Phiền ai?
- Anh em dự tiệc đám cưới họ trường giỡn đòi bại, làm xấu hổ cả bọn hết thảy. Tôi cáo từ không chịu đi thì hay quá, tại anh Kiêm đốc đi, nên tôi mới thấy việc khốn nạn như vậy.
- Họ làm sao mà phiền mình?
- Để tôi có rảnh rồi tôi sẽ thuật lại cho mình nghe.

Cô Hòa không hỏi nữa, cô mở máy lạnh mà lấy bơ lát, bưng thịt đùi heo ra, kêu bồi biểu lược hột gà, pha cà phê, rồi kêu bé Hậu lại đặt ăn lót lòng với cha mẹ. Thuận ngó đồng hồ, thấy đã 8 giờ 30, nên ăn riết đặt thay đồ mà ra hăng. Chừng Thuận sửa soạn ra lấy xe mà đi, cô Hòa bèn nói:

- Chị Vân gọi thơ nói chị lên ở chơi với tôi ít bữa, song từ khi mình cất nhà rồi tới nay chị không có lên, chị không biết mình ở chỗ nào, nên chị biểu tôi 11 giờ trưa này ra ga xe lửa đón chị. Chừng 10 giờ mình biểu sếp-phơ đem xe về cho tôi đi được không?
- Được chứ, hễ tôi ra tới Sài Gòn, tôi biểu đem xe về liền.
- Thôi mình đợi tới 10 giờ tôi đi một lượt với mình.
- Tôi phải ra trước ngoài hăng coi có việc gì hay không, nhứt là phải lo tính vụ xe đụng thêm xấp.
- Mình muốn đi gấp thôi thì đi đi.

Thuận ra đi. Cô Hòa phiền, vì cô thâm nghĩ trong trí mà cho sự chồng đi trước đó là cố ý không muốn đi chung với mình. Tuy vậy mà cô không lộ sự phiền ấy cho người trong nhà biết, cô vẫn coi cho mấy đứa ở quét nhà, lau ghế chùi tủ, dọn dẹp như mỗi ngày.

Chưa tới 9 giờ 30 mà sếp-phơ đã đem xe về rồi. Cô Hòa kêu con xấp mà biểu tắm gội và thay đồ cho bé Hậu rồi cô lên lầu sửa soạn đặt đi Sài Gòn. Vì có thai nghén nên cô không mặc đồ màu, cô mặc một bộ đồ trắng mới may, cô dôi phẩn thiệt

khéo, cô **gõ**¹⁷ đầu thiệt lảng, rồi cô đeo hột xoàn vô nữa, nên đầu tướng mạo của cô không có dáng thanh nhã, song cũng có cái vẻ sang trọng.

Quá 10 giờ cô dắt bé Hậu lên xe, biểu con ở lên ngồi phía trước với sóp-phơ, rồi dặn xe chạy ra nhà ga xe lửa Mỹ Tho. Ra tới ga thấy còn dư thời giờ nhiều, cô bèn xuống xe đi dài theo mấy tiệm, biểu con xắm bông bé Hậu đi chơi, coi đồ bán chơi. Cô mua cho con cô một cái kèn, một trái banh, lần quần đơi gần 11 giờ cô mới trở lại nhà ga, biểu con xắm mua giấy rồi dắt nhau vô trong vòng chỗ xe đậu mà đón cô Vân.

Nghe **síp-lê**¹⁸ một chút rồi ngó thấy xe lửa rần rần chạy tới. Bé Hậu mừng rỡ nên đứng vỗ tay la om sòm. Xe đậu yên rồi, hành khách tuôn xuống. Cô Hòa kiếm thấy cô Vân còn đứng yên trên xe, ló đầu ra cửa sổ mà ngóng, thì cô ngoác và kêu. Cô Vân cười rồi lấy đồ đựng xuống xe. Cô Hòa dắt con lại đứng tại cửa xe mà chờ. Cô Vân tay cầm dù, tay ôm choàng mà xuống xe, anh cu-ly xách va-ly theo sau, chị em gặp nhau vui kể không xiết.

Cô Vân ngó bụng cô Hòa và hỏi:

- Chị có thai nữa à? Có phước quá! Được mấy tháng đây?
- Hơn năm tháng.
- Tôi mừng cho chị.

Cô Vân lại thấy bé Hậu nắm tay đứng bên cô Hòa thì hỏi:

- Cháu đây phải không?
- Phải.
- Hai năm nay tôi không gặp, bây giờ cháu **trọng cây**¹⁹. Dễ thương quá.

Cô Vân ôm mặt bé Hậu mà hôn rồi chị em dắt nhau đi ra cửa, biểu người cu-ly xách va-ly cho cô Vân đi theo.

Cô Vân là chị em bạn học của cô Hòa hồi trước, cũng đồng thời một tuổi với cô Hòa. Vì cô Hòa có chồng nên thôi học trước, cô Vân ở lại học thêm, cách hai năm đã thi đậu **bằng thành chung**²⁰, nên về ở nhà với mẹ là bà chủ Hào, một bà sượng phụ giàu có ở dưới Kỳ Sơn, thuộc tỉnh Tân An.

Cô Vân hình vóc chắc chắn mạnh mẽ, bộ đi đứng gọn gàng bật thiệp, nước da trắng, gương mặt tròn, vẫn nói bài buôi, tư cách thanh nhã. Cô mặc áo màu nước biển, áo may khéo, lại màu hợp với nước da nên làm cho dáng đẹp cô càng đẹp hơn nữa. Khi ra tới đường, cô Vân thấy xe hơi thì cười và nói:

- Chị sắm xe tốt quá.

Để đồ lên xe xong rồi, cô Vân mới hỏi cô Hòa:

- Năm ngoái chị gởi thơ nói chị đã về nhà mới ở đường Cây Quéo,
- Cây Quéo là chỗ nào?
- Nhà quê quá! Đường Cây Quéo ở trong Gia Định.
- À! Nay giờ quên hỏi coi anh mạnh giỏi thế nào?
- Cám ơn. Nhà tôi mạnh luôn luôn.

¹⁷ *chải*

¹⁸ (*siffler*), kèn xe lửa

¹⁹ *lớn đại*

²⁰ *bằng trung học theo chương trình cũ của Pháp*

- Có ảnh²¹ ở nhà hay không?
- Có chứ, song ban ngày ở ngoài hăng xe hơi.
- Hăng của ảnh ở đường Phan Thanh Giản phải không? Tôi chưa biết hăng. Thôi, mình lại đó đặng thăm ảnh và coi hăng chơi một chút rồi sẽ về được không?
- Được. Lại đó rồi tôi rước cả nhà tôi về luôn thể.

Hai chị em lên xe rồi biểu sếp-phơ chạy lại hăng, chừng xe ngừng cô Vân bước xuống thấy trước hăng có tấm bảng đề chữ lớn: “Thuần Hòa Hăng xe hơi” thì cô cười và nói:

- Hai ông bà lấy tên mình mà đặt hiệu cho hăng thật hay quá. Thuần Hòa hai chữ song song... Hai ông bà khắng khít với nhau mà lại có con sóm, thế thì hăng phải vững bền, mà rồi đây sẽ có chi nhánh thêm nữa.

Cô Hòa nghe khen thì vui lòng, nên chum chim cười và nói:

- Tôi cầu chúc cho lời chị nói đó có y như vậy.

Hai chị em song song bước vô nhà giầy của hăng, con xấp dất bé Hậu theo sau.

Thầy hai Tịnh thấy bà chủ hăng thì lật đật đứng dậy tiếp chào, mấy thầy làm việc trong hăng cũng đứng dậy hết thầy.

Cô Hòa không thấy chồng, thì hỏi thầy hai Tịnh:

- Nhà tôi đâu, thầy Hai?
- Ông chủ đương coi thơ trong phòng. Mời bà đi thẳng vô trong.

Cô Hòa đi lại cái cửa gió, đưa tay xô cánh cửa mà dòm vô phòng, thì thấy Thuần mặc áo sơ mi đương ngồi tại bàn viết mà ký tên. Có cô Như thơ ký đánh máy đứng một bên. Cô Hòa đứng khựng lại và châu mày, không bước vô.

Thuần ngước mắt lên ngó thấy vợ thì cười và hỏi:

- Mình có rước cô Vân hay không?

Cô Hòa đáp:

- Có chứ. Tôi dất chi²² lại thăm mình đây.

Thuần nghe nói như vậy thì buông cây viết, đưa giầy tờ cho cô Như, rồi đứng dậy bước lại cửa phòng mà tiếp khách. Cô Như cúi đầu chào cô Hòa và cô Vân rồi cầm giầy tờ đi ra ngoài. Thuần chào cô Vân và mời vô phòng, lẳng xẳng nhắc ghế cho vợ và cho cô Vân ngồi trước bàn viết, rồi nói với cô Vân:

- Cô lâu lên chơi quá, nhà tôi nhắc cô hoài. Bà ở dưới nhà mạnh?
- Cám ơn anh. Má em mạnh. Đã hai năm nay em không có đi Sài Gòn.
- Tôi nhớ lúc cô thi đậu, cô ra trường ở chơi với nhà tôi một bữa, rồi từ ấy đến nay tôi không có gặp cô nữa, phải không?
- Thưa phải. Từ ngày em thi đậu rồi về tới nay em không có lên trên này nữa.
- Dữ hông! Dưới Tân an lên đây là bao xa, sao không lên chơi. Cô ở dưới ruộng thét rồi thành gái nhà quê cho mà coi.

²¹ ảnh ấy

²² chị ấy

- Phận em có hai mẹ con mà thôi. Nếu em đi chơi thì má em ở nhà tiu hiu một mình, sợ má em buồn, vì vậy em không muốn đi đâu hết. Còn em mời má em đi chơi với em, thì má em nói lên Sài Gòn xe cộ rần rần, má em mệt lắm, nên không chịu đi. Tại như vậy đó, nên em thành gái nhà quê thiệt. Em quê, hễ đi xa em sợ quá, nên em mới gửi thơ trước mà xin chị Hòa ra ga rước dùm em.

Cô Hòa nãy giờ ngồi lặng thinh, song cô liếc mắt ngó cùng trong phòng nhưt là ngó cái ghế "canapé"²³ để dựa vách tường, chỗ Thuận máng áo. Chừng nghe cô Vân nói tới tên cô, thì cô mới nói:

- Tôi được thơ của chị nói chị muốn lên ở chơi với tôi ít ngày, thì tôi mừng quá. Chị phải ở chơi với tôi có mau lắm là một tháng, chớ tôi không cho chị về sớm đâu.

Cô Vân cười và đáp:

- Ở lâu sợ không được. Tôi nói với má tôi chừng năm bữa tôi về.

Chuông điện thoại reo reng reng. Hai cô day lại ngó. Thuận vội lấy ống nói kê vào tai mà nghe rồi nói: "A lô... Phải, đây là hãng Thuận Hòa... Phải... Tôi... còn tôi hân hạnh mà tiếp chuyện với ai đó? A! Bonjour Thoại... Cám ơn moa mạnh luôn, còn toa?... Có việc chi vậy? Hội làm gì?... Chừng nào?... Tối nay... tối nay không được, mà tối bữa nào cũng không được hết thảy. Moa bận việc lắm, không thể đi hội gì được hết... Phải, moa làm việc cho tới ban đêm nữa... Anh em ai muốn nói thế nào moa cũng chịu hết... Thây kệ... Moa không cần... Au revoir".

Thuận buông ống nói mà như có sắc giận. Thành linh nghe phía ngoài có kèn thổi te te. Thuận hỏi vợ, mới hay có con ở ngoài thì cười, rồi đứng dậy nói với vợ:

- Thôi, mình rước cô Vân về trong nhà đặng cô nghỉ, cô đi xe lửa đã mệt rồi.

Cô Vân nói:

- Em muốn đi xem hãng của anh một chút, anh cho phép hay không?

Thuận đáp:

- Được lắm, được lắm, để tôi dắt đi.

Thuận bèn dắt hai cô ra phòng làm việc giấy, thấy con xấp bông bé Hậu đương đứng coi cô Như đánh máy, thì bươm bả bước lại ôm con mà hôn, rồi bông luôn con mà đi với hai cô. Dắt coi những xe hơi mới để đây ba căn, rồi dắt qua coi chỗ bán đồ phụ tùng, đi đến đâu cô Vân cũng đều thấy cách sắp đặt có thứ tự, nên cô trầm trồ khen ngợi không ngớt. Thuận mở cửa sau chỉ cho hai cô thấy cái xưởng sửa xe đương rần rộ, mà không chịu dắt xuống đó, vì nghĩ chỗ ấy dầu mỡ bụi bặm, sợ hai cô xuống đó dơ áo dơ quần.

Đi coi cùng hết rồi Thuận mới đưa hai cô ra xe. Cô Hòa nói:

- Gần 12 giờ rồi thôi thì mình về luôn mà ăn cơm, chớ còn ở lại hay sao?

Thuận coi đồng hồ tay, thấy đã 11 giờ 45 thì gật đầu đáp với vợ: "Ừ, thôi, để tôi về luôn thế. Mình chờ tôi vô lấy áo dận thây hai một chút rồi tôi về với".

Thuận để bé Hậu lên xe, rồi trở vô hãng. Cách một lát Thuận trở ra vừa đi vừa bận áo. Thuận bảo con xấp kéo ghế trong mà ngồi. Thuận bước lên cầm tay bánh để bé Hậu ngồi một bên, còn sắp-phơ ngồi bên kia, rồi mở máy chạy về Cây Quéo. Lúc

²³ trường kỷ

xe quanh vô cửa, cô Vân thấy vườn hoa đẹp đẽ, nhà lầu nguy nga, thì cô nói lớn, cố ý cho Thuần ngồi phía trước nghe:

- Ô! Anh chị sắm chỗ ở xinh đẹp quá! Em không dè chút nào hết. Tốt quá, ban ngày anh đi lo việc thương mại công nghệ, ban đêm về sum họp với vợ nơi cảnh này thì vui lắm, hạnh phúc như vậy còn hạnh phúc nào hơn.

Thuần ngừng xe tại cửa trước, ngó vợ mà cười, mở cửa xe cho vợ với cô Vân xuống, dạy sếp-phơ coi đem đồ vô nhà, rồi chạy xe vô nhà xe mà cất.

Bé Hậu vô nhà biểu con xắm đưa cái kèn rồi thổi te te, bộ đắc ý lắm. Cô Vân ngó vợ chồng Thuần rồi ngó bé Hậu mà cười, trong lòng rất mừng cho người bạn yêu được hưởng gia đình hạnh phúc.

Cô Hòa kêu bồi bếp mà dạy dọn cơm, rồi mời cô Vân đi thẳng lên lầu, nói rằng đã dọn phòng riêng cho khách ở tầng trên.

Thuần biểu con xắm thay đồ cho bé Hậu rồi Thuần đi rửa mặt.

Chừng hai cô trở xuống thì thấy Thuần với Hậu, hai cha con đang hất trái banh lăn qua lăn lại ngoài hàng ba, con la om sòm, cha cười **ngả ngón**²⁴, cảnh coi thuận hòa đầm ấm lắm.

Cơm dọn rồi, bốn người ngồi lại ăn, hai cô ngồi một bên.

Cô Vân cứ ngó Thuần và ngó bé Hậu mà cười hoài lại khen Hậu giống Thuần như một khuôn. Cô Hòa hỏi chồng:

- Hồi nãy ngoài hăng có ai kêu dây nói mời mình đi hội gì đó phải không?
- Ủ, mông-xừ Thoại mời tối nay nhóm tại nhà hàng Cửu Long đặng bàn tính gom hết bạn thanh niên trí thức mà lập một hội ái hữu. Tôi xin kiếu, không dám hội hiệp với mấy bác đó nữa. Mấy bác đó lập hội đặng ăn uống say sưa làm việc tôi bại, chớ phải lập hội đặng lo công ích gì hay ho mà theo.
- Mình làm trái ý anh em, rồi họ tẩy chay mình chớ.
- Ô... Từ hồi hôm tôi đã nhứt định tẩy chay họ rồi, mình khỏi lo họ tẩy chay tôi.
- Tại sao mình nghịch với anh em dữ vậy?
- Chớ chi hồi hôm có mình đi dự tiệc đám cưới thì mình cũng nghịch như vậy... Khốn nạn, xấu hổ lắm... Thôi đừng có kể thanh niên trí thức gì nữa. Dầu ở xứ Việt Nam, dầu ở bên Tàu, hay là ở bên Tây cũng vậy, những lễ quan hôn tang tế là lễ trọng. Mình đi dự mấy tiệc ấy, thì phải mặc y phục cho trúng lễ, ngồi ăn mình phải giữ lễ cho hảnh hòi, sót đồ ăn không được lựa miếng ngon, nói chuyện phải lựa lời, không được kêu nói với. Cách ít năm nay tôi có đi một đám cưới, thấy có một nhóm **thể thao**²⁵ gia họ đến dự tiệc họ mặc y phục cũng như đi đá banh hay là đánh tennis vậy, chừng ngồi, họ lột áo rồi mặc sơ-mi lòi cánh tay cũng như ngồi ăn theo mấy quán chung quanh chợ. Hồi hôm nầy nhóm thanh niên trí thức dự tiệc đám cưới họ mặc y phục trúng lễ, song chừng ngồi ăn họ lột khăn đen rồi dùng đũa đồ mà ăn, họ vật lộn rách cả áo dài, rồi chừng khiêu vũ họ mặc áo bà ba mà nhảy. Đó, tẩn bộ văn minh là vậy đó!... Tôi ngán quá... Thôi, tôi làm đã

²⁴ *ngả nghiêng, là lời*

²⁵ *thể thao*

man cho khỏi hổ. Từ rày tôi cứ lo làm ăn, có rảnh thì tôi vui chơi với vợ con mà thôi, tôi không dám bè bạn với ai hết.

Cô Vân cười mà nói :

- Anh lập tâm như vậy thì chị Hòa và cháu Hậu hữu hạnh, còn xã hội thì vô phúc lắm.

Thuần suy nghĩ một chút rồi đáp:

- Sanh nhằm đời hỗn độn, nếu ai lo giữ thân danh của mình cho vẹn toàn, thì người ấy là thượng trí.

Ăn cơm rồi Thuần lên lầu nghỉ trưa. Hai cô vào phòng khách đàn bà nằm nói chuyện. Gần ba giờ Thuần thức dậy tắm gội rồi thay đồ mà đi ra hăng.

Chương 4

Bốn giờ rưỡi chiều, mặt trời trịch xuống khuất ngọn cây, hết dọi nắng vào vườn hoa nữa. Gió chướng thổi loa xao xô lá cây lúc lắc, lại đưa hơi nắng hồi trưa đi mất hết.

Cô Hòa mời cô Vân ra trước sân mà xem cây trồng, nhứt là thường hoa nở chơi cho mát. Hai cô dắt nhau đi dài theo mấy liếp bông, lúc cúi xuống người bông hường vừa chớm nở, khi đứng trâm trổ bông cấm nhưng tươi tốt. Mùi hoa pha lộn với mùi thơm của hai cô, làm cho quang cảnh rục rĩ lại thơm tho bát ngát.

Đi tới cây xoài lớn dựa rào, hai cô bèn ngồi xuống cái băng dưới gốc cây xoài, day mặt vô nhà. Trước mặt một cái sân hoa nở đủ các màu pha lộn nhau. Ngó xa vô nữa thì một toà nhà nguy nga đẹp đẽ. Cô Vân ngắm cảnh một hồi, cô sanh cảm trong lòng nên cô day qua nói với bạn:

- Chị có phước lắm. Tôi thấy chị được như vậy thật tôi mừng biết chừng nào. Người ta nói mấy ông học bên Tây, nếu họ về xứ mà họ lập gia đình, thì chú ý kiếm tiền cho nhiều đặng ăn chơi sung sướng. Anh Thuận không có ý đó, anh lập gia thất đặng lo làm ăn, làm ăn cho có tiền đặng bồi đắp nên hạnh phúc cho vợ con hưởng. Đàn bà con gái có chồng như vậy thì phi nguyện rồi. Tôi mừng cho chị lắm.

Cô Hòa chau mày lặng thinh một chút rồi thủng thẳng đáp:

- Ở đời chẳng có hạnh phúc nào mà được hoàn toàn bao giờ, hễ được cái này thì mất cái kia...
- Chị khó quá! Vậy chớ chị còn muốn thế nào mới gọi là hoàn toàn hạnh phúc?
- Tôi có muốn gì đâu? thế nào tôi cũng bằng lòng hết thảy... Nhưng mà tôi nghĩ hạnh phúc gia đình ở chỗ nào chớ không phải nhờ nhà đẹp, xe tốt, ăn ngon sung sướng, bạc tiền đầy dẫy, mà gây ra được. Có người lấy chồng rồi ở trong một cái chòi tranh mà họ còn vui vẻ hơn nhiều...

Nghe mấy lời ấy, cô Vân lấy làm lạ, nên ngó sững bạn rồi hỏi nho nhỏ:

- Anh Thuận không thương chị hay sao?
- Thương chớ, vợ chồng ở với nhau hơn 5 năm đã có con có cái, sao lại không thương.
- Vậy thì sao chị lại nói như có ý phiến anh? Anh có khinh rẻ chị hay không?
- Không, trọng tôi lắm chớ.
- À, nếu vậy thì tôi không hiểu ý chị rồi.
- Để thủng thẳng rồi tôi nói việc nhà của tôi cho chị hiểu.
- Được. Mà tôi muốn hiểu liền bây giờ, bởi vì tôi thương chị như ruột thịt, nếu chị buồn tôi chịu không được.
- Không, tôi chưa đến nỗi buồn.... Tôi mới không được vui mà thôi.
- Không vui thì là buồn chớ gì.

Cô Hòa chúm chím cười, rồi không muốn nói việc riêng của mình nữa, nên xoay câu chuyện mà hỏi Vân:

- Chị thi đậu về nhà đã hai năm rồi, sao chị chưa chịu lấy chồng?

Cô Vân cười ngất mà đáp:

- Chồng không chịu cưới thì tôi làm sao mà lấy chồng được?
- Sao lại không chịu cưới?
- Họ không chịu cưới, nghĩa là không chịu cưới chớ có sao đâu?
- Chị nói khó hiểu quá. chị cứ giãi cọt hoài. Nói rõ cho tôi nghe nào.
- Tâm sự của chị thì chị muốn giấu, chị không chịu nói thật cho tôi biết, sao chị lại ép tôi phải nói tâm sự của tôi cho chị nghe? Chị nói thật chuyện của chị trước đi, rồi tôi sẽ nói chuyện của tôi.
- Chuyện của tôi nhỏ mọn, không có gì đáng nghe. Chuyện của chị là quan trọng, chị phải nói trước.
- Có gì đâu mà quan trọng. Chồng nói rồi nó hồi, nó không thèm cưới.
- Chuyện như vậy mà chị nói không quan trọng, vậy chớ còn đợi sao nữa?
- Quan trọng lắm hay sao? Tôi cho là việc nhỏ mọn, tôi không để ý chút nào. Chị muốn biết thì tôi nói cho chị biết... Trong làng của tôi có một vị hương chức có ít mẫu ruộng, cày cấy đủ ăn, chớ không phải nhà giàu. Nhưng mà ông có một người con trai tên là Toàn, học giỏi, mới 20 tuổi đã thi đậu tú tài, trong làng ai cũng khen giỏi. Toàn muốn đi qua Tây mà học thêm nữa, ngặt vì cha mẹ không đủ sức chịu tốn hao, nên Toàn buồn lắm. Lúc ấy tôi mới 19 tuổi đang học trên Sài Gòn. Má tôi nghe chuyện Toàn muốn đi học nữa mà không tiền, thì mời cha mẹ Toàn xuống nhà hỏi thăm, rồi nói nếu hai ông bà hứa làm sui thì má tôi sẽ ra tiền cho toàn đi học, chừng nào thành danh trở về rồi sẽ làm lễ cưới tôi. Hai ông bà mừng nên hứa làm sui liền. Cách ít ngày, nhân dịp lễ nghỉ học, tôi về thăm nhà. Má tôi cho cha mẹ Toàn hay, rồi hai ông bà dắt Toàn xuống nhà tôi đặt cho tôi với Toàn biết nhau. Trong ít bữa sau đó, má tôi đưa một ngàn đồng bạc cho Toàn đi Tây. Từ ngày ra đi, mỗi tháng Toàn đều có gửi một bức thư về mà thăm má và tôi, thư gọi ngay cho má, và viết thư cũng kêu má tôi bằng má như con rể vậy. Toàn học y khoa, mỗi bức thư đều nói sự học cho má tôi biết. Má tôi thương Toàn lung lắm, hễ tôi về nhà thì má tôi đưa hết thư của Toàn cho tôi coi, rồi khen ngợi Toàn và khuyên tôi phải ráng mà học cho giỏi, ráng tập rèn công, dung, ngôn, hạnh, đặng ngày sau làm vợ một vị Đốc-tơ cho xứng đáng. Trong 5 năm trường, hễ vài ba tháng thì má tôi đưa 300 đồng bạc cho ông già Toàn đặng gửi qua cho Toàn ăn học. Năm ngoái gửi thư về nói đã đậu thi bằng Đốc-tơ được rồi, song còn phải ráng ở học thêm nữa, học chuyên môn về bệnh mắt. Má tôi lấy làm vui lòng nên cũng cứ đưa bạc đặng gửi cho Toàn hoài. Thành linh hôm tháng chạp năm ngoái, ông già Toàn xuống nhà đưa một bức thư của Toàn cho má tôi coi, trong thư Toàn nói vì lẽ thương cô đằm, ăn ở với nhau đã được một mặt con, không thể dứt được, nên cậy cha mẹ xin lỗi dùm với má tôi và khuyên tôi đừng trông đợi, bởi vì Toàn không thể về cưới tôi được!

Cô Hòa nghe thuật chuyện tới đó thì cô nổi giận, dằn lòng không được, cô vụt nói:

- Người gì mà vong ân bội nghĩa quá như vậy?

Cô Vân vỗ vai cô Hòa cười mà đáp:

- Người Việt Nam chớ người gì. Người thanh niên trí thức đời nay đó.
- Khốn nạn, khốn nạn lắm, không có luân lý gì hết! Thuật chuyện như vậy mà chị cười được, thật tôi không hiểu chị là người gì!
- Tôi cũng là người Việt Nam chớ người gì?
- Sao chị không nổi giận.
- Giận ai? Giận Toàn hay là giận người Toàn yêu?
- Giận hết thầy.
- Chị nóng nảy quá. Trai họ có cái óc mới, thì mình cũng phải có cái óc mới như họ vậy chớ, giận làm chi. Tôi cười, chớ tôi không giận. Chị nghĩ kỹ lại coi. Toàn rèn tập theo cách giáo dục kiếm ăn, thì tự nhiên trí não tánh tình như vậy, có gì lạ. Mình có giận thì giận cách giáo dục kiếm ăn đó, chớ không nên giận Toàn. Còn người Toàn yêu và yêu Toàn đó, thì họ có biết mình đâu mà mình giận họ.
- Người ta giật chồng chị mà chị nói nghe như chơi...
- Chớ chị bảo tôi phải khóc, phải la hay sao?
- Phải làm sao, chớ để êm đêm sao được.
- Người ta không cưới thì thôi, chớ làm sao bây giờ? Tôi chắc tại tôi không có duyên nợ với Toàn, nên trời khiến như vậy đó đa chị. Mà tôi khỏi kết duyên với Toàn có lẽ đó là cái may của tôi, biết chừng đâu.

Cô Hòa ngồi trầm ngâm suy nghĩ một hồi rồi nói:

- Tôi hiểu rồi, mất chồng mà chị không tức giận, ấy là tại chị không có tình với Toàn, chớ không phải là duyên nợ hay là tại có nào khác phải không?

Cô Vân gật đầu đáp:

- Có lẽ chị nói đúng.

Cô Hòa vội lấy một nhánh cây khô cắm mà vẽ trên cát rồi hỏi tiếp:

- Bây giờ chị tính lẽ nào? Thôi, lấy chồng khác phứt đi, kéo họ tưởng hễ họ không cưới thì chị ế chồng.
- Chồng ở đâu mà lấy? Mà lấy chồng có ích gì hay sao, nên chị khuyên tôi phải lấy chồng? Lẽ trời và tục người đều buộc con gái lớn lên thì phải lấy chồng. Tôi đã vâng theo lẽ trời và tục người rồi; nếu người ta không cưới thì lỗi tại người ta chớ không phải tại tôi. Trả nợ hồng trần theo phận gái đã xong rồi, bây giờ tôi được thông thả mà học vẽ học đàn, tập làm thi chơi, khỏi lo phải làm mọi người ta nữa, thì tôi vui lắm vậy.
- Chị nói như vậy mà tôi chắc bề nào rồi đây chị cũng phải lấy chồng. Chị ưa đàn ưa vẽ ưa ngâm thì tự nhiên chị sẵn có cái tâm hồn lãng mạn, thì dễ cảm ái tình lôi cuốn, rồi dẫu chị không muốn, chị cũng phải có chồng.
- Thuở nay tôi chưa biết ái tình là cái gì, mà dẫu tình ấy có phát ra, tôi cũng kiếm thế xa lánh, chớ tôi không cho nó làm lụy cái tự do của tôi.
- Chị không chịu lấy chồng mà sao chị thấy có chồng có con, chị lại khen tôi có phúc?
- Tại ý chị khác hơn ý tôi; chị thích gia đình hơn tự do. Nay chị được hưởng gia thất đầm ấm, thì tôi mừng cho chị chớ sao. À, hồi này tôi khen chị có hạnh phúc gia đình thì chị nói hạnh phúc ấy không hoàn toàn, tại sao

vậy? Tôi tỏ tâm sự của tôi rồi bây giờ chị phải nói việc nhà của chị cho tôi nghe một chút.

- Việc của tôi khó nói ra được... Mà việc cũng không đáng nói nên chị chẳng cần biết làm chi.
- Chị cứ giấu hoài! Chuyện tuy không đáng nói mà tôi muốn nghe. vậy chị phải nói... Anh chơi bời hay mèo chuột nên chị ghen chớ gì, phải như vậy không?

Cô Hòa cúi đầu lặng thinh không chịu đáp.

Cô Vân chưa chắc lời mình nói đã trúng ý bạn, cô muốn dò lòng thêm nữa nên cô nói tiếp: "Đời nay đàn ông họ rộng đường giao thiệp, nhứt là bậc trí thức có anh em nhiều, dầu không muốn chơi bời, mà cũng phải ép lòng đi chơi với anh em. Làm đàn bà chẳng nên cố chấp thái quá; phải để cho chồng thông thả, miễn họ giữ trọn đạo làm chồng thì thôi. Tôi tưởng vợ chồng nếu người này có quấy chút đình, người kia phải nhắm mắt, đừng thêm ngó, thì gia đạo mới hòa thuận vững bền.

Cô Hòa châu mày mà nói:

- Chị chưa có chồng, chị không hiểu tình vợ chồng là thế nào, nên chị mới nói dễ như chuyện chơi. Để chừng chị có chồng rồi chị sẽ biết. Có nhiều cái nó làm cho mình muốn điên, muốn chết đa chị.

Bây giờ cô Vân biết mình đã rờ nhằm chỗ đau của bạn rồi, bởi vậy cô cười ngất mà hỏi:

- Chị ghen lắm hả? Chị bị chúng ghen hèn chi chị không vui. Mà chị biết chắc anh có vợ bé hay là có mèo ở đâu không mà chị ghen?
- Nếu tôi biết thì tôi phan thây nó liền, tôi có để yên đâu mà nói.
- Chị không biết mà chị ghen nỗi gì?
- Bởi không biết nên mới tức chớ?
- Nếu chị không biết thì phải lập thế đặng biết, rồi chị ghen mới có cơ chớ. Tôi khuyên chị đừng nói chi hết, chị cứ vui vẻ như thường mà dò dẫm. Chừng nào chị biết anh có tình với ai rồi, chị sẽ to nhỏ mà khuyên lơn anh. Theo con mắt tôi thấy, thì anh là người biết trọng gia đình, chớ không phải là người hoang đàng. Nếu rui anh có lỡ đi chơi lầm đường quấy, chị êm ái mà cắt nghĩa cho anh nghe, tôi chắc anh sẽ bỏ liền, chị chẳng cần phải ôm ấp sự phiền não trong lòng chị.
- Hể tôi nhớ tới sự đó, thì tôi bực tức sùng sục trong lòng, không vui được thì làm sao mà êm ái.
- Mà cử chỉ của anh thế nào nên chị ghen như vậy?
- Tôi nói thật với chị, nhà tôi đối với mẹ con tôi thì đúng lắm, tôi không có chỗ nào mà trách được. Tôi phiền có một điều là cứ đi hoài, bỏ mẹ con tôi tiu hiu ở nhà như vãi giữ chùa, đi tối ngày, có khi còn đi thăm tới ban đêm nữa. Tôi buồn là buồn chỗ đó.
- Ảnh làm chủ hãng, tự nhiên anh phải bồn thân quản xuất. Nếu anh lơ mơ ở nhà hoài, không xem xét việc trong hãng, thì cuộc làm ăn hư hại còn gì. Chị trách ảnh về khoản đó tôi e quá đáng.
- Nói ra ngoài hãng. Mà tôi có biết ra đó hay là đi đâu?

- Chị nghi quá vậy sao được. Vợ chồng phải tin bụng nhau thì ở đời với nhau mới được chớ.
- Tôi biết bụng tôi, chớ làm sao tôi biết bụng nhà tôi được mà tin.
- Ô! Cái nhiệt độ về sự ghen của chị cao quá! Chị phải nguội bớt, chị phải dần xuống chớ.
- Tôi dần hết sức đa chị. Nếu tôi không dần thì có còn vợ chồng gì nữa đâu. Như hồi trưa mình ghé ngoài hăng đó, chị thấy hay không?
- Thấy việc gì?
- Hồi hai chị em mình xô cửa vô phòng làm việc của nhà tôi đó, chị không thấy giống gì hay sao? Có con đánh máy nó ở trong phòng với nhà tôi đó.
- Người phụ sự đem đồ vô cho chủ ký tên, ấy là sự thường, có lạ gì đâu.
- Mướn người phụ sự mà mướn đàn bà con gái chi vậy, thiếu gì máy thấy sao không mướn?
- Cha chả! Chị ghen tới kẻ phụ sự của anh à? Chị để ý tới chỗ đó thì tôi sợ nhẹ danh giá cho anh.
- Chỗ nào tôi cũng để ý, mà dầu ai tôi cũng ghen hết thủy. Người giúp việc thì mướn con gái; trong phòng làm việc lại có sắm ghế "canapé", làm như vậy biểu đừng nổi xung sao được. Tôi nói thiệt với chị, gia đạo của tôi người ngoài dòm vô ai cũng cho là có phúc hết thủy. Nhưng mà tôi buồn lắm. Tuy ở nhà lâu đi xe hơi, đeo hột xoàn, muốn vật chi cũng có, song tôi không biết vui chút nào hết. Tôi sợ một ngày kia tôi phải tự vận mà chết, bằng không chết thì tôi cũng điên.

Cô Hòa nói tới đây thì sắc mặt cô rất buồn bực. Cô Vân thấy bạn đau đớn như vậy, thì cô không dám giễu cợt nữa, cô nghiêm sắc mặt mà nói:

- Chị Hòa, chị bị bệnh ghen nặng quá. Tôi biết vì chị thương chồng nhiều nên chị mới ghen. Nhưng mà bệnh ghen là cái họa lớn trong gia đình. Vậy phải làm thế nào mà trừ cho gấp, nếu để dây dưa sợ nó phá gia đình rồi rã. Nay tôi biết chứng bệnh của chị rồi, không lẽ tôi làm lơ, để cho gia đình chị xào xáo. Thôi, để mai mốt tôi thừa dịp nào anh Thuận rảnh, tôi sẽ tỏ bày nỗi phiền não của chị cho anh hay biết, đừng anh liệu đường làm chị hết ghen. Chị cho phép tôi nói thiệt với anh không?

Cô Hòa do dự một chút rồi mới đáp:

- Có lẽ nhà tôi đã dự biết nỗi buồn của tôi; song muốn để như vậy cho tôi chết đặng cưới vợ khác!
- Ô! Sao chị coi anh Thuận rẻ quá vậy? anh là người biết trọng gia đình, nên tuy mắc lo làm ăn, song cũng sắm nhà cửa tử tế đặng vợ con ở cho sung sướng. Người có ý tốt như vậy, lẽ nào lại có cái ý xấu như vậy.
- Thôi chị muốn nói thì nói, nói thử coi nhà tôi đáp thế nào?
- Chị cho phép phải không?
- Tôi cho.
- Mà tôi nói chuyện với anh, tôi sợ chị ghen tới tôi nữa!

Cô Vân nói câu này rồi cười ngất. Cô Hòa cũng cười mà đáp:

- Tôi với chị thương nhau như ruột thịt. Có lẽ nào chị đành giựt chồng tôi hay sao mà tôi ghen.

Hai cô cười xoà.

Thuần ở ngoài hăng về, ngừng xe trước thêm nhà. Bé Hậu đang chơi phía sau chạy ra mừng cha, rồi cha con ôm nhau mà hôn.

Cô Hòa với cô Vân đứng dậy thủng thẳng đi vô nhà.

Thuần ngó vợ mà nói:

- Mới 6 giờ 15, thay đồ đi chơi một vòng, chừng 7 giờ 30 sẽ ăn cơm. Đi đặng cho cô Vân hứng gió một chút.

Hai cô thay đồ rồi dắt bé Hậu lên xe. Thuần cầm tay bánh cho xe chạy qua phía Gò Vấp.

Chương 5

Qua ngày sau...

Gần 3 giờ chiều, Thuận sửa soạn lên xe đi ra hăng. Cô Hòa kêu chồng mà dặn hễ ra tới hăng rồi thì biểu sóp-phơ đem xe về liền dặn cô với cô Vân đi Sài Gòn mua đồ, đúng 5 giờ cô sẽ lại hăng rước Thuận đi Thủ Đức ăn nem chơi một bữa. Thuận làm y theo lời vợ dặn.

Coi đồng hồ đã 5 giờ, Thuận rửa mặt chải đầu rồi bận áo ra ngoài đứng nói chuyện với thầy hai Tịnh, mắt cứ ngó chừng ngoài đường, có ý trông xe lại, đặng đi chơi một vòng. Đợi đến 5 giờ rưỡi cũng chưa thấy xe lại, Thuận lấy làm lạ, bèn bước ra ngoài cửa đi lên đi xuống mà chờ. Chờ hoài không thấy, bây giờ Thuận bắt đầu lo, vì không biết có sự rủi ro chi hay không. Đến 6 giờ, Thuận nóng nảy quá, không thể chờ nữa được bèn trở vô hăng dặn thầy hai Tịnh, nếu có xe cô Hòa lại thì nói Thuận chờ không được, nên đã về trong nhà rồi. Dặn xong thuận mới vô trong xưởng lấy một cái xe cũ mà về Cây Quáo, thăm tính nếu về nhà mà không gặp vợ thì sẽ chạy ra mà kiếm.

Xe vô tới sân, Thuận liền thấy cô Vân đang nắm tay dắt bé Hậu đi dài theo mấy liếp bông mà chơi. Thuận hết lo nữa, song không hiểu tại duyên có nào mà vợ thất ước, nên vừa bước xuống xe vừa hỏi cô Vân:

- Hẹn 5 giờ lại hăng rước tôi mà, tôi chờ hoài không thấy, tôi lo quá, không biết có gặp việc rủi ro gì hay không. Nhà tôi không có đi Sài Gòn với cô hay sao?

Cô Vân cười rất hữu duyên mà đáp:

- Xin anh tha lỗi cho chị Hòa. Thiệt cũng vì có một sự rủi nên chị Hòa mới thất ước với anh như vậy đó.
- A! Rủi sao đó?
- Hồi xế xe trở về, hai chị em tôi sửa soạn đi Sài Gòn mua đồ chơi. Chị em tôi chưa kịp đi, thì có một người đem thơ của chị hai ở trong Rạch Cát nói chị hai bệnh và mời chị Hòa vô nói chuyện. Chị Hòa dục dặc muốn đi sáng mai sẽ đi. Em nói chuyện mình đi chơi không quan hệ gì, bữa nay đi không được thì mai sẽ đi, chớ còn chị hai có bệnh đã sai người ra kêu, nếu không đi liền thì lỗi lắm vậy. Em ép chị Hòa phải đi Rạch Cát nên mới lỗi hẹn với anh đó.
- A, mà có đi Rạch Cát thì ghé hăng nói cho tôi hay một chút rồi sẽ đi; không thềm nói trước; làm cho tôi lo quá.
- Chắc chị Hòa gấp đi nên không kịp nói, xin anh chớ phiền... Em quen với chị Hòa thuở nay mà em chưa có dịp gặp chị hai lần nào. Không biết chị hai bệnh sao đó?
- Chị hai của nhà tôi trái tim yếu lắm, nên hay mệt. Thuở nay có chứng bệnh đó mà uống thuốc hoài không dứt được.
- Bệnh đó hiểm nghèo lắm.
- Phải. Đau tim thì không được giận, không nên lo.

Bé Hậu thấy con xâm ở trong nhà đi ra, liền kêu mà biểu dắt đi ra đường chơi. Thuận biểu bồi nhắc một cái bàn nhỏ với hai cái ghế để giữa hoa viên rồi đem nước đá, nước cam ra uống chơi cho mát. Thuận mời cô Vân ngồi, rót nước cam mời cô Vân uống.

Cô Vân vui vẻ hỏi Thuận:

- Chị hai gốc ở Chợ Lớn. Vậy chồng chị gốc ở Rạch Cát hay sao nên chị phải về Rạch Cát mà ở?
- Không. Ảnh gốc ở Cần Đước. Ảnh đặt nhà máy xay gạo trong Rạch Cát, nên vợ chồng phải về **trông**²⁶ mà ở. Ảnh tên Năm Quyên.
- Chồng tên Quyên, vợ tên Quý, rồi lập nhà máy đặt hiệu là "Quyên Quý" cũng như anh đặt hiệu "Thuần Hòa" cho hãng của anh đó chứ gì.
- Phải. Hồi tôi lập hãng, ở nhà tôi bắt chước theo cách của anh hai chị hai tôi, nên biểu tôi đặt hiệu như vậy đó.
- Nếu vậy thì chị Hòa với chị Quý chắc tình ý giống nhau lắm, phải không?
- Cái đó tôi không hiểu được, bởi vì tôi ít gần gũi với chị hai tôi, nên tôi không biết tánh ý chị.
- Tuy em chưa biết chị hai, mà chắc chị ghen lung lắm.
- Tại sao cô dám nói chắc như vậy?
- Tôi cũng không biết có bệnh ghen hay không. Mà anh làm chủ nhà máy lớn, anh lo bạc đầu, có chơi bời chi được đâu mà chị ghen. Ghen là một chứng bệnh, hễ ai mang chứng bệnh ấy thì ghen tự nhiên, chứ không phải đợi chồng chơi bời mới ghen.

Thuần ngẫm nghĩ một chút rồi cười mà hỏi:

- Tại sao cô đoán tình ý nhà tôi giống tình ý chị hai, rồi cô lại nghi chị hai Quý có bệnh ghen? Tuy cô nói vòng ở ngoài, song cũng đủ làm cho tôi hiểu rằng, cô tỏ ý chê nhà tôi có bệnh ghen, phải như vậy hay không.

Cô Vân lắc đầu, đáp:

- Không. Lời anh nói đó trúng có phân nửa thôi. Anh nói em biết chị Hòa ghen thì trúng, còn anh nói em chê chị Hòa ghen thì không trúng. Bệnh ghen là bệnh chung của các đàn bà có chồng, trừ ra ai có chồng mà không thương chồng thì mới khỏi chứng bệnh ấy. Ấy vậy dẫu em biết chị Hòa ghen em cũng không phép chê chị. Chị thương anh, nên chị mới ghen, thế thì làm sao mà em chê chị được.
- Phải. Đàn bà vì thương nên mới ghen, bởi vậy thói quen có thể dung chế được. Nhưng mà, không hiểu đàn bà ghen họ có biết rằng nhiều khi họ làm cho chồng buồn bực chán ngán lắm hay không?
- Nếu vợ ghen mà chồng buồn, thì chồng không biết phương pháp nào làm cho vợ khỏi ghen hay sao?
- Phương pháp nào?
- Mình đừng làm những việc gì có cớ cho vợ ghen được.

²⁶ trong ấy

- Vợ chồng phải tin bụng nhau thì gia đình mới được đầm ấm. Nếu mỗi giây phút đều phải chú tâm về sự vợ ghen, đặng cứ lo mà tránh, thì đi đứng mất tự do, làm ăn hết phấn chấn, rồi gia đình cũng hết vui vẻ.
- Em hỏi thiệt anh, vậy chớ anh có biết chị Hòa ghen hay không?
- Có lẽ nào tôi không biết.
- Nếu anh biết thì anh phải làm sao, chớ không lẽ để chị ghen, chị phiền não, anh bực bội trọn đời hay sao?
- Biết làm sao bây giờ...?

Thuần than mấy tiếng rồi chau mày ngồi buồn hiu.

Cô Vân đã hứa kiếm phương thế gỡ mối sầu dùm cho bạn, nay gặp cơ hội này cô muốn tỏ tâm hồn của cô Hòa cho Thuần hiểu, rồi khuyên Thuần phải sửa đổi cách đối xử đặng cho gia đạo bình an, mà cô tự lự không biết phải mở đầu nói thế nào cho khỏi mang tiếng **thầy lay**²⁷. Thuần ngược mặt ngó mông ngoài đường rồi thở dài mà nói:

- Tôi thuộc về hạng tân học. Nếu tôi cưới vợ, ấy là tại tôi không có tính ham chơi bời như chúng bạn, tôi quyết lập gia đình đặng có sẵn cái cơ sở vững chắc, an ổn ở trong, rồi phấn chí tranh đấu về cuộc làm ăn ở ngoài. Tôi tưởng từ ngày tôi cưới vợ cho tới bây giờ tôi chẳng hề có một chút lỗi gì trong đạo làm chồng. Thế mà vợ tôi nó không hiểu bụng tôi, nó cứ ngấm ngấm ghen tuông hoài, nhiều khi nó làm cho tôi chán ngán hết muốn làm ăn, hết vui với sự sống nữa. Bây giờ tôi mới hiểu cái hạnh phúc gia đình thiệt khó tạo, dầu mình có chí muốn tràn trề, dầu mình có bạc tiền đầy dẫy, mình cũng không dễ mua cái hạnh phúc ấy được. Tôi đã thấy cái đời của tôi hỏng rồi. Nếu tôi sống, ấy là vì lẽ trời nên phải sống, sống đặng làm tôi mọi cho đời như triệu ức người khác, chớ không có vui vẻ gì mà mong.
- Anh chẳng nên thối chí; bây giờ anh tiếc sự anh cưới vợ hay sao?
- Ngó ra đường trước mặt buồn hiu, làm sao mà không thối chí cho được! Nhớ tới sự mơ ước thì nó như giấc mộng, làm sao mà khỏi ăn năn chút đỉnh.
- Cha chả! Em không dè chị Hòa ghen đến nỗi làm cho anh chán ngán quá như vậy. Em xin tỏ thiệt với anh, em lên ở chơi hai bữa rày, em nói chuyện với chị Hòa, em dòm thấy chỉ vì bệnh ghen nên trong lòng không được vui. Em dò ý chỉ thì em hiểu chỉ phiền là tại anh ham lo làm ăn hơn là ưa vui với vợ con, chớ chẳng có có chi khác. Phiền như vậy cũng dễ dãi, chớ không phải khó. Em xin anh hãy vì gia đình mà sửa đổi bề cư xử lại một chút, đặng anh hưởng hạnh phúc cho hoàn toàn.
- Tôi phải đóng cửa hăng, đừng làm ăn nữa, đặng ở nhà với vợ con hay sao?
- Không cần phải thôi làm ăn. Em tưởng anh muốn một người làm tổng lý coi hăng thế cho anh, rồi mỗi bữa anh ra hăng chừng một vài giờ đặng xem xét cũng được, chẳng cần phải ở tới ngày ngoài hăng.
- Ai cho bằng mình được mà mình dám phó thác.

²⁷ làm tài khôn gánh vác việc người

- Đã biết như vậy, song xin anh hãy nghĩ lại, dầu hăng có thất lợi bao nhiêu đi nữa nhắm cũng ít hại hơn là gia đình xào xáo.
- Tự nhiên. Nhưng mà sự làm việc là cái thú vui của tôi, nếu tôi ở không chắc là tôi hết vui.
- Anh cũng làm việc chớ, song làm ở nhà.
- Làm người mà câu thúc như vậy thì sự sống có thú vui gì đâu.
- Xin anh nhớ, ở đời phải có cực mới có vui. Phải tìm mà mua cái vui, chớ có bao giờ người ta đem cái vui dựng cho mình đâu.
- Cô luận đúng lắm, mà tôi ra làm chủ hăng, tôi chịu cực thân nhọc trí hết sức, đặt cho vợ con được sung sướng, công của tôi đó không đủ mua vui được hay sao?
- Tại người bán cái vui cho anh họ không chịu giá đó, họ đòi giá khác, nếu anh muốn mua thì anh theo ý người bán mới mua được chớ.
- Người ta nói chớ đừng trần là khổ ải, nghĩ thiệt trúng lắm, phải không cô?
- Phải. Mà mình kiếm thế qua cho khỏi biển khổ mới giỏi chớ. Em còn muốn tỏ với anh một chuyện nữa, song em sợ nói ra anh phiền.
- Cô cứ nói, đừng ngại chi hết.
- Em coi ý chị Hòa không vừa lòng về sự anh muốn đàn bà con gái giúp việc trong hăng.
- Ô! Vợ tôi ghen đến người bộ hạ của tôi nữa à?
- Em đã nói ghen là một chứng bệnh mà. Như mụn ghẻ, dầu chỗ nào nó mọc cũng được, chớ không phải nó lựa trên mặt hoặc trên vai nó mới mọc.
- Cô Như đánh máy chữ trong hăng là em gái của một người bạn thiết của tôi. Bạn tôi suy sụp nên hôm tháng trước đem em lại hăng xin với tôi để em phụ sự trong hăng đặt mỗi tháng có ít chục đồng lương mà nuôi sự sống. Vì vậy nên tôi phải cho vào làm, chớ nào phải tôi có ý xấu nên muốn con gái đâu. Không được, không được, ghen đến thế thì nhục cho tôi quá.
- Thấy không, hồi nãy em có nói trước, em sợ là hễ nói ra thì anh phiền, té ra nói trước mà cũng không khỏi.

Bây giờ trời đã tối rồi, tuy mặt trăng đã mọc lên ở hướng đông, nhưng còn bị cây áng nên hoa viên vẫn lờ mờ chưa được sáng.

Thuần đứng dậy đi qua đi lại, không nói chuyện nữa. Cô Vân thấy Thuần buồn thì ái ngại, tưởng Thuần đã muốn dứt câu chuyện, nên cô cũng đứng dậy tính đi về nhà. Ý Thuần muốn lưu cô lại, nên nói:

- Cô là bạn thân thiết với nhà tôi. Nhà tôi tin bụng cô lắm nên mới tỏ tâm sự cho cô biết đó. Tôi chắc trong lúc nói chuyện, nhà tôi phiền trách tôi nhiều lắm phải không?

Cô Vân đứng ngó trôn Thuần mà đáp:

- Có. Chị Hòa có trách anh. Mà chị trách là trách anh ham lo bề làm ăn, còn ít ư vui thú vợ chồng chớ không có trách anh điều chi khác. Ấy vậy nếu anh sửa tánh ý một chút, thì vợ chồng sẽ thuận Hòa vui vẻ, không có chi khó.

- Người có học ai cũng có chủ trương riêng. Mỗi người đều đeo đuổi theo chí hướng của mình, phấn chấn làm cho đạt được mục đích, đặng vừa lòng phi dạ. Mình đương hăm hở đi trong một cái đường mình vui thích đó, bây giờ người ta buộc mình phải ngừng lại, rồi bắt mình phải qua con đường khác là con đường mình không ham không mộ: mình gặp cái hoàn cảnh như vậy tự nhiên phải lơ lửng chán ngán. Tiếc đường cũ, chê đường mới, thế thì làm sao mà vui được. Chớ chi người vợ hiểu tánh ý của mình, rồi sửa đổi tâm hồn mà theo một chí hướng với mình, thì vui biết chừng nào... Cô Vân, cô thương nhà tôi không?
- Trong bọn chị em bạn học, có một mình chị Hòa em thương nhiều hơn hết.
- Nếu cô có thương nhà tôi, thì xin cô làm ơn khuyên dùm nhà tôi sửa đổi tánh nết lại, phải tin cái tình của tôi, đừng nghi ngờ nữa, phải biết vui việc tôi vui, phải biết buồn chỗ tôi buồn. Cô làm thành được việc tôi cậy đó thì tôi mang ơn cô lắm.
- Vâng. Em hứa chắc sẽ hết lòng khuyên giải chị Hòa đặng chị làm cho anh vui. Mà em xin anh cũng nhượng bộ một chút, kiếm thế làm cho chị Hòa hết nghi ngờ, đặng hết buồn bực. Anh chịu nhận lời xin hay không?

Thuần cúi mặt ngó xuống đất mà suy nghĩ một chút rồi nói với giọng quả quyết.

- Tôi sẽ ráng làm cho vừa lòng vợ tôi.
- Em cảm ơn anh. Nếu được vậy thì em vui lắm.
- Để tôi kiếm người tôi cậy làm Tổng lý trong hãng đặng tôi rảnh mà vui với vợ con. Tôi nghĩ lại từ ngày tôi có vợ thì tôi mắc ham làm ăn rồi tôi phé các sự lại. Bắt đầu từ sáng mai đây tôi sẽ cho tiền rồi biểu cô Như đi kiếm số khác làm. Tôi sẽ tận tâm làm đủ cách cho nhà tôi hết có có mà ghen, rồi coi còn phiền trách chi tôi hay không.
- Nghe lời anh nói em nghĩ anh giận lấy. Nếu như anh giận lấy nên anh đổi cách cư xử, thì sự sửa đổi ấy kết quả không hay ho gì hết.
- Không. Không phải tôi giận lấy. Vì tôi có cái óc trọng gia đình, vì tôi nặng lòng thương vợ con tôi lắm, nên tôi mới nhưt định như vậy chớ. Cô có biết tại có nào mà tôi trọng gia đình, vì ý gì mà tôi thương vợ hay không?
- Chắc là tại anh cảm nhiệm gia đình giáo dục; tuy theo học thức mới song vẫn trọng luân lý xưa, nên anh mới yêu gia đình như vậy.
- Có lẽ cũng tại như vậy. Mà cái duyên có lớn nhưt là thế này: Ngày tôi học thành công rồi tôi trở về xứ, tôi thấy xã hội mình tôi chán ngán, hết muốn lo việc khai hoá. Cô nghĩ lại coi, ở đời này có nhiều người nghị lực yếu ớt, tinh thần vắng hoe, bậc thượng lưu trí thức thì chăm lo cầu quyền, nhưt là chăm lo kiếm tiền đặng ăn chơi cho thân sung sướng; bậc trung lưu thì hí ha hí hửng như kẻ không hồn, còn bậc hạ lưu thì vất vả lờ đờ, ai biểu đâu đi đó, không biết nhục vinh, không hiểu lợi hại chi hết. Ở giữa một xã hội như vậy, thì vui sướng chỗ nào đâu? Vì vậy nên tôi chán ngán, tôi quyết lập gia đình đặng tôi vui thú gia đình, tôi quyết lập cuộc làm ăn đặng tôi chú tâm vào đó, cho tôi khỏi buồn khỏi tức vì xã hội. Tôi trọng gia đình, tôi

ham làm ăn là tại như vậy đó. Hai cảnh ấy là chỗ để cho tôi tránh mà kéo dài sự sống, cô hiểu chưa?

- Em hiểu rồi, em hiểu rồi. Em không dè anh bị cái tâm hồn bất mãn nó làm cho anh phải khốn khổ về phần trí đến thế. Anh có tỏ niềm riêng ấy cho chị Hòa hiểu hay không?
- Tôi có tỏ nhiều lần, mà dòm thấy nhà tôi không hiểu... hoặc không muốn hiểu.

Cô Vân chau mày thờ dài. Liên khi ấy thấy ánh đèn xe hơi rọi sáng ngoài đường rồi vội vô sân. Cô Vân nói:

- Xe chị Hòa về.

Thiệt quả xe ngừng, cô Hòa bước xuống.

Thuần hỏi vợ:

- Chị Hai đau sao đó?
- Cũng bệnh cũ, trái tim yếu nên mệt. Đốc tờ biểu chỉ phải đi Long Hải mà tịnh dưỡng ít tuần lễ. Chỉ cho kêu tôi về đặng rữ đi với chị.
- Chừng nào chị đi?
- Sáng mai.
- Mình có hứa đi với chị hay không?
- Không. Tôi nói tôi có khách. Tôi khuyên chị đi trước rồi ít bữa tôi sẽ ra thăm. Bữa nào có rảnh mình đưa tôi với chị Vân đi Long Hải đặng không?
- Được. Mình nhứt định bữa nào đi thì mình nói trước đặng tôi sắp đặt công việc trong hãng rồi tôi đi với.

Ba người dắt nhau vô nhà.

Chương 6

Vì đã nhứt định trước rồi, nên sáng bữa chủ nhật cả nhà Thuận đều thức dậy sớm, đặng sửa soạn đi Long Hải thăm cô Quý.

Thuận thay đồ rồi trước, dòm cô Hòa với cô Vân còn trang điểm, coi thế cả giờ nữa sắp đặt hành lý cũng chưa xong, Thuận bèn lấy xe chạy ra Sài Gòn. Cô Hòa nghe xe chạy thì hỏi:

- Ủa! Đi đâu đó vậy kia?

Cô Vân sợ bạn phiền nên nói bừa:

- Chắc anh Thuận đồ xăng thêm hay là ra hãng lấy đồ chó gì.
- Hồi hôm có nói đồ xăng đầy rồi mà.
- Nếu vậy thì chắc anh đi lấy đồ gì đó... Chị thấy không. Bữa hôm tôi mới nói sơ sạ, mà anh đã đổi ý bộn rồi. Anh hứa với tôi anh sẽ đuổi cô đánh máy, thiệt qua bữa sau anh đuổi liền. Hôm qua anh lại nói anh đương kiếm người mà phú quyền Tổng lý trong hãng đặng anh rảnh rang mà lo cho vợ con. Anh đối đãi với chị như vậy đó thì đủ thấy anh yêu chị lung lắm. Vậy chị chẳng nên phiền trách anh nữa mà anh buồn.
- Tôi cảm ơn chị nhiều lắm. Nhờ có chị nói nên bữa rày mới được như vậy đó, chó hồi trước coi bộ như quên vợ con hết.
- Tại anh mắc chăm chú về cuộc làm ăn, anh không để ý tới việc khác. Chị có chỗ nào không vui thì chị tỏ thiệt cho anh hay biết. Nếu chị phiền mà không chịu nói ra thì anh biết ngửa chỗ nào mà giải.
- Nói làm chi. Người có học thức, tự nhiên biết phân biệt chỗ phải chỗ quấy, người thiệt có lòng thương vợ con, tự nhiên lo cho vợ con luôn luôn, cần gì phải nhắc!
- Vợ chồng phải đồng tâm, đồng chí, đồng ý, đồng tình, thì gia đạo mới thuận hòa, làm ăn mới phấn chấn. Vậy tôi xin chị cũng phải đổi tánh, hễ có việc chi không vừa lòng, thì nhỏ nhẹ mà tỏ với anh, chó đừng hờn mát giần lấy rồi ôm ấp phiền não trong lòng.
- Tánh tôi khác hơn người ta lắm, tôi phiền, tôi không muốn nói ra.
- Với thiên hạ thì không hại gì, chó đối với vợ chồng mà chị phiền chị không chịu nói ra, thì vợ chồng làm sao vui vẻ mà ở đời với nhau cho được. Mà bây giờ chị còn phiền anh về chỗ nào nữa hay không nè?
- Không. Bây giờ tôi không còn phiền nữa.
- Ờ, nếu được vậy thì tôi mừng lắm. Từ rày sắp về sau hễ có phiền thì nói ngay ra cho anh biết.

Hai cô sửa soạn rồi, con xấp thay đồ cho bé Hậu cũng vừa xong, thì xe của Thuận trở về tới.

Thuận vô nhà cười ngòn ngòn và hỏi:

- Sửa soạn đã xong rồi hay chưa? Bây giờ rồi, đi sớm cho khỏi bị nắng.

Cô Hòa đáp:

- Chị em tôi xong rồi hết. Tại mình còn đi ta bà nên trễ, chó có phải tại chị em tôi đâu.

- Tôi chạy ra Sài Gòn mua bánh mì sốt đem theo ra Long Hải ăn. Hồi hôm tôi thấy đồ hộp mình mua ít quá, nên tôi phải mua thêm, chớ ở chơi đôi ba bữa mà mua có mấy hộp, ăn sao đủ?
- Mình tính ở chơi lâu hay sao?
- Tự ý mình, muốn ở ba bốn bữa cũng được.
- Vậy tôi tưởng ra chơi một bữa rồi sáng mai về, tôi có dè đâu. Ở ba bốn bữa rồi mình bỏ hăng ai coi?
- Tôi dặn thầy hai Tịnh rồi hết, thầy thế đỡ cho tôi được. Còn như có việc gì quan hệ thì thầy kêu dây thép nói cho tôi hay.
- Nếu được như vậy thì tiện lắm. Ở chơi với chị hai vài ba bữa cho chỉ vui.

Bây giờ cô Hòa hết quạu nữa, cô kêu bồi bếp mà dặn coi nhà, rồi hỏi cô Vân đi. Bồi với **sóp-phơ**²⁸ đem va ly lên xe. Thuần sắp con xấp ngồi trước với sóp phơ, còn Thuần ngồi phía sau với vợ con và cô Vân.

Xe ra khỏi nhà, Thuần kêu sóp phơ mà dặn:

- Tư a, chạy cho kỹ lưỡng, nghe không. Cô mây có bầu đừng có chạy mau lắm.

Cô Vân ngó cô Hòa cười và nói:

- Anh Thuần biết lo cho vợ lắm chớ.

Thuần cười mà đáp:

- Ấy là phận sự của người chồng, có chi lạ đâu.

Cô Hòa ngồi lặng thinh, chồng lo cho cô mà coi cô không cảm tình chút nào hết.

Vì xe chạy chậm nên 9 giờ rưỡi mới ra tới Long Hải. Xe ghé vô nhà mát Minh Nguyệt, là chỗ cô Quý mượn hứng gió.

Cô Quý ra cửa chào mừng. Cô Hòa tiến dẫn cô Vân cho chị biết. Cô Quý vui vẻ tiếp khách, ôm bé Hậu mà hôn, rồi mời hết vô nhà; câu chuyện hàn huyên nói vừa xong, thì ba cô sang qua câu chuyện quần áo, coi thế khó dứt. Thuần không cần phải biết tiệm nào bán hàng rẻ, thợ nào may áo khéo, bởi vậy ngờ ngáo một hồi rồi đội nón dắt bé Hậu ra bãi biển đi chơi cho đến 11 giờ. Cô Hòa sai con xấp đi kêu, cha con mới chị trở về ăn cơm trưa.

Gần 4 giờ chiều, nước lớn, gió ngoài khơi thổi vô lao xao cuốn mặt biển thành **vông**²⁹ rượt nhau tập lên bãi rồi rã tan phun bọt trắng xoá. Nam thanh nữ tú, tốp 5 tốp 3, dắt nhau đi dọc theo bãi mà chơi, người nói cười cười, kẻ kiếm cua kiếm ốc mà cũng có người đứng im lìm ngó mông ra biển, dường như muốn tính coi trời cao mấy độ, biển rộng mấy ngàn.

Thuần bèn rủ mấy cô xuống bãi đi hứng gió, Thuần dắt bé Hậu đi trước ba cô thùng thảng theo sau. Xuống tới mé nước, bé Hậu muốn chạy theo hót bọt mà chơi. Thuần biểu con Xấp lột hết quần áo giấy vớ của con, rồi để thông thả cho giỡn với nước, cứ đi theo coi chừng, đừng cho nó ra ngoài sâu mà thôi.

²⁸ người lái xe, tài xế

²⁹ luồng, chỗ được đắp cao và dài nằm song song với nhau: cuộc vòng, đắp vòng, vòng khoai

Trước mặt sóng bủa lao xao, bên mình gió phất mát mẻ. Thuần với ba cô đi chơi, trong lòng khoẻ khoắn, ngoài mặt tươi cười. Đi được một hồi bỗng gặp Đốc tờ Huỳnh. Thuần quen nên bắt tay chào và hỏi:

- Xe của ông sửa rồi, bây giờ máy chạy êm không?
- Êm lắm, không có **đục đặc**³⁰ nữa. Tôi cảm ơn ông.
- Ông ra ngoài này hồi nào?
- Tôi ra hồi hôm.

Đốc tờ Huỳnh nói chuyện mà mắt ngó cô Vân trân trân. Ông là một người vui vẻ, lại có tánh ưa nói chuyện với đàn bà con gái, bởi vậy ông xin Thuần làm ơn tiến dẫn ba cô cho ông biết, Thuần liền trình diện chị và vợ. Chừng tới cô Vân, Thuần nói:

- Cô Vân đây là chị em bạn học với nhà tôi; **cố**³¹ ở dưới Tân An lên thăm, rồi nhà tôi mời ra ngoài này hứng gió chơi ít bữa.

Đốc tờ Huỳnh cúi đầu chào từ cô. Chừng tới cô Vân, ông nghe Thuần tiến dẫn như vậy, thì ông cười mà nói với cô Vân:

- Tôi lấy làm may mắn mà được biết cô. Xin lỗi cô, không biết cô ở Tân An vậy cô ở tại chợ hay là ở trong làng?
- Dạ, thưa em ở dưới Kỳ sơn.
- Kỳ Sơn... Kỳ Sơn là chỗ nào mà tôi không biết?
- Thưa Kỳ Sơn ở theo đường Tham Nhiên, cách Châu Thành Tân An 5 cây số.
- Chắc ông ở nhà là điền chủ, nên cô mới ở trong ruộng như vậy chứ gì.
- Thưa em không có ông nhà nào hết.
- A, xin lỗi cô tôi đoán lầm. Tôi không dè cô chưa có chồng.
- Thưa, ông có lỗi chi đâu mà xin. Theo đời nay mấy ông có học thức đều bu ở chốn thị thành hết thảy. Ông nghe em ở trong ruộng rẫy, tự nhiên ông tưởng chồng của em là ông chủ nhà quê, nghĩ không lạ gì.
- Tôi tưởng lầm, mà tôi mừng lắm đó cô!
- Xin ông cho em biết coi tại sao ông lầm mà ông lại mừng.
- Tôi mừng là vì tưởng mạo thanh nhã như cô rùi có chồng ở dưới ruộng thì uống lắm vậy.
- Theo lý thuyết của ông, thì người ở ruộng không được phép cưới vợ thanh nhã hay sao?
- Tôi nói "uống", chứ không phải nói "không được phép".
- Ở đâu cũng có kẻ khôn người dại, chứ không phải người ở ruộng đều dại hết, hay là ở thành thị đều khôn hết. Em xin ông đừng khinh bi người ở ruộng tội nghiệp cho họ.
- Cô bình vực mấy cậu nhà quê quá! Tôi chắc cô sẽ lấy chồng nhà quê.
- Luận nhân vật là một việc, còn lấy chồng là một việc khác nữa. Hai việc ấy không dính líu gì với nhau hết.
- Nếu vậy thì tuy cô bình vực người nhà quê, song lấy chồng thì sẽ chọn người trí thức phải không?

³⁰ *trục trục*

³¹ *cố ấy*

- Sự lấy chồng em chưa nghĩ tới, mà chắc đâu đến chừng nào em cũng không nghĩ tới làm chi.
- Cô tính tu hay sao?
- Có lẽ.
- Uống lắm, uống lắm!
- Ông nói như vậy em lấy làm tội nghiệp cho ông.
- Tại sao mà cô tội nghiệp cho tôi?
- Ông là một vị bác sĩ, ông đứng vào hàng thượng lưu trí thức. Nghe em tỏ ý muốn bước vào chánh đạo, lẽ thì ông phải nâng cao trí dục lòng dùm cho em, làm như vậy ông mới xứng đáng với địa vị của ông, chớ nghe em tỏ ý như vậy, rồi ông than uống nghĩa là ông cản trở, thế thì ông thiếu đạo đức nhiều lắm. Em tội nghiệp cho ông là như vậy đó.

Thuần vỗ vai ông Huỳnh cười và nói:

- Cô Vân tuy ở ruộng, song cô có học thức, chớ không phải gái quê. Ông cãi không lại đâu.

Ba cô cúi đầu chào ông Huỳnh rồi dắt nhau đi tới trước.

Ông Huỳnh nắm tay Thuần kéo lại, hai người đứng nói chuyện một chút rồi thủng thẳng đi theo sau xa xa, chớ không đi chung với ba cô.

Ông Huỳnh nói với Thuần:

- Cô Vân đã có sắc đẹp, mà vẫn nói lại khôn ngoan nữa. Bộ cô trọng tuổi rồi, mà sao chưa có chồng?
- Cô mắc lo học, mới thi đậu về nhà chừng vài năm nay?
- Thi đậu trường nào?
- Cô thi đậu bằng thành chung.
- Chà chà! Hèn chi cô nói chuyện lanh quá. Mà thi đậu hai năm rồi sao chưa lấy chồng?
- Tôi nghe nhà tôi nói hồi trước bà già cô có hứa gả cô cho một anh học sinh nào đó không biết, rồi bao anh qua Pháp học thêm. Anh học xong rồi anh cưới đằm, bởi vậy cô Vân lỡ duyên rồi chán ngán không muốn lấy chồng.
- Tội nghiệp dữ không! Thế khi cha mẹ cô giàu lắm hay sao nên bao cho người đi học đặng sau gả con?
- Cô Vân mồ côi cha, cô còn bà mẹ, mà không có anh em chi hết. Bà già cô là bà chủ gì đó không biết nghe nói giàu lớn, nhà tôi biết chớ tôi không hiểu rõ.
- Con một của nhà giàu lớn, mà lại có học thức có nhan sắc nữa thì quý biết chừng nào. Anh học sanh nào đó sao lại bỏ người ta, khờ quá. Vợ tôi chết mấy năm nay, tôi tính cưới vợ khác, nhưng chưa thấy chỗ nào vừa con mắt... Tôi muốn cưới cô nầy phút cho xong... Thiệt bà già cô giàu hay không?
- Cái đó không dám chắc. Nhà tôi biết, chớ thiệt tôi không hiểu.
- Ông làm ơn hỏi thăm ma đăm lại cho chắc thử coi bà già cô Vân có được bao nhiêu ruộng đất.
- Để rồi tôi hỏi lại nhà tôi.
- Ví như tôi xin cưới, ông nghĩ thử coi cô Vân chịu hay không?

- Cái đó tôi biết sao được.
- Ông dọa trước ý cô thử coi, được không?
- Được. Để tối nay hoặc ngày mai tôi thử ý cô rồi tôi sẽ cho ông biết.
- Ông cũng nhớ dọa dùm bà già cô có đứng bộ ruộng đất được bao nhiêu nhé.
- Tôi nhớ. Tôi sẽ hết lòng giúp ông.
- Cám ơn. Ông còn ở ngoài này ít bữa chớ?
- Phải. Thứ ba hoặc thứ tư tôi mới về.
- Tôi cũng ở tới sáng mới về. Thôi, tôi từ già ông. Xin ông nhớ dọa giùm rồi chiều mai chúng ta ra đây gặp nhau, ông sẽ nói lại cho tôi rõ.
- Vâng.

Hai người bắt tay từ già nhau rồi Thuần đi theo ba cô, miệng chum chím cười.

Cô Hòa thấy chồng theo kịp thì hỏi:

- Thằng cha dê đó có chuyện gì mà nói dai dũ vậy?
- Sao mà mình kêu người ta là "thằng cha dê".
- Gặp đàn bà thì liếc ngó, rồi kiếm lời mà trêu hoa ghẹo nguyệt, người đàn ông như vậy thì là dê chớ gì.
- Theo lẽ nghĩa đời nay hễ đàn ông gặp đàn bà thì phải ghẹo chọc như vậy mới trúng cách lịch sự về xã giao. Ông Đốc tư Huỳnh noi theo lẽ nghĩa ấy, chớ phải dê đâu.
- Thiệt lẽ nghi của mấy ông là vậy đó hay sao?
- Phải.
- Mình cũng thuộc về hàng trí thức, té ra mình cũng phải ăn ở theo lẽ nghĩa đó hay sao?
- Kể tôi làm chi. Tuy tôi cũng ở trong hàng trí thức, song tôi thuộc phe trí thức nhà quê, nên trong giao thiệp tôi không biết làm như mấy ông.

Cô Quý nói:

- Dượng ba đâu có ăn ở kỳ cục như họ vậy. Tôi coi đời nay người có học họ không kể phong hoá gì nữa hết, họ làm nhiều việc tồi bại quá chừng. Đàn ông nói chuyện với đàn bà thì họ lẳng lơ ghẹo chọc mà đàn bà gặp đàn ông họ cũng thông thả nói cười. Tại như vậy đó nên bây giờ mới có nhiều nhà hoặc chồng bỏ vợ, hoặc vợ bỏ chồng, con cái bơ vơ, gia đình tan rã. Tôi tưởng chừng ít năm nữa, trong nước mình, hai chữ "vợ chồng" không có nghĩa lý gì nữa.

Cô Vân gật đầu nói:

- Lời chị hai nói đó thật đúng lắm. Người mình bây giờ có học thức nhiều, tiếc vì sự học của người mình không giống với sự học của người khác. Người ta học đặng mở mang trí thức, học đặng mỹ tục thuần phong, học đặng cái lương nghiệp nghệ. Còn mình học là học để nói chuyện nghe cho lanh lợi, học đặng mặc y phục ngồi xe hơi cho khỏi quê, học đặng kiếm tiền mà ăn chơi cho sung sướng. Tại học sai đường như vậy nên phong hoá suy đồi rồi, mà nay mai đây gia đình cũng sẽ tiêu tan nữa. Chị hai nói trúng lắm.

Cô Hòa nói:

- Ồi! Họ làm sao mặc kệ họ, hơi nào mà lo **bao đồng**³²; miễn mình giữ phận mình cho xong thì thôi.

Thuần đáp:

- Dâu mình có lo cũng không bổ ích chút nào; bởi vì phần đông người ta cho cái tôi bại là cái cao thượng, thế thì mình có cái lẽ cho hết nước miếng đi nữa, người ta cũng chê mình nói bậy. Như hồi nãy ông Huỳnh nói chuyện với tôi, **ổng** (*ông ấy*) thổ lộ với tôi nhiều câu thô bỉ quá chừng, nhưng mà ổng nói tự nhiên, không rụt rè á ngại chi hết. Tôi lấy làm hổ thẹn cho ổng hết sức, nhưng mà tôi nghĩ những lời ổng tỏ với tôi đó, muôn ngàn người khác cũng nói in như ổng vậy chớ không phải một mình ổng, thế thì tôi cãi làm sao được, bởi vậy tôi giả ngu đứng lóng tai nghe, không thêm cãi.

Cô Hòa hỏi:

- Ông hỏi giống gì?
- Dài lắm, để về nhà tôi sẽ thuật lại cho mà nghe.
- Chắc ông cậy mình làm mai chị Vân cho ông chớ gì.
- Mình đoán lầm, song không trúng chánh...

Thuần mới nói tới đó, kế con xấm dất bé Hậu lại, rồi bé Hậu nín mẹ ôm cha nói lằng lú làm câu chuyện bứt ngang. Trời đã chạng vạng tối. Cô Quý than lạnh, nên mấy người dắt nhau trở về nhà mát.

³² *tầm ruồng, vô ích*

Chương 7

Ăn cơm tối rồi, mặt trăng lên đã cao, rọi những lượn sóng ngoài biển sáng loà.

Thuần mời mấy cô xuống bãi đi chơi. Cô Quý sợ lạnh, cô Hòa than mỏi chân, nên không chịu đi. Thuần bèn kêu bồi biếu nhấc ghế để ngoài trước sân dựng mấy cô hứng gió ngó trăng, nhìn trời xem nước. Cô Quý nằm trên cái ghế bố để phía trong. Còn Thuần với cô Hòa và cô Vân ngồi phía ngoài. Gió thổi hiu hiu, trăng soi vàng vạc, cảnh mát mẻ này làm cho mọi người **tho thối**³³ trong lòng.

Cô Hòa vụt hỏi chồng:

- Hồi chiều mình nói ông Đốc tư Huỳnh cậy mình làm mai. Vậy chớ ông nói sao đầu mình thuật lại nghe thử coi.

Cô Vân vỗ vai cô Hòa mà nói:

- Thôi mà! Thuật chuyện đó làm chi. Chuyện không đáng nghe, nên anh Thuần không muốn nói lại, chị không thấy hay sao?

Thuần chúm chím cười mà nói:

- Không. Chuyện cũng đáng nghe lắm chớ. Mà đầu không đáng nghe tôi cũng phải nói, bởi vì ông Huỳnh cậy tôi nên tôi không nói không được.

Cô Hòa muốn nghe, nên hỏi riết tới:

- Ông cậy sao, mình nói phứt cho tôi nghe một chút. Không lẽ ông mới gặp chị Vân rồi ông cậy làm mai liền.
- Ban đầu ông khen cô Vân có nhan sắc mà thêm khôn ngoan, rồi ông hỏi tại sao cô Vân coi bộ trọng tuổi mà chưa có chồng. Tôi tỏ thiệt cuộc căn duyên lỡ dở của cô Vân cho ông nghe. Ông hỏi tôi vậy chớ bác ở dưới giàu lắm hay sao nên dám bao cho rể qua Tây mà học. Tình thiệt tôi tỏ thiệt, tôi nói tôi nghe bác giàu, song tôi không hiểu bác giàu đến bực nào.
- Ông tính đoạt của người ta hay sao, nên hỏi người ta giàu bực nào?
- Ông suy nghĩ một chút rồi ông nói vợ ông chết đã lâu rồi. Ông muốn chấp nối, song mấy năm nay chưa thấy ai vừa con mắt. Nay gặp cô Vân, ông nghe chuyện của cô ông cảm, nên muốn cưới cô, song không biết cô ưng hay không. Ông cậy tôi hỏi chuyện thứ nhứt là dò dùm coi Bác dưới nhà đứng bộ được bao nhiêu ruộng đất, thứ nhì dò ý cô Vân coi như ông xin cưới, cô Vân ưng hay không.

Cô Quý nghe như vậy thì cô cười lớn:

- Ông cậy dựng hai việc, mà cậy có ngân lắm. Phải dò coi ruộng đất nhiều hay ít đã. Như ít thì thôi, còn như nhiều thì sẽ dò thêm ý cô Vân coi có ưng hay không. Sao dựng lại nói luôn hai khoản một lượt?

Cô Hòa giận nên la lớn:

- Thằng điếm!

Cô Vân can cô Hòa:

- Xin chị đừng có giận. Người ta hỏi đàng hoàng, mình phải trả lời đàng hoàng. Người ta muốn biết mình sợ gì mà giấu. Em xin anh Thuần như có gặp ông Đốc tư Huỳnh, thì anh làm ơn trả lời từ khoảng cho rành rẽ. Về

³³ khoan khoái, không bận rộn

khoản thứ nhất, thì anh nói má em đứng bộ trên 5 trăm mẫu ruộng, ruộng ở trong tỉnh Tân An hết thảy, ruộng thượng hạng với hạng nhất, chớ không phải ruộng Tháp Mười. Huê lợi mỗi năm má em góp trên 20 ngàn giạ lúa. Em là con một, nên ruộng đất ấy ngày sau sẽ về em hưởng hết. Còn về khoản thứ nhì, thì anh nói em cảm ơn ông có tình chiếu cố, song em không thể ưng ông được. Em không ưng là tại em nhất định không lấy chồng, chớ không phải em dám chê ông. Em xin anh nói lại với ông cho đàng hoàng rành rẽ như vậy.

Cô Quý nói:

- Dượng ba nói lại như vậy, tôi sợ ông Huỳnh nghe rồi ông mang bệnh ho lao. Mà ông la thì ông chịu, chớ ông cậy dọ giùm, bây giờ dượng không tỏ cho ông biết sao được.

Thuần chau mày nói:

- Tôi xin cô Vân đừng phiền, cô phải suy nghĩ lại, chẳng nên trả lời gấp về khoản thứ nhì.

Cô Vân cười mà đáp:

- Tại sao mà anh khuyên em phải suy nghĩ? Người có cái óc tham tiền đê tiện như vậy, dầu em muốn lấy làm chồng đi nữa, em cũng không thể ưng được, cần gì phải suy nghĩ.
- Ông Huỳnh ham tiền thật. Mà đời nay ai cũng ham tiền, chớ có phải một mình ông đâu. Những lời ông Huỳnh nói thì nghe thô bỉ thật, nhưng mà trong chỗ thô bỉ ấy nó có cái ý can đảm, lại có cái nét thanh thật. Người ta cũng ham tiền như ông Huỳnh, song người ta nhất nhất, sợ thiên hạ chê cười, nên phải giả dối, làm mặt quân tử đặng che đậy cái óc tiểu nhân. Ông Huỳnh cứng cỏi, không sợ ai chê cười, không chịu giả dối, ông nói ngay ra, nếu cô có nhiều ruộng thì ông sẽ xin cưới, cái thái độ của ông như vậy không phải hơn người ta hay sao?
- Anh là trạng sư hay dữ! Sao hồi trước anh không học luật khoa, lại học nghề bác vật làm chi?
- Không phải tôi bào chữa cho ông Huỳnh, tôi lấy tâm lý mà luận nhân tình chớ. Cô phải suy nghĩ lại.
- Em nhất định rồi, khỏi suy nghĩ nữa.
- Nếu cô chê ông Huỳnh về khoản nào khác thì tôi không dám cãi. Còn nếu cô chê ông tham tiền thì tôi không chịu. Tôi đã có nói đời này ai cũng tham tiền hết thảy, mà ai cũng cưới vợ được hết, có ai bị đàn bà con gái chê nên cưới vợ không được, phải chịu phạt cô thân trọn đời đâu. Sanh đời nào phải ở theo đời này. Những phụ nữ đời nay ai cũng có chồng tham tiền hết thảy, có ai chê ai được mà cô phải ái ngại.
- Chị Hòa cũng mắc chồng tham tiền nữa hay sao?
- Phải. Đời này là đời kim tiền, ai cũng mắc chứng bệnh tham tiền hết thảy, nhà tôi lấy chồng thì làm sao mà chạy khỏi người chồng tham tiền được.
- Trời ơi! Anh Thuần là người tham tiền, vậy mà mấy năm nay tôi có dè đâu!
- Tôi cũng tham tiền như họ vậy, song tôi tham theo cách của tôi.

- Em không ưa cái cách tham tiền của ông Huỳnh. Em cho phép anh lập y lời nói của em lại cho ông nghe.
- Việc trăm năm của cô thì tự ý cô quyết định. Tôi luận nhân tình thế thái mà chơi đó thôi, chứ tôi đâu dám ép cô. Song tôi khuyên cô phải suy nghĩ, trong ít bữa, hoặc phải dọ tánh tình ông Huỳnh cho kỹ rồi sẽ quyết định. Chuyện này không gấp gì.

Cô Vân lặng thinh, không cãi nữa.

Cô Hòa nói:

- Nhà tôi nói phải lắm. Chị Vân phải suy nghĩ lại.

Cô Vân liền đứng dậy vừa cười vừa nói:

- Ngộ quá! Em lên thăm chơi, bây giờ anh chị muốn bắt em mà gả hay sao?

Ai nấy đều tức cười.

Thuần đốt một điếu thuốc mà hút, rồi thủng thủng đi một mình xuống bãi biển. Ba cô nói chuyện chơi một hồi nữa rồi cô Hòa với cô Quý than buồn ngủ nên rủ nhau đi ngủ. Thuần đi qua đi lại dưới bãi mấy vòng rồi trở lên nhà thấy có một mình cô Vân nằm trên cái ghế bố thì hỏi:

- Chị hai với nhà tôi đi đâu rồi?
- Hai chị buồn ngủ nên đi ngủ nãy giờ.
- Ngủ sớm quá. Gió mát trăng tỏ, cảnh như vậy phải thức mà hưởng, sao lại ngủ đi.
- Chị Hai trong mình không được mạnh giỏi, còn chị Hòa có bầu tự nhiên mệt mỏi, nên buồn ngủ sớm.

Thuần vô nhà rót nước uống, rồi trở ra kéo ghế ngồi ngay trước mặt cô Vân mà nói:

- Hễ lên Đà Lạt thì ban đêm tôi ngủ sớm lắm, ăn cơm tối rồi đi ra đi vô một lát thì tôi ngủ liền. Còn hễ ra Long Hải hoặc Nha Trang mà hứng gió biển, nếu gặp đêm có trăng thì tôi thức hoài, không biết buồn ngủ.
- Tại anh thích thanh phong minh nguyệt, gặp cảnh như vậy anh sanh cảm trong lòng, nên không buồn ngủ chút gì.
- Có lẽ... Thấy gió mát trăng trong, rồi trong lòng thơ thái vui vẻ, quên hết các chuyện lo lắng ở đời.
- Em cũng vậy, tánh em cũng ưa trăng lắm. Ở dưới nhà em, trong mấy đêm trăng tỏ, em nhắc ghế nằm ngoài sân mà chơi đến khuya em mới vô.
- Cô ở dưới ruộng với bác, không có chị em đặng nói chuyện chơi, chắc cô buồn lắm hả?
- Phải. Nhiều khi em ngụ được một ý gì lạ, mà không có người cho em bày tỏ, thì em buồn thiệt. Anh biết em buồn rồi em làm sao không?
- Không.
- Em buồn rồi em học đàn, em tập vẽ, em tập làm thi em chơi. Đêm khuya thanh vắng một mình, nằm mà đàn vài bài, tiếng đàn to nhỏ, rí rả, nó dấy tâm hồn mình lên trên mây xanh, hoặc chơi vui vào chốn non cao nước biếc, làm cho lòng mình thanh nhàn an ổn không biết chừng nào. Mình thấy một cảnh đẹp làm cho mình sanh cảm, mình muốn lưu cái cảnh ấy trong trí, thì mình họa nó ra trên giấy rồi lúc buồn mình lấy ra mà ngắm,

làm như vậy cũng đủ cho mình thơ thái hết buồn. Mình thấy một việc gì nó làm cho mình cảm xúc trong lòng, mình tả ra thành một bài thi để ngắm nga chơi, thiệt là thú lắm. Nhờ em làm như vậy nên em ít buồn.

- Tâm hồn mỹ thuật!
- Anh là người ham làm ăn, nghĩa là người ưa thực hành, anh thấy tâm hồn mơ mộng của em như vậy chắc anh ghét lắm hả?
- Không. Mọi người đều có ý trí riêng, mà ý trí của cô là ý trí cao thượng, tôi nghe tôi kính phục lắm chớ. Tôi thấy có nhiều người họ có cái tâm hồn mỹ thuật mà vì nghèo nên phải đi làm cực xác đặng có tiền mà nuôi sự sống hàng ngày. Song ban đêm rảnh rang, họ còn lọ mọ thức mà đàn, hoặc vẽ, hoặc viết văn chơi cho thoả thích ý nguyện. Cô đã có giờ rảnh, lại khỏi lo nuôi sự sống, nếu cô trao đổi mỹ thuật, thì sự chơi của cô thanh nhã và hữu ích quá. Tôi rất tiếc phụ nữ trong xứ mình họ không chịu chơi như cô vậy, họ cứ đánh bài, hoặc cá ngựa, hoặc khiêu vũ, hoặc ngồi nhà hàng, họ làm cho chồng phải buồn, mà có nhiều khi còn làm cho gia đình nghiêng ngả nữa.
- Nếu họ không chơi như em thì có lẽ tại cha mẹ hoặc tại chồng họ không muốn cho họ chơi cách đó.
- Không phải cha mẹ hay là chồng muốn được. Sự ưa thích của người ta để gì mà ép uống được đâu cô.
- Hay là tại gia đình giáo dục?
- Phải. Trí ý ta ngày nay sa ngã vào những chỗ chơi đê tiện, ấy là tại thiếu gia đình giáo dục. Con người hồi nhỏ không ai tập luyện giùm tánh tình cho cao thượng, để lớn rồi làm sao mà tập luyện cho được.
- Nếu vậy trong nước mình cần phải lập nhiều trường để luyện tập con gái cho có tánh tình cao thượng, cho biết tôn trọng gia đình, cho biết đường phải mà đi, đường quấy mà tránh mới được.
- Tôi ao ước sự ấy lắm. Con gái của mình phải vào những nhà trường ấy mà rèn tập trí não, thì ngày sau có chồng mới có thể xây đắp nền hạnh phúc cho gia đình được. Mà ai xướng lên lập nhà trường ấy bây giờ...? Phải người có chí và có tiền thì mới làm được...

Cô Vân nằm lặng thinh, trong trí suy nghĩ.

Thuần đứng dậy, đi qua đi lại một hồi rồi nói tiếp:

- Chớ chi cô lấy chồng, thì có lẽ cô làm sự ấy được?
- Tại sao em phải lấy chồng em mới làm được?
- Lập nhà trường như vậy phải lập ở Sài Gòn. Cô không có chồng thì cô phải ở dưới Kỳ Sơn, làm sao mà lập được.
- Lời anh nói đó em sợ sai lắm. Hễ em có chồng thì mất quyền tự do, có thể nào em làm theo ý em muốn được. Có chồng thì phải được người chồng đồng tâm đồng chí kia. Mà bao giờ có chồng được như vậy mà mong. Em có tiền, hễ em lấy chồng thì chồng em nó buộc em phải để tiền cho nó xài, chớ nó có chịu cho em làm việc công ích mà nó không được hưởng đâu.

Thuần chau mày, trong trí công nhận lời nói của cô Vân là chánh đáng, nên không phản đối được.

Cô Vân nói tiếp:

- Anh biểu chị Hòa xuống ra làm đi.

Thuần rùn vai, trề môi, mà đáp:

- Không có cái chí như vậy thì làm sao được.

Thuần buồn hiu, không nói chuyện nữa, cứ cúi mặt xuống đất đi qua đi lại hoai. Cô Vân bị cái vấn đề khó khăn ấy nó làm cho trí cô phải nghĩ ngợi, nên cô cũng hết vui. Cô nằm lặng thinh mà ngó trăng một hồi rồi đi vô nhà mà ngủ.

Thuần cứ thơ thẩn trước sân, đến 2 giờ khuya rồi mới chịu dọn ghế đóng cửa mà nghỉ.

Sáng bữa sau ba cô ngồi xe hơi đi qua Phước Hải kiếm cá ngon mà mua. Thuần xuống bãi biển thơ thẩn một mình, hễ nhớ tới những câu chuyện nói với cô Vân hồi hôm qua thì thở dài rồi đứng ngó mông ra ngoài khơi, miệng chum chim cười, miệng cười mà cặp mắt có cái vẻ buồn lo tỏ rõ. Chừng ba cô về, Thuần cũng không chịu vô nhà mát, dường như muốn xa lánh mọi người đặng trí thông thả mà nghĩ ngợi việc riêng.

Đến trưa sớp-phơ phải đi kiếm Thuần mời về dùng cơm, Thuần mới chịu về. Mà bữa nay Thuần trầm tĩnh, ít nói ít cười, chớ không phải hờ sốt sáng như mấy ngày trước. Cô Hòa vô ý, nên không thấy sự thay đổi thái độ của chồng, còn cô Vân là người có tánh ưa quan sát tự nhiên bởi vậy ngồi ăn cơm thì cô liền thấy tâm hồn của Thuần đã khác, nên cô cứ liếc ngó Thuần, ý muốn hiểu thấu chỗ kín đáo của tâm hồn ấy. Mà Thuần vẫn giữ cử chỉ trầm tĩnh chẳng bao giờ ngó cô Vân, ăn cơm rồi kiếm ghế đứng ngồi riêng một mình, làm cho cô Vân thất vọng, vì không hiểu sự buồn lo của Thuần ở chỗ nào.

Buổi chiều Thuần cũng dắt mấy cô ra bãi biển đi chơi như bữa trước. Gặp ông Huỳnh, Thuần liền tách ra mà đi nói chuyện với ông. Mấy cô không hiểu hai người nói chuyện gì, mà nói đến tối hai người mới phân rẽ.

Ngày sau không thấy mặt ông Huỳnh nữa. Thuần ở chơi tới bữa thứ tư rồi mới trở về Sài Gòn với vợ con và cô Vân.

Chương 8

Ở Long Hải trở về nhà mấy bữa rày, mỗi ngày Thuận đi ra hăng một lần thôi, hoặc đi buổi mai, hoặc đi buổi chiều, mà đi lần nào cũng ở chừng một vài giờ rồi về, chớ không ở trọn buổi như trước nữa.

Mà hễ ở nhà thì Thuận hoặc lo săn sóc hoa viên hoặc tập con nói chuyện, chớ không chịu đàm luận với vợ và cô Vân, nhứt là có ý tránh mấy việc phải một mình đối diện với cô Vân.

Một bữa, đương ngồi ăn cơm tối, cô Hòa hỏi chồng:

- Ngày mai mình có cần dùng cái xe hay không?
- Xe để đi ra ngoài hăng vậy thôi, chớ có cần dùng làm việc gì khác nữa đâu. Mình hỏi chi vậy? Mình muốn đi đâu hay sao?
- Chị Vân tính sáng nay chị về. Tôi muốn lấy xe đưa chị và luôn dịp đi xuống Kỳ sơn chơi cho biết nhà chị.
- Được lắm. Mình lấy xe mà đi ở nhà tôi có đi đâu thì tôi lấy xe cũ ngoài hăng tôi đi cũng được. Mà sao cô Vân không ở chơi, lại tính về gấp vậy?

Cô Vân ngó ngay Thuận vừa cười vừa đáp:

- Em hứa với má em chắc chắn em đi chơi chừng năm bữa em về. Em lên ở chơi với anh chị đã gần hai tuần lễ rồi, em sợ má em ở nhà trông, nên em không dám ở nữa.

Bây giờ Thuận mới ngó cô Vân, hai cặp mắt gặp nhau hẩn hời, không ai chịu trốn tránh ai.

Cô Hòa nói:

- Có chị Vân ở đây hôm nay tôi vui quá. Tôi muốn cầm chị ở chơi ít tuần nữa. Ngặt sợ bác trông nên tôi không dám ép. Mà chỉ có hứa chừng tôi sanh sẽ lên ở chơi lâu. Để tôi xuống dưới tôi xin phép trước với bác.

Cô Vân nghiêm nét mặt mà nói:

- Tôi hứa chắc mà. Chừng chị sanh chị cho tôi hay, tôi sẽ lên ở chơi một tháng mà giúp chị. Mà chị phải sanh cho tôi một đứa em gái nghe không, sanh em gái đặng tôi hiệp với chị mà dạy dỗ nó cho nó thành một phụ nữ có đủ tư cách mà chống chọi với thời đại kim tiền hỗn độn này.

Cô ngừng một chút rồi ngó Thuận mà nói tiếp:

- Em xin mời anh Thuận nhân dịp này đi với chị Hòa xuống nhà em chơi một lần đặng biết má em. Anh chị xuống chơi chắc má em mừng lắm.

Thuận chau mày dự dự một chút rồi mới đáp:

- Cám ơn cô. Tôi cũng muốn xuống thăm cho biết bác, ngặt vì lúc này ngoài hăng có việc nhiều cần phải có tôi ở nhà, vậy để một mình nhà tôi đi, phận tôi xin đình lại dịp khác.
- Em nghĩ anh không muốn đi, chớ không có việc gì hết. Anh nói ngoài hăng có việc nhiều, mà sao hôm rày mỗi ngày anh ra có vài giờ mà thôi. Như anh muốn đi thì sáng mai anh ra ghé hăng sắp đặt một chút rồi đi, chiều về

anh ghé một chút nữa cũng được. Đây xuống Kỳ sơn mà xa xôi gì, xe chạy chừng một giờ thì tới.

- Xin cô tha lỗi. Tôi liệu đi không tiện. Để khi khác rồi tôi sẽ đi.
- Anh nói chắc không?
- Chắc.
- Anh phải nhớ lời hứa. Mà sau anh với chị Hòa có đi thì phải xuống ở chơi có mau lắm ít nữa là một ngày với một đêm nghe không.
- Được.
- Để em liệu lúc nào có trăng tỏ, em sẽ lên em mời.

Cô Hòa nói:

- Chị về ở dưới ruộng buồn chết. Thôi, chi lấy chồng rồi về Sài Gòn ở đặng chị em gần nhau chơi cho vui, chị Vân.
- Chồng đâu mà lấy?
- Ừng ông Đốc tư Huỳnh cho rồi đi.
- Cám ơn... Mình bằng lòng làm vợ người nào thì trước hết mình phải kính phục tài đức, phải yêu mến tánh tình của người ấy, rồi mình mới bằng lòng được. Tôi tuy chưa biết ông Huỳnh, nhưng mà theo những lời anh Thuần thuật cái cách ông muốn cưới tôi, thì đủ cho mình thấy nhân phẩm của ông rất tầm thường, tài đức chưa đủ cho mình kính trọng, tánh tình không đáng cho mình yêu mến, thế thì tôi làm bạn trăm năm với ông sao được. Vợ chồng mà không kính, không thương nhau thì làm thù địch chớ nào phải vợ chồng. Gia đình mà vợ khinh bỉ tánh chồng, chồng cướp giựt của vợ, ấy là cái cảnh địa ngục, hoặc chốn sơn trại, có vui về gì mà mong tạo lập. Mà có chồng rồi lợi ích gì sao chị cứ theo giục tôi lấy chồng hoài vậy.
- Lấy chồng đặng chị em mình gần nhau, đặng có con nuôi cho vui.
- Để tôi về tôi đốc má tôi mua một chiếc xe hơi. Có xe hơi sẵn thì tôi lên thăm chị thường thường cũng được, chẳng cần phải lấy chồng. Còn con thì sẵn có con của chị đó, hoặc tôi sẽ xin con nhà nghèo tôi nuôi, đặng tôi lo dạy dỗ cũng được, chẳng cần phải có con riêng làm chi.
- Phận sự của đàn bà con gái là giúp với đàn ông con trai mà lập gia đình. Tôi không hiểu tại sao mà chị lại có ý muốn trốn lánh cái phận sự của trời đất sắp đặt cho bọn mình đó.
- Hôm trước tôi đã có cắt nghĩa với chị một lần rồi, chị quên hay sao? Cũng như các chị em khác, tôi đã vâng theo mạng trời và tục người mà lãnh chức "vợ" một lần rồi. Có lẽ tại trời phạt thương tôi, không muốn bắt tôi làm tôi mọi đàn ông nên ân xá cho tôi. Ấy vậy nợ quân thoa tôi đã trả rồi, tôi có giấy chuẩn miễn rành rẽ, chị không phép buộc tôi nữa được. Bây giờ tôi lo nuôi mẹ già, có giờ rảnh tôi tĩnh tâm dưỡng chí. Chừng nào má tôi trăm tuổi già rồi thì có lẽ tôi sẽ hiến thân cho xã hội phụ nữ. Tôi tưởng chương trình về sự sống của tôi như vậy dầu không rục rở bằng chương trình của chị em, song cũng không đến nỗi lem luốc danh dự của đoàn phụ nữ.

Nghe cô Hòa với cô Vân đàm luận. Thuần ngồi tư lự không muốn chen vô mà cãi đặng phán đoán ai nói phải, ai tính quấy.

Thình lình cô Hòa hỏi chồng:

- Mình nghe chị Vân nói đó hay không? Chị quyết độc thân ở đời, không thèm lấy chồng. Theo ý mình, chị Vân tính như vậy phải hay là quấy.

Thuần nghiêm chỉnh đáp:

- Cô Vân lập cái chương trình cho sự sống của cô như vậy thì có ý nghĩa cao thượng lắm, cao thượng đến nỗi sợ trong đoàn phụ nữ đời nay không có một ai nói tới, mà cũng sợ cô Vân không đủ nghị lực can đảm mà tán thành cái hy vọng của cô được. Tôi còn lo một nỗi này nữa: đeo đuổi theo cái chủ nghĩa phi thường, khó khăn quá như vậy, tôi sợ cái đời của cô Vân chẳng khỏi phải chịu thống khổ lung lắm, mà thống khổ về tâm hồn nó càng đau đớn bằng mùi thống khổ xác thịt. Tôi khuyên cô Vân nên suy nghĩ lại. Theo ý tôi, thì cô Vân phải lấy chồng, ấy là cái đường thuận tiện để đi hơn hết.

Cô Vân vội vã đáp:

- Nữa! Hai ông bà đồng tâm hiệp ý quá! Anh muốn ép em ưng ông Huỳnh phải không?
- Không. Cô tự do chọn lựa, nên ưng ai thì cô ưng. Tôi khuyên cô lấy chồng, chớ không phải tôi buộc cô phải ưng ông A hay ông B nào hết.
- Em hiểu ý anh rồi... anh sợ em nói hay mà làm không hay, rồi hóa ra dở tệ... Cám ơn anh... Em có đức tin về nghị lực của em. Mà ví dầu nghị lực ấy không đủ sức chịu nổi cái chủ nghĩa tối cao kia, có phải **sự** (ngã) giữa đường đi nữa, thì em sẽ lập thế mà cứu vớt cái thân danh của em, em không để nó sa ngã đâu mà anh sợ.
- Tôi mong lắm, ngặt sợ sự mong ấy không thành.
- Anh phải ráng giúp em mà làm cho thành mới hay.
- Tôi sợ quá...
- Sao mà sợ?... Ở đời đừng sợ giống gì hết chớ.
- Tôi sợ mệnh mông, không biết sợ giống gì mà nói.

Thuần buông đũa thôi ăn rửa tay và uống nước rồi ra ngoài hoa viên đi thần thơ một mình.

Cô Vân nói lên với cô Hòa:

- Lên ở chơi hai tuần nay tôi khảo cứu tâm hồn của anh Thuần rất kỹ lưỡng. Ảnh là người chán ngán cuộc đời, chớ không phải ảnh không thương vợ con. Nếu ngày trước ảnh cưới người nào khác chớ không cưới chị, thì cử chi của ảnh cũng giống như vậy. Chị phải bỏ tánh ghen, ráng làm cho anh Thuần biết yêu cuộc đời hết chán ngán nữa, thì gia đình của chị vui vẻ lắm. Anh Thuần giáo dục hoàn toàn học rộng, chí cao, chớ không phải như đám trí thức lạm xạm kia vậy đâu.

Cô Hòa gật đầu đáp:

- Cám ơn chị, nhờ chị lên chơi mấy hôm nay mà gia đình tôi hết buồn như hồi trước. Xin chị rảnh lên chơi cho thường đừng làm trung gian giùm cho tôi với nhà tôi được hòa thuận. Tôi trông cậy chị lắm.

Cô Vân cười ngất và đáp:

- Tròi ơi, tôi nghĩ giùm chỗ bất mãn của hai ông bà đang thấy mà lo phương mà chữa cho hết nghi kỵ nhau, chớ tôi ở hoài trên này với chị sao được. Thôi, để tôi xin má tôi mua xe hơi rồi tôi sẽ lên thăm.

Thuần bước vô lấy thuốc đốt mà hút, làm cho hai cô phải ngừng câu chuyện riêng.

Sáng bữa sau, Thuần thay đồ rồi xuống lầu hứa hể ra tới hăng thì biểu sóp phơ cầm bánh xe đem về liền đặng hai cô đi Kỳ Sơn. Thuần thấy cô Vân y phục đoan trang, đương đứng một mình tại bàn ăn, thì ngó cô trân trân rồi nói:

- Cô về dưới mạnh giỏi. Tôi kính lời thăm bác.

Cô Vân cười và đáp:

- Cám ơn anh, hể chị Hòa sanh thì anh phải cho em hay liên nghe không?

Thuần giả không nghe, nên không trả lời, xây lưng đi liền ra nhà sau lấy xe mà đi, cô Vân lại cửa sau đứng ngó theo, miệng chum chím cười, mà trong lòng bâng khuâng dường như có việc chi bất mãn.

Chương 9

Cô Hòa sanh đã được hai ngày rồi, cô sanh đứa con gái phương phi ngô nghĩnh, tại Việt Nam Y Viện ngoài Sài Gòn.

Buổi sớm mai, Cô Quý ra tại y viện thăm em. Cô thấy cô Hòa khoẻ khoắn, thấy em nhỏ cứng cáp thì cô mừng, rồi cô nói:

- Em đã được hai đứa con rồi; còn chị chưa có đứa nào hết. Chớ chi chị có được một đứa con gái như vậy thì chị vui lắm.

Cô Hòa cười mà đáp:

- Chị không chịu đẻ, làm sao mà có con được.
- Sao lại không chịu? Tại không đẻ biết làm sao. Chị tưởng có con hay là không con đều là số mạng, chớ nào phải muốn thì được, còn không muốn thì không được sao.
- Em nói cho chị giữ mình, nếu chị không chịu đẻ, đổ khỏi anh cưới vợ bé cho mà coi.
- Đâu dám! Lấp lửng chị phan thây đi chớ.
- Anh cưới lén, chị làm sao mà biết được.
- Không dám đâu... Em nằm trong này ban đêm dượng ba có vô ở với em hay không?
- Không. Có người nuôi họ ở với em, chớ bắt nhà em ở thì có chỗ đâu mà ngủ.
- Nếu chị sanh thì chị bắt anh hai em phải ở nuôi chị, chớ chị không chịu ai nuôi hết.
- Anh mắc công việc làm ăn, anh nuôi sao được.
- Bỏ hết, làm việc gì cũng phải bỏ.
- Chị khó quá. Chị sợ để anh ở nhà anh đi chơi phải không?
- Vợ đẻ chồng phải chịu cực, chớ không phải sợ để họ ở nhà rồi họ ta bà. Mà đàn ông họ có tánh xấu lắm, trông vợ đẻ đặng họ thông thả, mình cũng phải ngửa chỗ đó.
- Chị nói phải. Đàn ông họ có cái tật đó dễ ghét lắm. Mà bình thường mình không giữ họ được, đến chừng nằm co một chỗ, thì làm sao mà giữ.

Cô Hòa nói tới đó rồi sắc mặt buồn hiu.

Cô Quý bước lại gần cái nôi, vệt mừng lên mà dòm em nhỏ rồi nói:

- Dượng ba ham con không?
- Em biết sao được. Hễ vô thì dòm mừng dòm rồi thôi, có nói gì đâu.
- Dượng không bông ẵm hay sao?
- Không.
- Chị thấy đàn ông họ hễ vợ đẻ thì họ bông con nòng nòng trên tay, coi bộ họ mừng lắm.
- Nói lọt tay lọt chân bông không được.
- Nếu vậy thì chắc dượng này không ham con. Mà sao coi bộ dượng cưng bé Hậu lắm mà.
- Làm bộ chớ cưng giống gì.

Hai chị em nói chuyện tới đó thì Thuần xô cửa bước vô. Thuần thấy cô Quý liền hỏi:

- Em chào chị hai. Chị ra hỏi nào?
- Ra này giờ. Hôm nay anh sắp phơ vô cho hay, chị không được khoẻ, nên không dám đi liền. Bữa nay khoẻ khoẻ, nên chị ráng ra thăm một chút. Mẹ con nó giỏi chị mừng lắm.
- Nhà em sanh lần này, nhờ chuyển bụng mau nên ít mệt hơn lần trước. Em mới gặp ông Đốc tờ, ông nói khoẻ như thường, không có chi lạ hết.
- Tuy vậy mà dượng cũng phải vô thăm cho thường cho con ba nói vui, đừng bỏ nó nằm một mình nó buồn.
- Em vô hoài chớ, mỗi bữa em vô hai ba lần.
- Chắc sanh con gái dượng ít mừng hả.
- Con nào cũng là con, con trai hay là con gái cũng vậy.

Cô Hòa hỏi chồng:

- Mình ở trong nhà ra hay ở ngoài hăng về?
- Tôi ở ngoài hăng về.
- Sao hồi sớm mai mình đi mình không đem bé Hậu ra đây nó chơi, để nó ở nhà một mình chắc nó buồn lắm.
- Hồi sớm mai tôi đi sớm, nếu đem nó ra đây nó làm om mình nghỉ không được. Tôi mới biểu xe về rước nó rồi.
- Tội nghiệp quá! Nếu không muốn đem nó ra đây thì dất dùm nó ra ngoài hăng... Để nó ở nhà có một mình, tôi lo quá, làm sao tôi nằm yên được.
- Ngoài hăng người ta rần rần, lộn xộn, đem nó ra đó sao được.
- Có con xắm chơi chừng nó mà hại gì.

Thuần rùn vai rồi bước lại cửa sổ ngó ra sân.

Con xắm dất bé Hậu bước vô phòng. Bé Hậu thấy mẹ nằm trên giường thì chạy riết lại ôm mừng nói lằng xằng.

Cô Hòa biểu con:

- Con lại thưa di hai kia con.

Bé Hậu lại đứng ngay trước mặt cô Quý rồi khoanh tay cúi đầu mà chào. Cô Quý ôm mà hun rồi nắm tay nó lại cái nôi chi em nhỏ mà hỏi:

- Con thương em hay không?
- Con thương lắm. Chừng nào biết đi, con dất em đi chơi. Con dất em đi ra Sài Gòn con mua bánh cho em ăn.

Thuần đứng ngó hai đứa con, miệng chúm chím cười.

Cô Quý nói:

- Hai đứa nhỏ có một mặt, giống dượng ba như khuôn đúc.
- Bé Hậu kéo tay em nhỏ mà hôn, làm cho Thuần cảm xúc hết sức.
Cô Quý chơi một chút rồi từ giã vợ chồng Thuần lên xe mà về.

Thuần nói với vợ để bé Hậu ở đây chơi đặng Thuần xuống hăng dẫu nói chuyện một lát rồi Thuần sẽ trở lại mà rước. Thuần ra đi chưa được bao lâu thì con xắm bước vô phòng nói với cô Hòa:

- Có cô hai lại.
- Cô hai nào?

- Cô hai ở dưới chỗ gì mà mấy tháng trước lên ở nhà mình chơi rồi cô lấy xe đưa về đó.
- Chị Vân phải không?
- Ô, phải, phải... cô Vân.

Cô Vân đứng ngoài cửa dòm vô phòng, thấy con xắm với bé Hậu thì chẳng còn nghi ngại gì nữa, nên xúc vô la lớn:

- Chị Hòa chị sanh hồi nào? Tôi đã dặn chị mà sao chị không cho tôi hay?

Cô Hòa chưa kịp trả lời, thì cô Vân đã ôm bé Hậu mà hôn và hỏi lảng xảng:

- Cháu nhớ dì hay không? Em cháu đâu? Trai hay gái?

Cô Hòa cười mà đáp:

- Con gái.
- Tốt quá! Vừa ý tôi muốn lắm rồi. Đâu để tôi coi con gái tôi ra sao.

Cô Vân vén mừng bông em nhỏ ra mà nhìn. Cô rờ tay rờ chân, sờ mũ ra mà coi đầu coi tai cùng hết rồi nói:

- Con phải lớn cho mau nghe không, lớn đặng má với dì dạy con học, làm cho con trở nên một phụ nữ Việt Nam đứng đắn đủ các phương diện.

Cô Hòa vui vẻ nói:

- Chị giỏi lắm. Có bé Hậu là con trai cho anh Thuận dạy rồi, thì phải sanh con gái cho chị em mình dạy chớ. Tôi mừng quá. Mà chị sanh được mấy bữa rồi, sao chị không cho tôi hay?
- Tôi sanh hồi 2 giờ trưa hôm kia. Sinh rồi tôi có nhắc nhà tôi đánh dây thép cho chị hay, mà chị không được dây thép hay sao?
- Không. Tôi có đăng thơ hay là dây thép gì đâu?
- Chắc họ đem dây thép trễ chớ gì.
- Nếu đánh giầy thép buổi chiều hôm kia thì ngày hôm qua tôi phải được. Mà sao tới sớm mai này tôi cũng chưa thấy gì hết.
- Nếu chưa được dây thép mà sao chị hay chị lên đây?
- Tôi lên thỉnh linh, tôi có dè đâu. Tôi đi xe lửa lên tới tôi kêu xe kéo chạy thẳng vô nhà. Tôi hỏi, bồi nó nói chị sanh, xe hơi mới về rước cháu Hậu, rồi nó chỉ chỗ tôi mới biết mà ra đây.
- Té ra chị đi thỉnh linh mà gặp, thiệt là may.
- May lắm... Chị sanh lần này ăn cơm có biết ngon và nghe trong mình có khoẻ hay không?
- Tôi ăn ngon lắm, trong mình khoẻ như thường. Tại ông Đốc tư cấm, ông không cho ngồi, chớ bây giờ tôi ngồi dậy tôi đi cũng được.
- Ý! Không nên đâu chị. Đừng có ý sức, chị phải nằm, chừng nào Đốc tư cho phép chị mới ngồi dậy.
- Tôi nói cho chị hiểu sức mạnh của tôi chớ tôi đâu dám cãi Đốc tư. Chị coi con nhỏ nó giống ai vậy chị? Hồi này chị hai tôi nói nó giống cha nó. Chị coi nó có giống tôi chút nào hay không.

Cô Vân kéo bé Hậu lại đứng gần, cô nhìn mặt hai đứa nhỏ mà so sánh một hồi rồi nói:

- Gương mặt nó giống hết cháu Hậu, nghĩa là giống anh Thuận. Nhưng mà bàn tay bàn chân với cái cầm nó giống chị.

- Chắc hay không?
- Chắc chứ. Chị không tin thì đợi ít bữa chị ngồi dậy rồi chị coi. Anh đặt tên gì đây?
- Chưa khai sanh. Tôi muốn đặt tên theo Tây, mà nhà tôi không chịu tính đặt tên Việt Nam.
- Mình Việt Nam thì lựa tên Việt Nam mà đặt phải hơn.
- Tên Việt Nam bây giờ biết đặt chữ gì?
- Để thùng thăng tôi kiếm. Đặt tên quan hệ lắm, phải lựa tên cho tốt và có ý nghĩa mà đặt thì sau này nó mới phát đạt, mới thanh nhã.
- Chị kiếm tên giùm đi rồi nói cho nhà tôi biết mà khai sinh.
- Biết anh Thuần cho phép hay không. Đàn ông họ có quyền làm cha mạnh lắm.
- Sao lại không cho. Tôi làm mẹ tôi cũng có quyền vậy chứ. Tôi nhượng quyền đặt tên cho chị đi.

Cô Vân ngó em nhỏ mà cười và nói:

- Được. Để tôi kiếm tên cho tốt mà đặt cho con tôi.

Cô để em nhỏ nằm êm ái lại trong nôi, kéo mùng kín đáo rồi đứng ngó cùng trong phòng.

Cô Hòa mời kéo ghế lại ngồi đặng nói chuyện chơi.

Cô vân liền nhắc ghế để khít bên giường mà ngồi, đỡ bé Hậu lên ngồi trong lòng cô, rồi cô hỏi cô Hòa:

- Chị sanh con gái, chắc anh Thuần mừng lắm hả?
- Coi bộ không mừng gì.
- Sao vậy? Té ra hai ông bà chưa hết nghi kỵ nhau hay sao?
- Lúc chị lên chơi, nhờ chị khuyên lơn, nên nhà tôi đổi tánh chút đỉnh. Chừng chị về rồi, thì tánh cũ trở lại lần lần, cũng như chị không có nói gì hết.
- Hứ! Anh này kỳ dữ không kia!
- Máy tháng nay, nhiều khi tôi buồn, tôi muốn lấy xe đi xuống dưới chị đặng xin phép bác mời chị lên ở chơi với tôi lâu lâu. Mà tôi nghĩ bác có một mình chị, nếu chị đi chơi thì bác ở nhà tiu hiu, tại vậy nên tôi muốn mà tôi không dám làm. Chớ chi chị có xe hơi, chị lên xuống thường, thì chị giúp ích cho tôi không biết chừng nào. Xe mới xe cũ ngoài hãng thiếu gì, tôi biểu chị coi chiếc nào vừa ý thì lấy mà dùng. Tại sao chị không chịu không biết.
- Không phải tôi không chịu. Tại má tôi không muốn sắm xe hơi chứ. Hôm chị xuống nhà tôi chơi, chị nói chuyện đó, má tôi trả lời gắt quá, chị không nhớ hay sao? Má tôi nói không phải sợ tốn tiền, ngặt vì đi xe hơi sợ rủi ro quá, nên má tôi không muốn.
- Thiên hạ đi xe hơi hết thầy, có sao đâu mà sợ.
- Máy bà già nhất lắm. Bận đó chị về rồi tôi đóc hết sức, mà má tôi cũng không chịu.
- Chị lên tôi mừng quá. Máy tháng nay không gặp được chị tôi buồn dữ, có nhiều chuyện không biết nói với ai.

- Mấy tháng nay mắc giúp má tôi thâu góp lúa ruộng nên không đi đâu được. Mới rảnh mấy bữa nay nên tôi tính chạy lên trước thăm coi chừng nào chị sanh, sau hỏi thăm anh Thuận một vài công chuyện của tôi.
- Chị phải ở chơi với tôi lâu lâu.
- Cha chả, tôi hứa với má tôi ngày một tôi sẽ về, ở lâu không tiện.
- Chị viết thư gửi về xin phép với bác đặng ở chơi. Chị có hứa hễ tôi sanh chị lên ở nuôi tôi một tháng. Hôm xuống dưới nhà tôi cũng đã xin phép bác rồi. Bây giờ chị về có được đâu.

Cô Vân ngồi lặng thinh suy nghĩ.

Cô Hòa nói tiếp:

- Tôi mắc nằm ở đây, mà nhà tôi cứ đi ra hăng, bỏ thằng nhỏ ở nhà bơ vơ, buồn hết sức. Chị ở chơi, đặng ở nhà giùm với thằng nhỏ, cho tôi an lòng một chút. Tôi muốn chị lấy xe chạy về dưới thưa cho bác hay rồi trở lên. Đây xuống đó, đi ít giờ đồng hồ, chớ xa xôi gì. Chị ở đây chơi, đợi nhà tôi trở lại rước vô trong nhà ăn cơm rồi chị lấy xe chị đi.

Cô Vân là người bật thiệp, mà nghe mấy lời của cô Hòa như vậy thì bối rối, không biết phải nhứt định lẽ nào. Cô đứng dậy bước lại gần cái nôi mà dòm em nhỏ, tính lập thế suy nghĩ rồi sẽ trả lời.

Bé Hậu đang đứng một bên cô, vụt la lớn: "Ba".

Thuần bước vô phòng, thấy cô Vân thì chưng hửng, nên nói được có hai tiếng: "cô Vân".

Cô Vân chúm chím cười và nói:

- Em mừng cho anh được hạnh phúc hoàn toàn, có con trai con gái đủ hết.

Thuần cũng chúm chím cười, chớ không cảm ơn mà cũng không hỏi cô Vân lên hồi nào.

Cô Hòa hỏi chồng:

- Trưa hôm kia sanh rồi, tôi nhắc mình đánh dây thép cho chị Vân hay. Mình có đánh hay không mà chị nói chị không có được dây thép:

Thuần ú ớ đáp:

- Tôi... quên.

Cô Hòa chau mày mà trách chồng:

- Hay dữ! Trí mình mắc tưởng việc gì ở đâu không biết mà tôi cậy có một chút đó cũng không nhớ mà làm!
- Minh biểu đánh dây thép. Tôi nghĩ chuyện không gấp gì nên tôi tính để viết thư cũng được. Té ra lộn xộn rồi tôi quên lửng. Mà cô Vân đã lên đây rồi thì việc cũng xong.

Cô Vân muốn cho vợ chồng dứt cãi nhau, nên cô nói với Thuận:

- Anh nói phải, việc đã xong rồi thì không cần trách anh làm chi. Anh quên đánh dây thép cho em, thì bất quá anh mất một dịp lãnh lời cảm ơn của em mà thôi, chớ không quan hệ chi đó, phải không?
- Cô trách thế nào tôi cũng vâng chịu hết thảy. Mà tôi quên cho cô hay, vậy chớ tại sao cô hay nên lên thăm đây.
- Em với chị Hòa là bạn đồng tình đồng khí. Bởi vậy chị Hòa có việc thì trái tim của em nó mách cho em hay, chớ không nhờ ai hết. Thôi chuyện đó bỏ

đi. Bây giờ em thưa cho anh hay, chị Hòa đã phú cho em trọn quyền lựa tên mà đặt cho em nhỏ. Anh có lời gì ngăn cản xin nói ngay ra.

- Nhà tôi muốn thế nào cũng được, tôi ngăn cản làm chi.
- Nếu vậy anh cũng cho phép em nữa hay sao?
- Tôi cũng cho phép.
- Cám ơn. Theo tục thường hễ con trai thì đặt theo tên cha, còn con gái thì đặt theo tên mẹ. Anh tên Thuận, sanh con trai đặt tên Hậu, thì phải lắm. Vợ tên Hòa, bây giờ chị sanh con gái, thì đặt nó tên Hảo. Đặt như vậy thì bên phe nam "Thuần Hậu", bên phe nữ "Hòa Hảo", anh nghĩ thử coi được hay không?
- Được lắm, được lắm.
- Còn chị Hòa? Chị chịu hay không?

Cô Hòa gật đầu mà chịu.

Cô Vân lấy làm đắc ý nên cô vui vẻ mà nói:

- Trong gia đình mà được thuận hậu, hòa hảo, thì có chi quý bằng. Sáng mai khai sanh cho em đi.

Con xấm bước vô tới nói với cô Vân: "Anh kéo xe mượn tôi hỏi cô coi anh phải chờ cô nữa hay là đem đồ vô".

Cô Vân gật đầu biểu phải chờ.

Cô Hòa chừng hứng hỏi cô Vân:

- Chị neo xe nầy giờ hay sao?
- Phải. Để nó chờ...
- Có xe nhà, còn biểu nó chờ làm chi? Trả tiền cho nó đi đi, rồi đi xe hơi mà về trong nhà.
- Tôi còn để va ly trên xe kéo.
- Ủa! Hồi nầy vô trong nhà sao không để va ly ở trong, lại chở theo ra đây làm chi?
- Để một chút rồi tôi đi nữa.
- Chị đi đâu?
- Tôi đi có chuyện riêng.
- Không được. Dầu có đi đâu thì cũng đem đồ vô trong nhà ăn cơm và nghỉ trưa rồi xế mát lấy xe mà đi, chớ đi đâu bây giờ.
- Cô Vân bọ ngợ, không biết lời gì mà cãi nữa.
- Cô Hòa nói tiếp:
- Chị lên đây thì phải ở tại nhà tôi chớ không được phép ở chỗ khác. Chị ở đặng coi chừng giùm bé Hậu cho tôi chớ.

Cô vừa nói vừa thò tay dưới gối lấy một đồng bạc đưa cho xấm biểu ra trả tiền xe kéo rồi xách đồ của cô Vân đem qua xe hơi.

Cô Vân nghe giọng buồn của cô Hòa thì động lòng, nên cản không cho con xấm lấy tiền, rồi bồn thân cô ra đường trả tiền xe kéo và biểu con xấm xách va ly để lên xe hơi của Thuận.

Lúc ấy, ở trong phòng, cô Hòa nói với Thuận:

- Có chị Vân lên tôi mừng quá. Chị lên thành linh mà thiệt là may. Chị nói chị không dè nên không có nói trước với bác mà ở lâu được. Mình ráng cầm chị ở lại nghe không.
- Mình cầm, chớ tôi làm sao mà cầm cố được.
- Tôi có nói rồi, mà chị còn dục dặc chưa nhứt định.
- Cố không nói trước, nếu mình cầm cố ở lại, sợ dưới bà già cố trông nhớ.
- Buổi chiều nay mình có rảnh hay không?
- Mình hỏi chi vậy?
- Tôi muốn nếu mình có rảnh thì xế mát mình lấy xe đi với chị xuống Kỳ Sơn xin phép với má chị đăng cậ chị ở dùm trên nhà mình chơi với tôi, chừng tôi cứng cáp rồi chị sẽ về.
- Tôi đi không tiện.
- Tôi cậ mình việc gì cũng không được hết thảy. Ngộ quá! Không biết tại sao mà không chịu làm cho tôi vui lòng một chút.

Thuần chau mày suy nghĩ một chút rồi đáp:

- Tôi mắc hẹn lữ với ông hội đồng dưới Bạc Liêu, buổi chiều nay phải ở nhà đăng nói chuyện với ông. Thôi để tôi biểu sếp phơ đưa cô Vân về dưới đăng cố cho bà già cố hay rồi trở lên được không?
- Nếu mình đi được thì quý hơn. Như mình có việc thì biểu sếp phơ đưa chị đi cũng được.
- Để tôi nói với cố rồi biểu sếp phơ đưa đi.
- Chị có muốn dắt bé Hậu đi theo chơi, thì biểu con xắm sửa soạn cho em rồi đi với nó.

Cô Hòa thấy cô Vân trở vô liền nói:

- Chị Vân nè, tôi tính để xế mát rồi nhà tôi lấy xe hơi đi với chị về dưới nhà đăng thưa với bác cho phép chị trở lên ở với tôi ít ngày. Rủi nhà tôi mắc việc nên đi không được. Thôi, để sếp phơ đưa chị đi nghe không. Chị dắt bé Hậu đi với chị.

Cô Vân ái ngại đáp:

- Cha chả, lúc này tôi có việc, sợ ở chơi với chị không tiện.
- Chị hết thương tôi rồi hay sao?
- Chị hỏi kỳ quá! Sao lại hết thương?
- Chị thương tôi, mà sao tôi muốn có một chút đó, chị lại dục dặc, kiếm thế từ chối? Mà việc đó chị đã có hứa trước với tôi, nên tôi mới dám cậ³⁴ chớ. Tôi nói thiệt, nếu chị không chịu ở trên này ít ngày, trước nói chuyện chơi cho vui, sau coi chừng giùm bé Hậu, thì tình chị em sẽ dứt, bởi vì chị có thương tôi đâu mà tôi dám làm chị em với chị nữa.
- Tôi muốn để tôi thăm chị một chút rồi tôi về; khi nào chị về nhà rồi tôi sẽ lên ở chơi lâu lâu.
- Tôi cần có chị bây giờ đây chớ. Nằm trong này buồn quá, phải có chị vô ra nói chuyện chơi tôi mới vui.

Cô Vân ngó ngay Thuần mà hỏi:

³⁴ nhờ, mượn người khác giúp mình

- Chị Hòa ép tôi phải ở chơi với chị, mà anh Thuận bằng lòng hay không?

Thuần xây mặt chỗ khác mà đáp:

- Nếu được vậy thì tôi mang ơn cô lắm, sao lại không bằng lòng.

Tiếng chuông nhà thờ đổ vang rân. Cô Hòa nói với chồng:

- Mười hai giờ rồi. Thôi mình rước chị Vân với em về ăn cơm đi kéo đói bụng. Chị Vân xế mát lấy xe đi với bé Hậu về Kỳ sơn nghe không. Thưa với bác rồi chị trở lên ghé cho tôi hay trước đừng đợi tôi mừng.

Thuần từ giả vợ, dặn người nuôi lo dọn cơm cho vợ ăn, rồi mới ra xe mà về Cây Quéo với cô Vân và bé Hậu.

Bồi bếp dọn cơm rồi Thuận mời cô Vân đi ăn. Trong lúc ăn cơm Thuận ít nói chuyện, mà coi bộ như có việc gì làm cho trí Thuận lo ra. Chừng ăn cơm rồi, Thuận than mệt, nên xin lỗi cô Vân đừng lên lầu mà nghỉ liền. Đúng hai giờ rưỡi Thuận tính lấy xe mà đi, hứa với cô Vân hễ ra tới hãng sẽ biểu sếp phơ đem xe về liền đừng cô đi Kỳ Sơn với bé Hậu.

Cô Vân hỏi:

- Em đi một lượt với anh, ra hãng anh xuống rồi biểu sếp phơ đưa em đi Kỳ Sơn không được hay sao, nên phải bắt xe chạy ra chạy vô nhiều bận?
- Cô đi bây giờ còn nắng lắm.
- Xe mui mà nắng giống gì, đi sớm đừng về sớm.
- Cô muốn đi một lượt cũng được.

Cô Vân biểu con xắm thay đồ cho Bé Hậu rồi dắt nhau lên xe mà đi một lượt.

Đến 6 giờ chiều cô Vân đi Kỳ Sơn và ghé Việt Nam Y Viện, cô Hòa vừa thấy bạn với con bước vô phòng, liền hỏi:

- Chị về Kỳ Sơn mới trở lên phải không?
- Phải. Tôi mới lên tới đây.
- Bác có vui lòng cho phép chị ở trên này chơi với tôi không?
- Bà già cho, song dục dặc lắm.
- Tại sao bác dục dặc?
- Má tôi nói chị mắc nằm trong nhà thương, tôi ở nhà một mình với anh Thuận thì coi không được.
- Mấy bà già xưa gắt về phong hóa quá. Con trai với con gái không được trao đồ cho nhau trên tay, không được ngồi chung một chiếc chiếu, không được ăn chung một mâm cơm.
- Theo phong hoá xưa thì vậy đó. Mà ở trong làng phần nhiều họ cũng còn giữ chính chắn lắm chị.
- Chúng ta học theo mới, nên quên theo phong hoá mới, chúng ta không kể những tục xưa nữa. Chị đi một xe, chị ở một nhà với chồng tôi, rồi sao mà khó coi? Chị là bạn thiết của tôi, lại đến ở trong nhà tôi, chồng tôi là người có học thức, dầu cho có máu dê tràn trề trong trái tim đi nữa, cũng không lẽ dám chọc ghẹo chị. Chị có cắt nghĩa cho bác hiểu hay không?
- Có chớ. Má tôi nói như vậy, chớ không có can.
- Ồ, được... Tôi nói riêng cho chị biết: Tôi năn nỉ xin chị ở trên này chơi là có ý muốn chị giảng nghĩa giùm cái đạo làm chồng cho nhà tôi biết mà đổi tánh lại. Chuyển trước chị nói sơ qua mà coi có kết quả bộn. Lần này chị ở

lâu, chị nói nhiều, chắc nhà tôi hết làm cho tôi cực lòng nữa. Chị ở nhà một mình, chị nói tiện lắm. Xin chị làm ơn ráng nói giúp, mỗi bữa chị nói một chút, chắc nhà tôi nghe.

- Tôi sẽ hết lòng làm cho vừa ý chị.
- Tôi cảm ơn lắm. Thôi, chị dắt bé Hậu về trong nhà mà nghỉ. Nhà tôi có ghé hồi này, đã về trông rồi, chắc đợi chị về ăn cơm.

Cô Vân lại cái nôi mà dờm em nhỏ, rồi dắt bé Hậu ra Cây Quáo.

Thuần mặc đồ mát đi thơ thẩn trong hoa viên, ngó thấy xe cô Vân, lật đật bước ra chào rồi hiệp nhau đi vô nhà.

Chương 10

Bé Hậu yêu cô Vân. Hồi trưa nó nghe nói sẽ được đi với cô xuống Kỳ Sơn chơi, thì rộn rục trong lòng, ngủ trưa không được. Ăn cơm tối rồi nó liền buồn ngủ, nên nó kêu thiếm xẩm biểu đem nó lên lầu đựng nó ngủ.

Thuần kêu con nhỏ ở biểu nó lo giăng mùng trong phòng khách ở tầng dưới cho sẵn đặng cô Vân nghỉ bởi vì đi lên đi xuống Kỳ Sơn hai lần chắc cô mệt, nên phải nghỉ sớm. Thuần lại mắc có việc phải đi Sài Gòn một chút, rồi xin lỗi với cô Vân lên xe mà đi.

Cô Vân ở nhà có một mình cô buồn, nên biểu bồi đóng cửa rồi cô vô phòng đọc sách của Thuần mà ngồi xem nhật báo. Ngồi lâu mỏi lưng, nên nghe đồng hồ gõ 10 giờ, cô bèn tắt đèn vô mùng nằm rồi ngủ quên. Thuần về hồi nào cô không hay.

Sáng bữa sau, lúc ăn điểm tâm, cô Vân hỏi Thuần:

- Hồi hôm anh đi tới mấy giờ anh mới về?
- Tôi về hồi 12 giờ.
- Anh có ghé ngoài Việt Nam Y Viện hay không?
- Có. Tôi ra nói chuyện chơi với nhà tôi trót giờ.
- Hồi hôm em có ý chờ anh về đặng em hỏi ý kiến anh về một việc em đang tính mà làm. Té ra em nằm ngủ quên, anh về em không hay.
- Cô muốn hỏi việc chi?
- Không gấp gì mà vội. Thôi, để tối nay anh có rảnh rồi em sẽ nói cho anh nghe.
- Được... Tôi sẽ để xe riêng của tôi ở nhà. Bất luận giờ nào, cô muốn ra y viện mà thăm nhà tôi hay là muốn đi đâu, thì cô biểu sóp phơ cầm bánh cho cô đi.
- Còn anh, xe đâu anh đi?
- Tôi có xe khác, xe cũ ngoài hãng thiếu gì.

Ăn rồi Thuần lấy xe cũ mà đi. Cô Vân biểu thiếm xẩm thay đồ cho bé Hậu rồi cô cũng dắt nó lên xe mới mà ra Y Viện thăm cô Hòa.

Buổi sớm mai hôm đó đã vậy, mà buổi chiều cũng vậy, cô Hòa thấy cô Vân với bé Hậu thì cô vui vẻ vô cùng, mẹ con mừng nhau, chị em trò chuyện với nhau không dứt.

Tối bữa ấy, ăn cơm rồi, cô Vân thấy Thuần cũng sửa soạn như bữa trước, dường như muốn đi đâu thì cô hỏi:

- Anh muốn đi đâu hay sao?

Thuần dự dự một chút rồi đáp:

- Tôi muốn đi một vòng ra Sài Gòn.
- Đêm nào anh cũng đi, nếu chị Hòa hay, chắc chỉ sẽ ghen cho mà coi.

Thuần chau mày suy nghĩ.

Cô Vân cười nói tiếp:

- Em tính tối nay em hỏi thăm anh một việc, té ra anh mắc đi thì thôi.

Thuần kéo ghế ngồi và hỏi:

- Cô muốn hỏi thăm việc gì?

- Việc này phải nói dài lắm, mà có lẽ phải cãi, phải bàn tính, bởi vậy nếu ít giờ thì nói không tiện.
- Việc quan hệ lắm hay sao?
- Quan hệ lắm.
- Tôi đi chơi, chớ không có việc gì gấp. Nếu cô muốn nói chuyện, thì tôi sẽ ở nhà, không hại chi.
- Nếu anh bằng lòng ở nhà, thì anh thay đồ mát cho thông thả, rồi em sẽ nói cho anh nghe.

Thuần ngó cô Vân mà thở dài, rồi đi thay đồ mát.

Cô Vân qua phòng đọc sách mà ngồi có ý muốn Thuần cũng vô đó đặng đàm luận thông thả.

Thuần thay đồ rồi, ở trên lầu đi xuống dòm thấy cô Vân đương ngồi trong phòng khách, nét mặt nghiêm nghị làm cho tướng mạo thanh nhã xinh đẹp càng thêm khả ái, thì chau mày rồi dự dự không muốn bước vô. Thuần lấy một gói thuốc với một hộp quẹt ra cửa đứng đốt thuốc mà hút dường như cần phải định tâm định trí một chút rồi mới **hăng**³⁵ trở vô.

Cô Vân chỉ cái ghế dựa bàn viết mà mời Thuần ngồi ngay trước mặt cô, đặng nói chuyện cho tiện.

Thuần ngồi ngó cô Vân rồi nghiêm chỉnh hỏi:

- Cô có chuyện chi đâu **nói phứt** (*nói liền ra ngay*) cho tôi nghe thử coi.

Cô Vân trầm ngâm một chút, đưa tay vuốt mái tóc xem rất dịu dàng, nhích miệng mà trở một nụ cười rất hữu duyên rồi chậm rãi nói:

- Bước chân vào thế cuộc ai cũng phải vẽ một cái đường trước cho sẵn để noi theo đó mà đi, nếu may nhằm đường bằng thẳng, hay là rui gặp đường chông gai, cũng phải ráng đi cho cùng cho tột. Phận em là gái, lúc nhỏ phải tùng quyền cha mẹ, bởi vậy cách năm năm trước má em định căn duyên cho em, nghĩa là vẽ sẵn con đường đời để cho em bước tới, khỏi phải nhọc lòng tìm kiếm. Em nói thiệt, đầu em không có tình gì với người hứa hôn cùng em, nhưng mà căn duyên của mẹ định, thì em phải ghi tâm khắc cốt, bởi vậy trót 5 năm trường em khắc trong trí hình dáng người ấy là bạn trăm năm của em, em rèn lòng tập tính đặng làm vợ người cho xứng đáng. Chẳng dè cách một năm nay người ấy gởi thơ xin hồi hôn!... Vì em không có tình trước, nên sự hồi hôn không động tâm loạn trí em được. Tuy vậy mà sự mơ tưởng của em thỉnh linh vỡ tan, cảnh gia đình em toan sắp đặt trước thỉnh linh sập nát, rồi phận em cũng như chiếc thuyền ra giữa biển mà gãy bánh lái, cái đường đời của em cũng như đã bít ngang. Anh nghĩ đó mà coi cái khổ về phần trí của em đến bực nào!... May em có học thức, mà lại không nhiễm ái tình của người hứa hôn; may em tập tìm xu hướng về mỹ thuật, không kể đến gia đình nữa, nên một năm nay em mới được vui với sự sống mà lo báo hiếu cho mẹ già. Nhưng mà có đêm em ngồi đón gió trăng mà suy nghĩ, thì em thấy đời của em, tuy thơ thái, song trống rỗng. Ở đời phải làm cho sự sống có ý nghĩa, phải làm việc gì cho có ích,

³⁵ hăng hờ, sốt sắng

chó mà sống mà hưởng gió vui trăng, sống đặng ăn ngon ngủ khoẻ, thì sống làm gì, cái đòi của chị Hòa có mục đích rõ ràng: chị sống đặng làm vui cho chồng, sống đặng nuôi con cho khôn lớn mà duy trì xã hội. Còn cái đòi của em có mục đích gì đâu?

Nãy giờ Thuần chăm chú ngó cô Vân mà nghe cô nói. Chừng nghe tới đó thì cúi mặt xuống bàn, chống tay lên trán mà thở ra.

Cô Vân ngó ngay Thuần mà nói tiếp:

- Nếu khi nào em buồn là buồn ở chỗ đó, buồn mà không biết tỏ với ai được. Má em già cả, có hiểu tâm hồn em được đâu mà em nói... Đêm nọ ở ngoài Long Hải, em được đàm luận việc đời với anh. Trong lúc nói chuyện anh có than rằng đời này con gái xứ mình ham sự giáo dục về trí thức, mà thiếu giáo dục về gia đình, bởi vậy chừng có chồng không biết xây nền móng cho hạnh phúc gia đình vững bền. Anh ước ao người có tiền có chí xướng ra lập nhà trường chuyên dạy con gái cho tánh tình cao thượng, cho biết tôn trọng gia đình, cho biết đường phải mà đi, đường quấy mà tránh. Anh lại tỏ ý muốn cho em ra làm việc ấy, anh nhớ hay không?

Thuần gật đầu, đáp:

- Tôi nhớ. Cô cứ nói tiếp đi.
- Xưa rày về nhà, em suy nghĩ lại, thiết lập nhà trường mà dạy như vậy, là một điều hữu ích đệ nhất trong buổi này. Làm việc đó là xây nền hạnh phúc cho tương lai mọi gia đình. Mỗi nhà đều có một người vợ hiền chuyên lo giúp vui, giải buồn, trông chí cho chồng, chuyên lo nuôi dưỡng sắc vóc, dạy dỗ con, cho chồng rảnh trí mà cạnh tranh với thiên hạ ở ngoài, nếu gia đình hết thảy đều được như vậy, phong hoá mới thuần mỹ, xã hội mới tấn phát. Em có tỏ việc ấy má em nghe, rồi em xin phép cho em lập thử một nhà trường tại Sài Gòn đặng em giúp ích cho đời và làm cho sự sống của em có ý nghĩa. Má em vui lòng cho phép em rồi. Em mừng lắm. Em lên đây là có ý cậy anh giúp em tán thành việc ấy. Anh phải giúp em kiếm mà mua hoặc mượn nhà hay là phố, chỗ nào mát mẻ thanh tịnh để mở nhà trường, anh cũng phải giúp em sắp đặt cái chương trình giáo dục cho có thể thức rành rẽ và cần ích đặng đi cho khỏi lạc đường. Phải có anh giúp sức thì em mới làm được. Vậy chớ anh sẵn lòng giúp em hay không?

Thuần biến sắc, đứng dậy đi tới đi lui trong phòng, không dám ngó cô Vân, mà cũng không biết phải trả lời thế nào. Cách một hồi lâu Thuần mới đứng lại mà hỏi:

- Cô đã có tỏ sự cô tính đó cho nhà tôi nghe chưa?
- Không. Chị Hòa không ưa lo việc bao đồng, mà lúc này chị mắc sanh, nếu nói cho chị biết thì rộn trí chị chớ không ích gì. Em muốn tính riêng với anh mà thôi, chừng nào xong rồi sẽ cho chị Hòa hay, nghĩ không muộn gì.

Thuần đốt thuốc mà hút rồi đi tới đi lui nữa, sắc mặt có vẻ lo lắng lắm.

Cô Vân bước ra ngoài mà uống nước rồi rót bưng vô một tách nước trà nóng cho Thuần uống. Thấy Thuần lơ lửng thì cô hỏi:

- Bộ anh không sốt sắng giúp em. Tại sao vậy?

Thuần ngó ngay cô mà đáp:

- Cô không hiểu tại có nào mà tôi không sốt sắng hay sao?
- Không. Anh nói cho em nghe thử coi.
- Xin cô đừng buộc tôi phải nói... Tôi sợ tôi không có thể giúp cô được, nói bao nhiêu đó thì đủ rồi.

Cô Vân cười mà nói:

- Em đã nhứt định rồi. Dầu anh không chịu giúp em cũng làm. Hễ em làm rồi thì tự nhiên anh phải chỉ bảo, chớ không lẽ anh làm lơ được.

Thuần rùn vai lắc đầu mà nói:

- Khó hết sức! Xin cô để tôi suy nghĩ một vài bữa rồi tôi sẽ trả lời. Nói dứt lời Thuần liền bước ra ngoài rồi đi thẳng ra sân, dường như muốn tìm cái không khí khác đặng khoả trí, muốn nhìn cái quang cảnh khác đặng nhẹ lòng.

Trong ba ngày sau, Thuần cứ lập thế mà lánh không dám gặp cô Vân, mà cũng không muốn nói chuyện với cô. Đến bữa ăn, phải ngồi chung, thì Thuần ép con lên ngồi đặng chọc con nói hoang đàng cho khỏi phải đàm luận với cô Vân về câu chuyện mình không muốn động đến nữa.

Một đêm, trong nhà vắng hoe, trên dưới im lìm, mà Thuần nằm trần trọc hoài, không ngủ được. Thuần khoác mùng chun ra, đốt thuốc mà hút rồi nhẹ nhẹ xuống thang lầu, tính xuống phòng đọc sách kiếm một cuốn sách lên xem đặng dỗ giấc ngủ. Chẳng dè xuống phòng đọc sách lại thấy cô Vân đương ngồi tại bàn viết mà viết, cái đèn đứng, bao chụp màu xanh, để trên bàn rọi mặt cô sáng rõ. Thuần đứng dự dự ngoài cửa, dường như muốn thối lui; mà rồi không biết Thuần nghĩ thế nào mà Thuần chau mày hăm hở bước nhậu vô và đứng dựa bàn, gần một bên cô Vân mà hỏi:

- Khuya rồi sao cô chưa ngủ? Cô còn viết giống gì đó?

Cô Vân ngó lên, thấy Thuần thì cười mà đáp:

- Em tính đặt cái chương trình giáo dục cho nhà trường của em. Anh không chịu giúp em thì em làm một mình. Để em sắp đặt xong rồi em đọc cho anh nghe và cậy anh bình phẩm. Dầu anh không giúp song anh cũng bình phẩm chút đỉnh chớ, phải không?

Thuần không trả lời, bước lại vặn cái đèn [plafond](#)³⁶ bật cháy lên sáng loà rồi ngồi tại cái divan có lót nệm xanh dựa vách tường mà ngó cô Vân trần trần.

Cô Vân hỏi:

- Từ hồi hôm tới bây giờ anh đã ngủ hay chưa?
- Chưa.
- Sao anh biết em còn thức mà anh xuống đây? Sự lập nhà trường nó làm rộn trí em ngủ không được. Hồi 10 giờ, em nghe trên lầu im lìm, em tưởng anh đã ngủ rồi, nên em lên vô đây vặn cái đèn nhỏ mà đặt thử chương trình. Em không dè anh còn thức.
- Đêm nay tôi ngủ không được, tính xuống kiếm một cuốn sách mà đọc đặng gây giấc ngủ. Tôi cũng không dè cô còn thức.

³⁶ trần nhà

- Anh muốn uống cà phê không? Để em kêu con nhỏ ở đây nấu nước rồi em làm cà phê cho anh uống.
- Thôi đừng kêu để cho nó ngủ. Tôi có đèn nấu nước, để tôi lấy mà nấu cũng được.

Thuần đứng dậy bước ra ngoài phòng ăn, mở tủ rượu lấy đồ lộp cộp.

Cô Vân đứng ngó cùng trong phòng đọc sách. Cô mặc một bộ đồ mát bằng lụa trắng, vì lụa mỏng nên nó tỏ bày cái hình vóc yếu điệu khả ái của cô càng thêm rõ ràng, vì áo bầu nhỏ nên nó để cho thấy cổ, cái ót của cô trắng trong mềm mại.

Cái phòng đọc sách của Thuần dọn cũng thiệt đẹp, làm cho cảnh với người xứng nhau vô cùng. Phòng rộng rãi, phía trong để cái bàn viết; phía ngoài mà đối diện với bàn ấy, thì lót cái divan để nghỉ trưa. Dưới cửa sổ, bên tay mặt có để một cái bàn bát giác thấp với hai cái ghế xích đu dạng nằm lúc lắc mà giải trí. Trên vách tường phía sau bàn viết có treo một cái khuôn hình lớn, vẽ bằng dầu, vẽ hình gia quyến của Thuần; cô Hòa ngồi ôm bé Hậu trong lòng; Thuần đứng sau lưng cô, tay vịn ghế miệng chúm chím cười, tỏ vẻ bảo hộ cho vợ con luôn luôn.

Cô Vân đương đứng mà xem tờ giấy cô đã viết, thì Thuần trở vô, tay bưng một mâm có đủ bình cà phê, bình đường, đèn nấu nước, ve nước với hai cái ly lọc cà phê. Thuần để mâm trên bàn bát giác dưới cửa sổ rồi quẹt hộp quẹt đốt đèn nấu nước. Cô Vân bước lại đứng một bên và nói:

- Anh sắm đủ hết.
- Ban đêm tôi hay thức khuya đọc sách. Tôi sắm đồ sẵn dạng làm cà phê, hoặc nấu trà mà uống, khỏi phải kêu đứa ở làm mất giấc ngủ của nó.
- Bữa nay anh để em làm cho.

Cô Vân dành rót nước lạnh vào ấm mà đặt lên cái đèn. Cô ra ngoài lấy cái khăn bàn mà lau ly; cô làm lảng xảng, chờ nước sôi dạng chế cà phê. Thuần lại divan mà ngồi, chống tay trên gối, mắt ngó cô Vân; vóc cô thanh nhã gọn gàng mặt cô sáng rỡ vui vẻ, tay cô dịu nhiều trắng trong; hình dung đẹp đẽ ấy ở trong thơ phòng thanh nhã này, làm cho rục rỏ. Ngó người, ngó cảnh lòng Thuần ngẩn ngơ, lại thêm đêm khuya vắng vẻ im lìm gây ra không khí chứa chan tình tứ, nên Thuần ngẩn ngơ rồi cảm xúc, Thuần nhớ có nhiều đêm Thuần cũng ngồi tại đây mà đọc sách, cô Hòa cũng vô đây rồi khi thì ngồi, khi thì đứng mà nói chuyện với Thuần, nhưng mà chẳng có lần nào Thuần cảm xúc như bây giờ, vừa vui vẻ vừa buồn bực, ngổn ngang trăm mối trong lòng, muốn nói ra, nói không được, muốn xa lánh, xa không nổi.

Nước sôi, cô Vân xúc cà phê đổ vô ly lọc rồi chế nước vô, mắt chăm chú ngó, tay dánh mấy ngón, cặp mắt rất hữu tình, ngón tay nhỏ rúc. Làm xong, cô đứng ngấm nghĩa rồi kéo một cái ghế phôi toi lại để ngay trước mặt Thuần và nói:

- Để cà phê xuống rồi em sẽ bưng lại cho anh uống.

Thuần lặng thinh.

Cô Vân trở lại bàn bát giác, cúi dòm hai cái ly coi cà phê nhiễu thông hay không và nói tiếp:

- Chị Hòa vẫn phiền anh hoài. Chị than với em nữa. Em xin anh phải thương chị. Nếu anh cứ lơ lảng, làm cho chị không thỏa mãn về đạo vợ chồng thì em buồn lắm vậy.

Thuần cũng cứ lặng thinh.

Cô Vân thấy cà phê xuống gần đầy ly, cô mới bưng một ly đem lại để trên ghế phô toi, trước mặt Thuần, rồi lại lấy bình đường với cái muỗng rồi hỏi:

- Anh muốn mấy miếng đường?

Cô thấy Thuần đang cầm khăn mu soa mà chậm nước mắt, thì cô chưng hững, đứng ngó Thuần mà hỏi:

- Có chuyện chi mà bữa nay anh buồn dữ vậy?

Thuần cứ chậm nước mắt, không trả lời.

Cô Vân để bình đường dựa bên ly cà phê cho Thuần, rồi xây lưng đi lại bàn bát giác, vừa đi vừa nói: "Ờ đời việc nào nó cũng có thể làm cho mình chán ngán được hết thảy. Mình phải lấy cặp mắt hiền triết mà khinh thị nó, mình phải lấy lòng đạo đức mà phân xử nó, thì mình mới khỏi buồn".

- Anh buồn về việc làm ăn hay buồn về việc nhà?

Bây giờ Thuần mới thở dài mà đáp:

- Về việc làm ăn thì tôi đặc ý lắm, có chi đâu buồn. Tôi buồn là buồn về việc nhà, vì nó không làm cho tôi vui sướng chỗ nào hết.

Cô Vân day lại hỏi:

- Té ra anh cũng còn phiền chị Hòa nữa hay sao?

- Tôi không phiền ai hết. Tôi buồn về mạng số của tôi mà thôi.

- Anh buồn về khoản nào? Anh có tỏ cho chị Hòa biết hay không?

- Tỏ làm chi? Nhà tôi có hiểu tâm hồn của tôi đâu mà phải tỏ.

- Vợ chồng ở với nhau đã có hai mặt con, lẽ nào chị Hòa không hiểu tánh ý anh.

- Thiệt nhà tôi không hiểu tâm hồn của tôi, hoặc không muốn hiểu. Cô lên chơi mới vài lần mà có lẽ cô hiểu hơn.

- Phải. Em hiểu lắm. Em tưởng chị Hòa còn hiểu nhiều hơn em chớ.

- Không. Không phải vậy đâu. Cô hiểu tôi, chớ nhà tôi không hiểu.

- Em hiểu anh, vậy thì anh buồn về chỗ nào anh tỏ cho em nghe một chút.

- Khó nói lắm.

Cô Vân bưng ly cà phê lại để gần ly của Thuần rồi cô nhắc một cái ghế phô toi nữa đem để trước divan mà ngồi và nói:

- Tại chị Hòa không chịu bỏ cái thói ghen, nên anh cực lòng phải không?

Thuần bỏ vài miếng đường vô ly cà phê, mà cầm muỗng vừa khuấy vừa đáp:

- Thói ghen đã làm cho tôi bực mình rồi, mà cũng còn nhiều thói khác nữa, chớ không phải ghen mà thôi.

- Chị còn làm sao nữa?

- Tôi đã tỏ với cô hôm nọ, tôi là người chán đời. Tôi phải mượn cảnh gia đình với cuộc làm ăn mà làm chỗ để trốn đặng kéo dài sự sống. Cô nhớ hay không?

- Em nhớ lắm. Em cũng hiểu tại như vậy nên anh để hết tâm chí vào cuộc làm ăn đặng khỏi suy nghĩ về việc khác; tại như vậy nên anh lo xây nên hạnh phúc gia đình đặng vui hưởng mà quên hết việc khác.

- Rõ ràng cô hiểu, còn nhà tôi không hiểu, bởi không hiểu nên cứ theo căn bản về sự tôi ham làm ăn, cứ theo phiền trách đặng.

Thuần bưng ly cà phê uống, cô Vân đưa tay lên vuốt mái tóc mà suy nghĩ, rồi nói giọng rất buồn:

- Tại giáo dục bất đồng, tâm chí bất hiệp nên mới ra như vậy đó.
- Phải. Cô nói phải lắm. Giáo dục đã khác, mà tâm chí cũng khác, bởi vậy tuy vợ chồng ở với nhau đã có hai mặt con, mà không được một dịp nào vui vẻ hết. Chớ chi nhà tôi nó có giáo dục như cô, có tâm chí như cô, thì hân hạnh sung sướng biết chừng nào.
- Về căn duyên anh chẳng nên ăn năn.
- Nói thiệt cho cô nghe, chớ không phải ăn năn. Trong đạo vợ chồng, gặp may thì nhờ, gặp rủi phải chịu, ăn năn sao được. Huống chi đã có con lòng thông rồi, rút bỏ sao đành mà ăn năn.
- Khó quá! Gặp chị Hòa thì nghe chỉ trách anh; gặp anh thì nghe anh trách chị Hòa. Em biết liệu thế nào bây giờ; em phải ở gần, em mới giải lòng nghi kỵ cho hai ông bà được. Vậy thì anh giúp em lập nhà trường cho mau đi, đặng em về Sài Gòn em ở, rồi em lập thế làm cho hai ông bà thuận Hòa.

Thuần lắc đầu:

- Xin cô đừng nhắc tới việc đó... Việc đó là việc tôi lo sợ lung lắm.
- Sao vậy...? Anh sợ nỗi gì...?
- Cô gần tôi thì tôi càng buồn nhiều hơn nữa.

Cô Vân đương bưng ly cà phê mà uống, cô nghe Thuần nói như vậy, thì cô lấy làm lạ, nên cô ngó Thuần trân trân.

Thuần đốt thuốc hút và hỏi:

- Cô có hiểu tại có lẽ nào mà tôi không muốn gần cô hay không?
- Không...
- Đêm ở ngoài Long Hải, cô đàm luận việc đời với tôi, cô làm cho tôi thấy rõ cô cũng là một người chán đời như tôi, cô cũng có cái tâm hồn giống hệt như tôi. Cô với tôi thiệt là đồng tâm đồng chí. Nghe cô nói chuyện rồi tôi sanh mỗi cảm tình trong lòng. Tại sự cảm tình ấy mà tôi lo sợ, không muốn gần cô, cô hiểu hay không?
- Cô Vân biến sắc, ngược mắt ngó ngay Thuần, Thuần cũng ngó cô. Hai người nhìn nhau rồi dửng như hổ thẹn, nên Thuần đứng dậy mà đi trong phòng, cô Vân thì cúi mặt, lấy cái muỗng khuấy cà phê mà suy nghĩ.

Thuần đi qua đi lại một hồi rồi nói: "Cô nhớ lại mà coi, từ đêm ấy trở về sau, tôi không dám ngồi một mình với cô, tôi không dám đàm luận với cô nữa. Hiểu tâm hồn nhau, mà không tỏ niềm riêng với nhau được thì ngồi chung với nhau rất khó chịu, đàm luận với nhau rất hiểm nguy. Thấy hình dạng cô, nghe câu chuyện cô nói tự nhiên tôi phải so sánh trong trí. Hễ so sánh thì quấy lắm, hại lắm cô hiểu không?... Tôi sợ lắm, tôi lo lắm, bởi tôi sợ, tôi lo, nên lần trước tôi nài ni xin cô lấy chồng... Cô có chồng, thì hoặc may tôi mới yên lòng yên trí được. Bây giờ cô hiểu được ý tôi chưa? Tôi lo sợ nên hôm cô lên lần này tôi không vui; mà hôm nay tôi cứ tránh cô, tôi không dám nói chuyện, tôi không muốn cho cô lập nhà trường, ấy là tại như vậy đó cô hiểu chưa...?"

Cô Vân xây ghé lại ngồi ngó Thuần mà hỏi:

- Anh có biết những lời anh nói với em này giờ nó làm em buồn nhiều lắm hay không?
- Tôi biết lắm chứ. Tuy biết mà tôi phải nói, ấy là vì tôi muốn cho cô hiểu rõ tâm hồn của tôi, đừng chúng ta liệu phương tránh cho khỏi cái hoạ tan nát cửa nhà hư hại danh dự.
- Em phải làm sao bây giờ?...
- Tôi cũng không hiểu tôi phải làm sao!... Phải chung chạ với người không đồng tâm đồng chí, còn phải xa lánh người đồng giáo dục, đồng tâm hồn, sống với cảnh đời như vậy, thì có thú vị gì mà sống! Có lẽ chết là một phương giải thoát hay nhất...
- Anh Thuần, anh đừng có nghĩ như vậy chứ. Anh quên hai đứa con của anh hay sao?
- Tôi nhớ lắm chứ. Bởi tôi nhớ, nên thà tôi chịu thống khổ về tâm hồn như vậy đây chứ tôi không dám thương người tôi thương. Cô còn muốn cho tôi phải làm gì nữa?
- Em muốn anh coi em như em ruột của anh: anh đừng nuôi ý gì khác.
- Tôi cũng muốn như vậy lắm, ngặt vì cái bệnh ái tình nó lậm vào trái tim tôi rồi, làm sao mà đem ra được.

Cô Vân bối rối trong trí quá, nên rưng rưng nước mắt.

Thuần chau mày mà nói tiếp:

- Tôi với cô là một cặp vợ chồng mới phải. Tại sao trời lại khiến bà già hứa gả cô cho người vô tình bất nghĩa đặng ngày nay cô thất chí chán đời. Tại sao hồi tôi ở bên Tây về, trời khiến tôi lật đật cưới vợ làm chi, nên tôi phải chịu cảnh đời vô vị? Ông trời vô ý lắm! Nếu ông hữu ý, ông biết thương loài người, thì ông lựa cặp đồng tâm đồng chí như tôi với cô đây mà cho kết tóc trăm năm, thì cảnh đời vui vẻ biết chừng nào! Ban ngày tôi ra ngoài lo cạnh tranh cùng thiên hạ, cô ở nhà lo nuôi con lo dạy con, lo sắp đặt việc nhà cho thanh thản, đặng chiều tôi về tôi có sẵn cảnh vui vẻ mà thưởng thức cho hết mệt trí nhọc lòng. Ban đêm hoặc ngồi chung với nhau trong phòng, rồi tôi đọc sách cho cô nghe, cô ngâm thi cho tôi hứng, vợ chồng luận đàm thế sự bình phẩm nhân tình, hoặc dắt nhau ra hoa viên mà hứng gió xem trăng, rồi cô đờn một hai bài cho tôi nghe, tôi bẻ vài đóa hoa mà thưởng cô giữa đám hoa thơm, chồng mê mẩn thú ái ân, dưới bóng trăng tỏ, vợ nhỏ to lời đạo nghĩa. Gia đình như vậy là gia đình xuất chúng. Cảnh đời như vậy là cảnh đời thần tiên, Tại sao mà ông trời không cho chúng ta lập gia đình ấy, không cho chúng ta hưởng đời ấy? Tức lắm! Tức lắm!

Cô Vân là gái đa tình đa cảm, nghe những lời lãng mạn như vậy thì cô dằn lòng không được, nên cô kêu lớn:

- Anh Thuần, nín đi đừng có nói nữa!

Thuần ngó sững cô rồi biến tình lai láng trong lòng, không còn kể phải quấy gì nữa, nên vội vã bước lại đứng một bên cô mà nói:

- Tức quá, không thể nín được! Đã không được làm vợ chồng với nhau bây giờ nói chuyện cho hả hơi cũng không được phép hay sao?

Cô Vân xúc cảm quá nên không nói được nữa, cô ngồi ngoẻo đầu nhắm mắt mà giọt lệ chan hòa.

Thuần cũng vừa khoan khoái, vừa cảm động, vừa dan díu, vừa mê mẩn, nên đứng im lìm, không nói một tiếng nào nữa hết.

Cách một hồi lâu, cô Vân mở mắt ra, chợt thấy cái khuôn hình gia đình của Thuần treo trên vách, thấy hình cô Hòa ngồi ôm con trong lòng mà cặp mắt góc cô trân trân, thì cô vừa kinh khủng, vừa hổ thẹn, tái mặt run tay, cô lật đật xô Thuần dang ra xa, rồi chỉ khuôn hình vừa khóc vừa nói:

- Chết, chết, còn gì, anh Thuần!... chị Hòa ngồi ngó chúng ta kia kia...! Nhớ nuốc lắm, xấu hổ lắm!

Thuần cũng ngược mặt nhìn khuôn hình, thấy cảnh gia đình của mình sum vầy, thì bủn rủn tay chân, rối loạn tâm thần, nên đứng chần ngẩn như người mất trí. Cô Vân đứng dậy bước lại bàn viết rồi lấy khăn lau nước mắt và nói:

- Chúng ta đã quấy nhiều lắm rồi. Anh nên lên trên lầu mà nghỉ đi... Sáng mai em về liền, không thể ở nữa được... Chúng ta phải xa nhau; từ rày chúng ta phải tránh nhau, nếu còn gần nhau nữa sợ chẳng khỏi mang tai hoạ.

Thuần chau mày suy nghĩ, mà hai hàng nước mắt nhểu ròng ròng, chắc là trong lòng tức giận mà lại đau đớn lắm. Suy nghĩ một hồi lâu rồi Thuần day lại mà nói quả quyết:

- Xưa rày tôi tưởng một mình tôi cảm mến tánh tình tâm chí cô mà thôi, chớ tôi không dè cô cũng cảm như tôi vậy. Hôm nay chúng ta biết được tình của nhau rồi, thế thì chúng ta phải nuôi mối thâm tình ấy, đại gì phải trốn lánh mùi tri kỷ tri âm, đừng mang mãi nỗi sâu nỗi thảm.
- Anh Thuần, đừng nói quấy nữa, anh quên gia đình, anh quên hai đứa con của anh hay sao?
- Gia đình!... Con!... Tôi muốn bỏ hết cảnh đời cũ mà lập cảnh đời mới cho thích hợp với tâm hồn của tôi, đừng tôi hết cực lòng nhọc trí nữa.
- Anh điên rồi hay sao? Hai đứa nhỏ là máu thịt của anh. Chị Hòa là người anh hứa hẹn trăm năm. Anh không được phép khinh rẻ. Em không cho anh phạm điều bất nghĩa ấy. Em khuyên anh có can đảm mà đoạn tình với em đi. Đạo nghĩa và phong hoá đều buộc anh phải làm như vậy. Cứ chỉ của chúng ta hồi nãy đã trái đạo nghĩa, đã phạm luân lý nhiều lắm rồi. Đối với chị Hòa em đã hổ thẹn không biết chừng nào. Từ rày em hết dám ngó ngay chị nữa. Nếu anh có chút cảm tình với em, thì xin ráng giữ cho cái tình ấy cao thượng, xin anh tránh để cho danh dự của em vẹn toàn, đừng cho thấp hèn, đừng làm danh dự của em lem luốc. Chúng ta phải quyết định đoạn tình của chúng ta liền bây giờ, đoạn tình đừng làm vũng gia đình của anh, đoạn tình đừng bảo hộ danh dự của em. Nếu chúng ta dục đặc không đành xa nhau, thì anh sẽ lỗi đạo vợ chồng, em sẽ phụ nghĩa chị em: mà rồi còn gây tai hoạ khác nữa, là gia đình anh nát tan danh giá em nghiêng ngả. Vì em thương anh lắm, nên em mới khuyên anh như vậy. Nếu anh thương em, thì anh phải nghe lời em.

Thuần đứng trầm ngâm một chút rồi gục gặt đầu mà đáp:

- Tôi rất cảm ơn cô về mấy lời chánh đáng cô mới nói đó. Thế tôi điên, điên vì tình, nên tôi không kể phải quấy chi hết. Cô nói phải, chúng ta không nên gần nhau, gần nhau ắt chẳng khỏi tai họa. Xưa rày tôi lo sợ hết sức, mà lo sợ rồi cũng không khỏi. Hồi nãy vì dẫn lòng không đậu nên tôi bày tỏ niềm riêng của tôi, rồi làm cho cô cảm động mà phải hổ thâm, hổ với tình nghĩa chị em mà cũng hổ với danh dự nhi nữ. Tôi xin cô tha lỗi cho tôi... Thiệt, tôi không được phép đánh đổ danh dự cao thượng của cô. Vậy tôi vâng lời mà đoạn tình, đoạn liền bây giờ... Nhưng mà... trước khi từ biệt nhau, tôi xin tỏ thiệt cùng cô, vì gia đình, vì danh dự nên tôi phải đoạn tình tri kỷ; song tôi sẽ ôm chặt khối tình ấy trong lòng tôi cho tới giờ tôi thờ hơi cuối cùng, tôi cũng ôm theo xuống cửu tuyền, không ai làm sao mà gỡ ra được.

Nghe những lời đa tình đau đớn ấy, cô Vân cảm xúc hết sức, nên cô chảy nước mắt mà đáp nhỏ nhỏ.

- Em cũng vậy.

Thuần ngó ngay cô mà nói: "Cảm ơn". Nói có hai tiếng ấy, rồi Thuần cúi đầu xây lưng thủng thẳng bước ra khỏi phòng mà đi lại thang lầu.

Cô Vân ngó theo, mừng vì giữ vẹn danh dự, mà đau vì đoạn mối chung tình, bởi vậy cô ngao ngán trong lòng, rồi tuôn rơi giọt lụy.

Sáng bữa sau. Cô Vân thức dậy thì Thuần đã đi ra ngoài hăng bao giờ rồi cô không hay. Cô thấy bé Hậu xắn xắn một bên thì cô ôm nó mà hôn, mà vì hôn này là hôn từ biệt, nên cô ứa nước mắt.

Cô khâu xếp y phục bỏ vào va ly, ăn lót lòng rồi cô dặn thiếm xẩm ở nhà coi em, cô mới kêu sóp phơ biểu đem xe đưa cô ra Việt Nam Y Viện.

Vì hổ thâm nên vừa bước vô thêm thì cô liền nói với cô Hòa rằng cô mới tiếp được thư ở dưới nhà cho hay bà già cô có bệnh và biểu cô phải về liền, nên cô ra từ già cô Hòa đặt đi xe lửa về. Cái tin quan hệ ấy là một có làm cho cô Hòa hết dám cầm ở được, bởi vậy cô Hòa nhắn lời thăm, song buộc cô Vân phải để xe hơi đưa cô về Kỳ Sơn cho mau, chớ không chịu cho cô đi xe lửa.

Cô Vân nhận lời rồi từ già mà đi. Song ra tới cửa phòng cô lại dự dự một chút rồi trở vô nói với cô Hòa.

- Tôi về sợ bận việc nhà rồi lên nữa không được. Vậy tôi chúc chị với hai cháu ở trên này mạnh giỏi. Tôi khuyên chị phải ráng lấy tính hòa nhã mà đối đãi với anh Thuần, chẳng nên ghen tuông phiền trách mà làm cho ảnh buồn. Ảnh là người đứng đắn, chẳng trọng chi hơn gia đình, chẳng thương ai hơn vợ con. Chị đừng nghi kỵ nữa.

Cô Hòa gật đầu mà cười, làm cho cô Vân hổ thâm, nên lật đặt ra đi, không kịp hôn em Hảo nằm loi nhoi trong nôi.

Chương 11

Ngày lụn tháng qua, trót hơn một năm rồi cô Vân không dám lên Sài Gòn, vì sợ gặp mặt cô Hòa thì phải thẹn lòng hổ mặt, nhút là sợ gặp Thuần, rồi Thuần kêu gọi lửa tình phùng lên lần nữa, mà sanh chuyện lôi thôi. Cô cứ xẩn bản ở nhà, hằng ngày chăm lo thò mẹ đặng phôi pha cái vết thương tâm, canh khuya cô buồn thì mượn thú cầm thi mà nâng cao tình tứ.

Tuy những lời than thở của Thuần hôm nọ nó còn văng vẳng bên tai cô hoài, tuy cái cảnh dan díu với Thuần vẫn cũng còn phảng phất trong trí cô hoài, nhưng từ ngày đoạn tình đặng cách biệt nhau, Thuần đã không gọi thơ lại cũng không làm cách gì để tỏ ý thấy mặt cô nữa.

Hôm tháng trước, nhân dịp ăn thôi nôi cho bé Hảo, cô Hòa có gọi thơ mời và trong thơ có trách cô Vân về sự lạt lẽo tình chị em, không chịu lên chơi nữa. Cô Vân hồi âm, trong thơ cô mượn có bận việc nhà nên không thể đi được.

Đoạn tình đặng chống vưng gia đình cho Thuần là người yêu, đoạn tình đặng giữ vẹn danh dự cho mình là gái có học thức. Nhớ tới hai ý nghĩa cao thượng ấy, thì cô Vân thường đắc chí thoả lòng, mừng thầm đã tránh khỏi nhục nhơ, mà lại còn làm được một việc đại nghĩa. Bây giờ tâm hồn cô Vân an ổn bình tĩnh, tâm hồn ấy phát ra làm cho giọng đàn của cô trong veo, làm cho câu văn của cô thanh nhã.

Một buổi chiều cô thấy trời trong gió mát, cô mới bước ra [hàng ba](#)³⁷ rồi nằm trên ghế xích đu dựa cửa nhà ngó ra sân. Chim bay về ổ kêu nhau chéo chét; gió thổi đầu ngành lay lá phất phơ. Mặt trời chen lặn nhuộm mây cụm cây ở hướng tây ra màu hồng hồng, ao sen nước đầy, đưa những đoá hoa lên trên cao nên coi lối xố.

Cô Vân nằm ngắm cảnh rồi động tình. Cô vô trong nhà lấy cây *đòn kim* ôm ra, rồi nằm mà đàn khúc "Đoạn tình", là khúc cô đặt ra trong đêm trước. Cô vừa đàn vừa ngâm nho nhỏ như cô không muốn cho người khác nghe. Khúc đoạn tình cô ngâm như vậy:

*Biển ái vừa xao động,
Giọt mình em đoạn tình,
Kiếp trần dâu giặc mộng,
Em khỏi thẹn gương trinh.
Biển ái vừa xao động,
Dần lòng anh đoạn tình,
Dần dần im lượn sóng,
Anh chống vưng gia đình.
Gia đình, danh dự đều tròn,
Tâm hồn thơ thái, nước non rõ ràng,
Tiếng ngâm với giọng đàn to nhỏ,
Xét lòng em rất vui lòng.*

³⁷ phần trước nhà, dưới mái nhưng không có vách

Cô Vân ngâm vừa tới đó, thì có người trạm làng thường bữa đi phát thơ, bước lên thêm mà trao cho cô một tờ nhựt báo với một phong thơ lớn và nặng. Cô tỏ lời cảm ơn, miệng chúm chím cười rất hữu duyên.

Người trạm xây lưng trở xuống sân, vừa đi vừa nói:

- Bữa nay ai gởi thơ cho cô mà dán cò nhiều dữ.
- Thơ nặng nên phải dán cò nhiều chớ sao.

Người trạm nói tự nhiên, chớ không có ý muốn biết thơ của ai làm chi. Cô Vân cũng đáp tự nhiên, cô chưa hiểu thơ của ai, và thơ nói chuyện gì mà viết nhiều, nên nặng quá lệ thường như vậy. Người trạm đi rồi, cô liền dựng cây đèn dựa cánh cửa rồi cầm bao thơ mà coi. Cô thấy tường chữ đề bao, lại thấy con dấu đóng trên cò là con dấu của nhà thơ Sài Gòn, thì cô nghiêm sắc mặt, nghi trong lòng, nên thủng thủng mở bao thơ rất kỹ lưỡng.

Trong bao có một bức thơ viết dày hai trương giấy với một tập giấy nhỏ đóng bìa đẹp để bằng giấy màu khói nhang. Lúc ấy trời đã chạng vạng tối, nhưng mà cô xem bức thơ thì thấy rõ ràng chữ Thuận viết và ký tên, còn tập giấy nhỏ thì ngoài bìa đề bốn chữ "Đoạn tình nhựt ký".

Cô chau mày ngẫm nghĩ. Có lẽ cô nghi bức thơ và tập nhựt ký này có chứa nhiều câu chuyện làm mất sự an ổn bình tĩnh của cô hay sao, nên cô suy nghĩ rồi xếp mà dứt hết vô bao lại, cô không chịu đọc. Cô để bao ấy trong lòng rồi cô với lấy cây đèn mà đèn nữa, đèn đặng quên bớt lo lắng.

Trời tối, trong nhà đốt đèn đã lâu rồi mà cô cứ nằm hoài. Bà chủ Hào, là mẹ cô Vân, bước ra hỏi:

- Bữa nay trạm đã phát nhựt trình rồi hay chưa? Sao con không đọc cho má nghe?

Chừng ấy cô Vân mới chịu thôi đèn và lấy cái bao thơ với tờ nhựt trình mà đi vô nhà.

Dựa cửa sổ bên tay trái có lót một **bộ ván cấm lai**³⁸, trước bộ ván có cái **ghế ghi**³⁹ để trâu nước cho bà chủ dùng. Ban ngày bà chủ thường ngồi tại đó; ban đêm bà chủ cũng nằm tại đó mà nghe con đọc nhựt trình hay là đọc truyện.

Cô Vân đi thẳng vào phòng riêng của cô mà để cái bao thơ trên bàn viết rồi cầm tờ nhựt báo trở ra. Thấy mẹ nằm sẵn trên bộ ván cấm lai, lại cũng có sẵn cái đèn trên ghế nghi, cô mới đi lại đó ngồi đọc nhựt trình cho mẹ nghe.

Bà chủ chưa được 50 tuổi, sức còn khoẻ mạnh, tóc còn đen huyền. Bà nằm nghe con đọc, mắt ngó con mặt vui vẻ ôn hòa, bộ không lo buồn về việc gì hết.

Cô Vân đọc hết mục thời sự rồi qua tiểu thuyết. Bà chủ thấy con đọc mà trí dường như lo ra, bà tưởng con mệt, nên biểu thôi, để sáng mai sẽ đọc tiếp. Bà uống nước rồi bà đi vô phòng mà nghỉ. Cô Vân kêu người ở đóng cửa rồi cô bưng cái đèn đem vô phòng riêng của cô mà để trên bàn viết. Thấy phong thơ cô cầm lên đưa gần đèn mà xem ngoài bao thơ nữa. Xem bao mà cô không chịu mở ra mà đọc thơ, cô bỏ lại trên bàn, vắn đèn lu lu, rồi qua giường nằm, gác tay qua trán, cặp mắt lim dim.

³⁸ một loại "bàn" thấp để nằm hoặc ngồi bằng gỗ quý

³⁹ một loại bàn nhỏ, cao hơn bàn thường, dùng để khai trâu hay món ăn

Bây giờ trong nhà vắng teo. Chỉ ngoài đường có tiếng dế gáy réo rắt, và đàng xóm có tiếng chó sủa xa xa mà thôi. Cô Vân trong trí bút rút khó chịu, bởi vậy cô nằm một hồi rồi cô vụt đứng dậy đi lại bàn viết ngồi vắn đèn sáng loà và mạnh dạn rút bút thơ và tập nhựt ký trong bao kính thơ ra.

Cô xem bước thơ trước, thơ viết như vậy:

Cô Vân ôi!

Bức thơ này tôi tay cô thì tôi xa cách quê hương đã ngàn dặm rồi, dẫu cô có tội nghiệp cho gia đình của tôi, hay là cô có lo sợ về bước phiêu lưu của tôi, cô cũng không biết làm sao mà cản đường tôi được.

Tại sao mà tôi phải bỏ vợ con lìa xứ sở?

Tâm sự của tôi dài lắm, khó viết ra cho hết được.

Từ ngày đôi ta quyết định phải phân ly để bảo toàn danh dự, chống vững gia đình, thì tôi liền mở một tập "Đoạn tình nhựt ký" để ghi chép niềm riêng của tôi, khi nào trong lòng tôi cảm xúc. Nay tôi gửi tập ấy lại đây cho cô. Cô xem rồi thì cô sẽ thấu hiểu tâm hồn của tôi trong khoảng một năm nay, mà cô cũng sẽ rõ biết tại có nào tôi đoạn tình đoạn nghĩa.

Cô Vân ôi, đêm nọ cô vừa lăm le hạnh phúc cho tôi thấy rồi cô liền lấy lại mà khuyên tôi hai điều: 1. Phải trọng danh dự. 2. Phải yêu gia đình. Tuy tôi đau đớn lung lăm, nhưng vì tôi trọng cô, tôi yêu cô quá nên tôi phải ép lòng mà vâng lời cô liền.

Danh dự thì tôi đã lo tròn, giữ cho cô, mà cũng giữ cho tôi nữa.

Còn gia đình.... Là cái gốc của xã hội, là mục đích của luân lý, là cái tôi kính trọng từ lúc còn thơ ngây mà cũng là cái tôi đã phí nhiều công phu mới gây dựng ra được, có lẽ nào tôi lại đành xô cho nó sập ngã. Ngặt vì cảnh gia đình của tôi nó nghịch tình nghịch ý thái quá, tôi ráng đã hết sức rồi, không còn thể giữ gìn cho vững chắc nữa được, bởi vậy tôi phải chịu thất ước với cô. Tôi xin cô tha lỗi cho tôi. Tôi đã xét kỹ rồi, tôi không làm theo lời cô khuyên được, chẳng phải là lỗi tại nơi tôi, mà chính là tại người bạn nội trợ của tôi, thiếu gia đình giáo dục, không biết đạo làm vợ, nên đã không làm cho tôi hưởng hạnh phúc mà, lại còn làm cho tôi phải chịu phiền não đêm ngày.

Đêm đôi ta đàm luận với nhau ngoài mé biển, cô đã công nhận phụ nữ của nước ta phần nhiều thiếu gia đình giáo dục, rồi cô tỏ ý muốn lập nhà trường chuyên dạy về khoa ấy, dạy cho nhi nữ Việt Nam biết đạo làm vợ, biết đạo làm mẹ, đừng chùng xuất giá thì có đủ tài đủ đức mà xây dựng nên hạnh phúc cho gia đình, làm cho gia đình vững bền, vui vẻ. Tôi ước trông cô đừng đổi cái hảo ý ấy, cô ráng thực hiện các lý tưởng mà cô đã bày tỏ với tôi năm ngoái, được như vậy thì sau này gia đình nhờ lắm, xã hội nhờ nhiều. Thôi, tôi viết mấy hàng này để lại cho cô, gọi là lẽ từ biệt nhau, từ biệt mà trong trí tôi chẳng bao giờ quên hình dạng cô, chẳng bao giờ hết kính mến cô, là bạn tri âm tri kỷ trăm năm của tôi.

Thuần kính thơ.

Ban đêm trời mát, nhưng mà cô Vân đọc thơ rồi thì cô toát mồ hôi.

Gia đình của anh Thuần đã tan nát rồi! Anh Thuần đi đâu? Chị Hòa liệu thế nào? Hai đứa nhỏ ra làm sao? Ấy là mấy câu cô Vân tự hỏi thầm trong trí, hỏi mà không **đáp ứng**⁴⁰, chỉ nhìn ngọn đèn, nước mắt chảy rờn rờn.

Theo lời nói trong thơ, thì tại vợ chồng không đồng tâm hiệp ý, nên gia đình mới tan rã. Nhưng mà vợ chồng ở với nhau đã năm, sáu năm, đã có hai mặt con, vì có gì anh Thuần đành đoạn tình chồng vợ, đành dứt nghĩa cha con như vậy? Cô Vân suy nghĩ rồi muốn biết cái duyên có ấy nên cô lau nước mắt và dở tập "Đoạn tình nhựt ký" của Thuần ra mà đọc:

Đoạn Tình Nhựt Ký

10. Mars- Mấy bữa trước lượn sóng tình dôn dập âm âm, nung nấu trong tâm can tôi, nó làm cho tôi nằm hay ngồi cũng cứ băng khuâng tư lự, khó chịu hết sức. Đêm hôm qua, chịu không được nữa, tôi mới mở phứt **nhọt**⁴¹ kín ấy cho rồi. May quá! Nhờ cô Vân có diệu thuật, cô sẵn có thuốc để trị bệnh tình của tôi, cô liền đâm nhỏ hai hoàn linh dược mà rắc vào cái vết thương tâm của tôi. Hai hoàn linh dược ấy cô đặt hiệu một hoàn là "gia đình", một hoàn là "danh dự".

Thuốc thiệt là hay! thuốc rắc rồi, tuy vết thương tâm chưa lành liền được, song sự đau đớn đã tiêu hết. Bữa nay lòng tôi an tĩnh, trí tôi thơ thái vô cùng, ngó vợ biết vui nhìn con biết cảm.

Gia đình!... Danh dự!...

Sống trong cái đời thiên hạ đều trọng kim tiền hơn luân lý, đều ham sự vui sướng hơn mùi đạo đức. Sống trong cái buổi thiên hạ đều lo tranh đấu mà đoạt cho được kim tiền, để mua sự vui sướng, giày đạp hết thầy đạo đức luân lý dưới chân. Thấy đời như vậy, tôi chán ngán quá, tính kiếm chỗ mà trốn, đừng khỏi nghe những việc trái tai khỏi gặp những điều gai mắt. Tôi suy nghĩ kỹ lưỡng rồi, tôi nhứt định gây dựng gia đình để vui với vợ con mà dẹp mối buồn riêng. Lập cuộc thương mại để hội trí đừng hết nhớ các việc nào khác.

Ái tình quý báu gì, hay ho gì mà say mê, để nó dắt đường cho mình đi, rồi nó làm mình gần phải sa ngã!

Tiết trinh với trung tính là hai đức lớn của đàn bà con gái. Phụ nữ mà thiếu hai đức ấy thì chẳng có giá trị gì hết. Cô Vân biết giữ tiết trinh của cô, biết giữ trung tín với bạn, rõ ràng cô là gái cao thượng.

Hôm qua cô lấy lời chánh đáng mà khuyên tôi. Tôi chịu nghe theo, thiệt là may lắm. Nếu tôi để ái tình bùng lên; nó chà đạp đạo nghĩa, thì thấp hèn hơn cô Vân nhiều lắm vậy.

Tôi rất cảm ơn cô Vân vạch dùm con mắt cho tôi thấy đường phải mà đi. Mà tôi cũng mừng cho tôi biết dừng trước, khỏi lạc vào nẻo quấy.

⁴⁰ trả lời

⁴¹ chỗ ung thúi

Từ rày tôi chẳng dám quên cô Vân, tôi phải nhớ cô luôn luôn, nhớ đựng kính đức của cô, nhớ đựng vững chí của tôi.

15 Avril- Hồi chiều tôi ngồi dưới bóng cây xoài lớn mà ngắm xem kỳ hoa đua nở trong vườn. Ngọn gió hiu hiu, mùi hoa ngào ngạt, làm cho tôi cảm xúc. Tôi nhớ hồi năm ngoái, cũng một buổi chiều như vậy, tôi ngồi nói chuyện với cô Vân tại vườn hoa này. Những lời cô khuyên tôi phải đổi tánh ý đặng vợ chồng hòa thuận, vẫn còn văng vẳng bên tai tôi. Giọng cô nói nó thanh cao làm sao, đáng cô ngồi nó đẹp để biết chừng nào, bây giờ tôi tưởng tượng lại mà trong lòng tôi vui vẻ vô cùng.

Tôi đương sung sướng cảnh hoa thơm gió mát, tôi đương suy niệm câu ý vị cao thâm, rồi tâm hồn tôi mê mẩn dường như thoát khỏi cõi trần. Vợ tôi ở trong nhà đi ra hồi nào tôi cũng không hay, thình lình kêu tôi mà nói lớn: „Mình! Cơm dọn rồi này giờ, sao không chịu vô mà ăn, để nguội lạnh hết„. Mấy lời ấy làm tôi giật mình, rồi giấc mộng khoái lạc của tôi vỡ tan... Cô Vân biến mất... Uổng hết sức!

2. Mai.- Bữa nay chưa nhứt, tôi ở nhà.

Trí rảnh rang, rồi sinh buồn bực khó chịu quá.

Hồi chiều tôi ra hoa viên xách nước tưới cây chơi, đặng giải muộn. Vợ tôi ngồi trên thềm cửa, tay bông bé Hảo mà nựng nịu, lại có bé Hậu ôm bắp vế đứng một bên, mẹ hôn con, con cười ngả ngón, cảnh xem phải cảm xúc.

Tôi đứng ngó vào cảnh mẹ con dan díu ấy, tự nhiên tôi bồi hồi trong lòng. Tôi muốn chung hưởng chút đỉnh cái mùi gia đình, thân ái, nên thủng thẳng tôi đi vô, rồi tay tôi vịn vai vợ tôi, miệng tôi chúm chím cười, tôi cúi xuống mà hôn bé Hảo.

Vợ tôi chau mày không vui, rồi lại lấy tay mà xô cái đầu tôi đang ra và nói: „Ê! Làm giống gì vậy nào! Hôn con nhỏ số gò mà cho mà coi. „

Mấy lời ấy làm cho sự vui của tôi hoá ra buồn liên, chẳng khác nào thùng nước đổ vào ngọn lửa mới phát cháy. May lúc ấy nhờ có bé Hậu chạy lại ôm cánh tay tôi mà nói: "Ba hôn con nữa chớ". Tôi lật đặt bông bé Hậu mà hôn tro trất, mượn tình cha con nồng nàn để thế cho tình vợ chồng lợt lạt.

Tại sao vợ tôi không muốn cho tôi hưởng chút mùi hạnh phúc trong gia đình?

Tôi phải tìm hạnh phúc khác mà hưởng hay sao?

Ngồi nhứt ký việc này, tôi ứa nước mắt?

Mạng số gì mà muốn vui vẻ lại không thể vui vẻ được.

5. Juin.- Đêm nay trời mưa rì rả từ hồi mới đổ đèn. Tôi ngồi trong thư phòng mà xem xét lại mấy cuốn sổ thuế của hãng tôi đã đem về hồi tối. Tôi đương chăm chỉ dò mấy hàng số. Vợ tôi bước vô. Tôi hay, nhưng vì trí mắc chăm lo công việc tôi đương làm, nên tôi không lưu tâm đến. Vợ tôi đi lại cái ghế xích đu mà nằm.

Thình lình vợ tôi hỏi: „Mấy tháng nay chị Vân không đến nhà mình nữa, tại sao, mình?“ Tôi chưng hửng, ngược mặt lên mà đáp: „Sao mình lại hỏi tôi?“

„Tôi chắc mình hiểu, nên tôi mới hỏi chớ sao? „. „Làm sao mà tôi hiểu được. „

„Thiệt mình không hiểu hay sao? „ „... Không“

Vợ tôi đứng dậy ngó tôi, thấy tôi cứ xem xét sổ sách, thì bỏ đi ra, mà sắc mặt đăm đăm. Tại sao vợ tôi lại hỏi tôi về sự cô Vân mấy tháng nay không đến nhà? Vợ tôi ghen với cô Vân hay sao? Nếu ghen thì tại sao trong ba tháng nay không nói động đến cô Vân, đợi tới bây giờ mới hỏi môi? Mấy đứa ở trong nhà kẻ vạch hay sao? Hay là hồi sớm mai chị Quý ra thăm rồi đặt điều sao đó?

Juin.- Ba bữa rày trí tôi không an... Nếu vợ tôi ghen cô Vân, thì nhục cho thái độ cao thượng của cô lắm.

Cô Vân đã khổ tâm lo chống vững gia đình cho tôi. Nếu cô không được thưởng công, mà lại còn phải mang tiếng xấu, thì tội nghiệp cho cô, mà cũng hổ cho tôi lắm.

Không được. Tôi không cho ai được phép nói nhục cô Vân, là người tôi trọng, mà ai cũng phải kính.

9 Juin.- Không thể ôm ấp cái điều nghi hoặc trong lòng được nữa, nên tối nay tôi thấy vợ tôi nằm một mình trong phòng khách đàn bà, tôi bèn hỏi: „ Tại sao cô Vân không lên chơi nữa, mà bữa hôm mình lại hỏi tôi?“ Vợ tôi ngồi dậy, rồi cười lạt mà đáp: „Tôi hỏi mình là vì tôi nghi hôm tôi sanh, chị Vân lên chơi với tôi, mình chọc ghẹo chị, làm cho chị phiền nên chị không lên nữa chớ gì. Phải vậy hay không?“ „Mình coi giá trị của tôi rẻ quá.“ „Thứ đàn ông thấy đàn bà con gái cũng như bươm bươm thấy ngọn đèn, cứ bu vô, kể gì là phải quấy.“ „Té ra mình sắp tôi theo hạng hạ lưu kia, thấy ai cũng ve hết thấy hả?“ „Hạ lưu hay là thượng lưu cũng vậy.“ „Cha chả! Bây giờ mình nghĩ tôi kết tình với cô Vân nữa à?“ „Không. Mình làm sao kết tình với chị Vân được mà tôi nghi. Tôi làm chị em với chị thuở nay, tôi biết rõ tánh chị, nên tôi tin chị lắm, tôi có nghi bậy như vậy đâu. Tôi nghi là nghi mình trở tài dè với chị, mình làm cho chị buồn nên chị không thèm tới nhà ta nữa chớ.“ „Nhục tôi quá“ „Nhục chỗ nào?... Tôi hỏi mình, vậy chớ mình có bụng muốn chị Vân hay không mình nói thiệt đi. „

Vợ tôi hỏi câu đó mà chong mắt ngó tôi lờm lờm.

Tôi bối rối hết sức, không biết phải trả lời thế nào. Nếu tôi chối, thì tôi là người chồng giả dối. Nếu tôi chịu thiệt tôi yêu cô Vân thì niềm vợ chồng sẽ ra làm sao?

Tôi chau mày lưỡng lự. Vợ tôi hối thúc: „Tôi mới hỏi mình có bụng muốn chị Vân hay không? Trả lời đi. „ Tôi nghiêm sắc mặt mà đáp: „Không phải tôi muốn cô Vân. Vì tôi là người có giáo dục hoàn toàn, cô đồng tâm hiệp ý với tôi, nên tôi yêu cô, yêu mà tôi kính, chớ không phải tôi muốn.“ Vợ tôi nói: „Hừ! Thứ đàn ông thú vị, thấy ai cũng muốn hết. Muốn tới chị Vân, đố khỏi bị chị mắng mà mang xấu.“ Tôi rùn vai rồi bỏ đi qua thợ phòng.

Yến tước khởi tri hồng học chí!⁴²

18 Aout.- Trót hai tháng nay, tuy vợ tôi không nhắc tới cô Vân nữa. Song cứ ghen gió ghen mây, theo kiếm chuyện gây gổ với tôi hoài, gây chuyện **quá vãng**⁴³ rồi gây hờ chuyện tương lai, làm cho gia đình buồn tanh, buồn đến nỗi tôi thất chí, hết muốn lo việc thương mại nữa.

Cảnh đời như vậy có thú vị gì đâu mà quyến luyến.

Hôm nay sao trong trí tôi nảy ra cái ý muốn hoặc chết phứt cho rồi đặt thoát khỏi cái vòng khổ não về tâm hồn, hoặc cạo đầu đi tu đặt xa các thói dè tiện ở trần tục. Tôi nghĩ như vậy mà tôi thấy hai đứa con của tôi còn ngây thơ, thì tội nghiệp cho chúng nó quá, nên tôi không đành chết, mà cũng không nỡ đi tu.

⁴² „những loài yến tước biết đâu chí hồng“. Ý nói người có ý chí thấp thì không thể hiểu được người có chí cao

⁴³ quá khứ

Tôi buồn quá cô Vân ôi! Cái đời của tôi thuở nay tôi hưởng hạnh phúc có một vài phút đồng hồ mà thôi, là lúc đôi ta phát biểu ái tình cùng nhau đêm nọ trong thơ phòng đó. Hưởng hạnh phúc được bao nhiêu đó, nghĩ thiệt là ít lắm.

Cô Vân ôi, tôi khổ tâm lắm, cô có biết giùm cho hay không?... Vì gia đình, vì danh dự mà tôi phải chịu đau đớn buồn thảm như vậy... Cái giá của thái độ thanh cao thiệt là mắc, muốn mua cho được nó, phải tốn không biết bao nhiêu nước mắt, phải mất không biết bao nhiêu giấc ngủ.

Tôi buồn rầu, chớ chi có người tri kỷ ở gần mà khuyên giải, có lẽ khuấy lãng được. Ngặt vì người tri kỷ của tôi, tôi không gần được... Mà thiệt không nên gần, bởi vì hễ gần nhau thì chắc phải mang tiếng nhơ, không làm sao tránh khỏi. Khổ lắm!

15 Octobre- Vợ tôi cũng vẫn giữ thói ghen hoài. Khờ khạo quá! Đàn bà nếu muốn cho chồng thương trọn một mình, đừng thương người nào khác nữa, thì phải gia tâm làm thế nào cho chồng vui với mình. Không thể nhớ ai khác; chớ ghen làm chi, ghen rồi nói bậy làm cho chồng buồn, khiến trí nó tưởng tới người khác, làm sao hiểu thấu.

Vợ tôi càng ghen bao nhiêu, thì tôi càng yêu cô Vân bấy nhiêu. Vợ tôi có biết được cái tâm hồn của tôi như vậy đâu. Mà có lẽ cô Vân cũng không biết.

Cô Vân biết hay là không biết cũng không quan hệ gì. Tôi yêu cô, tôi biết thì đủ rồi, vì yêu cô đặng bớt sự buồn về gia đình, yêu nhau mà chẳng làm lụy nhau, thì không phạm danh phạm nghĩa chi đó mà sợ.

Không được yêu về phần xác, thì yêu về phần trí, ai ngăn cản tôi được, ai biết được mà chê cười.

8 Décembre.- Hồi trưa, có một người bạn học ghé thăm tôi. Người ấy thuật cho tôi nghe một chuyện hết sức lạ. Hai nhà trí thức thân thích với nhau lắm, thường tới lui chơi với nhau, nhiều khi người này dắt vợ người kia đi xem hát, hoặc người kia đi hóng gió với vợ người này. Cách cư xử như vậy đã không hợp luân lý rồi, mà hai nhà trí thức ấy gần gũi nhau, thì lấy vợ nhau còn luân lý gì nữa mà nói!

Người ta có một đời, mỗi ngày thêm một văn minh, mà kỳ thiệt mỗi ngày một thoái hoá, trở lại dã man, họ không hay, bởi vì thêm văn minh về hình thức, còn trở lại dã man về phong tục.

Đời như vậy thì còn gì là danh dự, còn chi là gia đình.

Dư giáo dục trí thức, thiếu giáo dục luân lý, xã hội mới hoá ra như thế.

Chán ngán quá...!

8 Janvier- Có một quyển tiểu thuyết mới xuất bản. Tôi buồn quá nên mua mà đọc chơi đặng giải trí. Trời ơi! Đọc quyển tiểu thuyết ấy tôi rờn óc từng hồi.

Gớm quá!

Tác giả tả một người trai tân thời. Đối với cha mẹ thì nói rằng vì cha mẹ ham vui mà sanh mình ra nên chẳng có ơn nghĩa gì; tả một cô gái có chồng rồi bỏ chồng đi theo trai, lại nói rằng trái tim tự do không ai được phép kiềm chế! Khốn nạn cực điểm!

Đời dường ấy có đáng cho mình quyến luyến hay không?

14 Fevrier- Cô Vân ôi! Theo ái tình của bậc cao thượng thì thương tưởng nhau, yêu mến nhau trong trí cũng đủ chẳng cần phải ở chung nhà tuy vậy mà người cao thượng cũng có máu thịt cũng có ruột gan như hạng bình dân, bởi vậy nhiều khi

cũng biết đau đớn về sự thương mà không được gần về sự nhớ, mà không được nói ra.

Vì trọng luân lý mà phải thống khổ như vậy.

Cô thấu hiểu hay không, cô Vân?

25 Mars- Ngày nay tôi thấy rõ gia đình của tôi là cảnh địa ngục. Nếu lân la ở đó hoài, thì khổ thêm hoài. Vậy tôi phải giải thoát cái vòng khốn nạn ấy, dầu ý tôi không muốn và dầu cô Vân không vui.

Giải thoát cách nào?

Trí tôi còn lờ mờ, chưa nhứt định.

5 Avril- Bữa nay tôi quyết định cái đường tương lai của tôi rồi. Tôi sẽ bỏ hết mà bước qua đường ấy. Vì gia đình của tôi buồn bực, nên tôi phải lo làm ăn cho muôn ngàn gia đình khác ngày sau được đầm ấm thuận hòa.

Vì luân lý của xã hội suy bại, nên tôi phải lo làm sao mà thuận mỹ luân lý ấy lại. Việc tôi tính làm đây dầu thành hay là không thành nó cũng làm cho tôi quên được những nỗi buồn vì gia đình vô phúc, vì ái tình bất mãn của tôi.

Cô Vân đọc dứt tập "Đoạn tình nhứt ký" của Thuần rồi thì cô ngẩn ngơ, trong lòng càng cảm động hơn là đọc bức thơ hồi nãy nữa. Tứ bề vắng vẻ, trước ngọn đèn dầu leo lét, giọt lụy tầm tã tuôn rơi.

Cô Vân áo não là vì biết trọn một năm nay Thuần khổ tâm lung lăm, khổ tâm vì gia đình bất hòa, mà cũng khổ tâm vì ái tình bất mãn. Cô đã lo giữ gìn cho gia đình của cô Hòa được bền vững, té ra chung cuộc rồi cũng phải rã rời. Cô đã giữ danh tiết của cô được vẹn toàn, mà rồi Thuần phải khổ tâm thất chí! Cô tự nhận cô có tội ít nhiều trong sự rời rã gia đạo của bạn, mặc dầu tiết nữ nhi của cô vẫn thanh cao, tình bằng hữu của cô khỏi hổ thẹn.

Anh Thuần đã bỏ nhà cửa vợ con đi rồi! Đi đâu? Anh nói anh đi lo làm cho gia đình tương lại được đầm ấm, và lo làm cho luân lý xã hội được thanh cao. Anh làm cách nào? Trí viễn vọng của anh sẽ làm cho anh được thỏa mãn, hay là sẽ làm cho anh thất chí nữa? Bước phiêu lưu sẽ đưa anh đến cảnh an nhàn, hay là sẽ dắt anh vào nơi khổ não khác?

Còn anh Thuần đi rồi, bây giờ chị Hòa với hai đứa nhỏ ra làm sao? Chị Hòa có buồn rầu chẳng? Hai đứa nhỏ nhớ cha hay không? Hăng "Thuần Hòa" ai chỉ huy sản xuất?

Cô Vân áo não về những nỗi ấy, mà cô khóc một hồi rồi cô lại tức giận. Anh Thuần còn thấp trí, còn yếu tánh quá, vì thấp và yếu nên mới để cái tiết nhỏ dè trên tiết lớn được. Gia đình là một cơ quan trọng hệ. Anh biết như vậy, nên anh đã dày công gây dựng gia đình. Mà sao anh lại không biết ngó lơ những cái bất hòa nhỏ nhen trong gia đạo, sao anh lại không biết đàn áp mầm ái tình bất nghĩa trong thâm tâm, mà báo thù gia đình, để thất chí về chỗ bất hòa của vợ và bất mãn về chỗ cao khiết của tình, rồi xô ngã cả gia đình, cả cuộc làm ăn, cả một đời sống chứa chan hứa hẹn.

Dở! Dở lắm!

Cô Vân bút rút, không ngồi yên được nữa. Cô đứng dậy mở cửa sổ mà ngó ra vườn. Ngoài vườn im lìm. Cây cỏ sưng sò, dường như lóng nghe tiếng cô Vân thò

than, rồi chờ đợi cô xử trí. Cô đứng ngó vào cảnh lò mò một hồi rồi cô quyết định phải lên Sài Gòn, lên coi gia đạo của Thuận trở ra thế nào, nhứt là lên đặng an ủi và giúp đỡ cô Hòa, mặc dầu cô không hiểu mà nghĩ cho tình của mình cũng được.

Đã quyết định rồi, cô Vân mới đóng cửa, bỏ thơ từ của Thuận vào học tủ, rồi lên giường mà nằm, nhờ trí ý thanh cao, nên lương tâm an tịnh.

Chương 12

Qua bữa sau...

Vì nhà người anh ở dưới chợ Tham Nhiên có đám kỵ com, nên sớm mai bà chủ Hảo ngồi xe ngựa xuống đó mà ăn giỗ.

Cô Vân phải ở nhà coi nhà. Cô chưa kịp phân trần việc cô Hòa cho mẹ rõ. Ở nhà một mình cô buồn, nên vô phòng riêng ngồi đọc lại bức thơ của Thuần một lần nữa.

Cách một hồi, cô nghe dường như có tiếng xe hơi ngừng ngoài ngõ, nhưng vì trí cô mắc chăm chỉ về những câu của Thuần viết trong thơ, nên cô làm biếng bước ra coi. Con nhỏ ở bước vào phòng mà nói:

- Thưa cô, có cô ba xuống.

Cô Vân chưng hửng, hỏi gọn gàng:

- Cô ba nào?

- Cô ba ở trên Sài Gòn, năm ngoái có đưa xe hơi cô về dưới này đó.

Cô Vân biến sắc, lật đật đứng dậy đi ra ngoài.

Cô Hòa đang bước lên thêm, cặp mắt đỏ hoe, sắc mặt buồn ngiên, mình mặc đồ đen, không sơn phấn chút nào hết, sau lưng lại có con xấp dất bé Hậu và con vú bông bé Hảo đi theo.

Cô Vân vừa ngó thấy thì la lớn:

- Chị Hòa!...

Cô Hòa vô ngó cô Vân trân trân và nói:

- Tôi tưởng không có chị ở nhà.

- Tôi ở nhà luôn, ít đi đâu lắm.

Cô Vân bước lại hôn bé Hậu vài cái, rồi đưa tay mà bông bé Hảo và nói:

- Con tôi đã trộm cây rồi.

Cô Hòa ngồi trên một cái ghế, lấy khăn lau nước mắt và hỏi:

- Bác đi đâu vắng?

- Má tôi đi ăn giỗ dưới chợ Tham Nhiên. Mới đi hồi này đây.

- Bác mạnh hả?

- Mạnh, cảm ơn chị.

Cô Vân muốn dò ý cô Hòa, nên làm tuồng như không hay biết việc Thuần. Cô bông bé Hảo ngồi một bên cô Hòa và hỏi:

- Có chi mà coi bộ chị buồn dữ vậy?

Cô Hòa đáp:

- Nhà tôi bỏ mẹ con tôi mà đi mất rồi.

- Dạ!... anh đi đâu?

- Tôi có biết đi đâu mà nói.

- Tại sao anh bỏ vợ con mà đi? Chị biết không?

- Nói với tôi buồn bực chịu không nổi, nên phải đi. Điên lắm! Hôm qua tôi có được thơ gởi về đây. Để tôi đưa cho chị xem.

Cô Hòa mở bóp lấy ra một phong thơ mà đưa cho cô Vân.

Cô Vân trao bé Hảo lại cho vú. Rồi đứng dậy mời cô Hòa đi vô phòng riêng của mình mà nói chuyện cho tiện. Vô phòng rồi, cô Vân kéo ghế mời cô Hòa ngồi trước bàn viết. Cô mở bết cửa sổ cho sáng sủa, rồi mới ngồi ngay cô Hòa, mở phong thơ ra đọc.

Mình

ơi!

Tôi viết bức thơ này mà từ biệt mình và từ biệt hai đứa nhỏ.

Tôi phải đoạn tình vợ chồng, đoạn tình cha con. Tôi phải bỏ cảnh gia đình, bỏ cuộc thương mại, mà đặt chốn phiêu lưu trong thế giới, ấy là vì tôi thống khổ về tâm hồn nhiều quá không thể chịu được nữa, nên tôi mới quyết định phân ly như vậy.

Tôi thống khổ là tại vợ chồng giáo dục bất đồng, tâm tánh bất hiệp, nó làm cho gia đình đã không được vui sướng như cảnh thiên đàng, mà lại còn hoá buồn bực như miên địa ngục.

Có lẽ mình cũng thấy mấy năm nay trong gia đình, tôi muốn vui hết sức mà không bao giờ vui được, tôi cũng hết sức lo làm cho mình vui, mà mình cũng không thể vui. Niềm vợ chồng như vậy thì kéo dài ra nữa không ích gì, thà dứt phứt bây giờ là hay hơn.

Tôi viết thơ này trí tôi bình tĩnh, không phiền trách mình chút nào hết. Tôi xin mình cũng đừng phiền trách tôi. Ngày nay vợ chồng ta phải rời rã, lỗi ấy không phải tại mình, mà cũng không phải tại tôi. Tôi thấy rõ rồi, lỗi tại phong hoá của xã hội cứ chăm lo làm con người vui sướng về hình thức, không chịu lo bồi đắp nền luân lý, để cho luân lý suy sụp, rồi lỗi kéo luôn gia đình phải ngã theo. Con người nếu không biết tôn trọng gia đình thì có thể nào mà làm cho gia đình vững chắc được.

Trước khi tôi phế gia đình của tôi, để lo đem luân lý tại cho xã hội, thì tôi đã sắp đặt việc nhà rành rẽ rồi hết.

Tôi đã sắm sẵn nhà cửa đẹp đẽ chắc chắn cho mình ở với con.

Tôi đã khai khẩn xong sở ruộng dưới Cái Bè để cho mình thu huê lợi tuy không nhiều lắm, song cũng đủ cho mình nuôi con ăn học.

Còn hãng "Thuần Hòa" thì cuộc thương mại vẫn tấn phát như thường, mỗi năm dẫu thế nào cũng có lời từ năm tới mười ngàn đồng. Tôi có lập tờ tại Nô Te mà giao quyền cho mình làm chủ hãng. Tôi cũng có lập tờ phú quyền Tổng Lý trong hãng cho thầy hai Tịnh, thầy lãnh lương mỗi tháng, mà cuối năm thầy còn được hưởng huê hồng tính 15 phần trăm trong số lời, làm như vậy đặng thầy tận tâm lo cho hãng. Thầy hai Tịnh đã thông thạo mà lại trung tín nữa. Người đó đáng tin cậy. Mình tự do muốn sang hãng cho người khác hay là muốn để làm luôn, có thầy hai Tịnh quản xuất cho cũng được, sự ấy tôi để mình thông thả mà liệu định.

Ra đi tôi lấy đem theo có 20 ngàn đồng bạc mà thôi, còn tôi để hết sự sản lại cho mình, để có trên 100 ngàn. Tôi xin mình ráng giữ gìn sự nghiệp ấy mà nuôi con.

Tôi giao hết hai đứa con cho mình dạy dỗ. Bé Hậu là trai, chừng nó lớn khôn, xin mình ráng ép nó học đặng mở mang trí thức, mà cũng phải học đặng tôn trọng luân lý nữa mới được. Còn bé Hảo là gái, dẫu giáo dục trí thức thiếu sót đi nữa cũng chẳng hại gì, chớ giáo dục luân lý cần phải hoàn toàn nhất là trước khi gả nó lấy chồng, mình phải xem xét lại cho kỹ nếu nó biết đạo làm vợ biết đạo làm mẹ rành rẽ rồi mình sẽ gả.

Tôi còn xin mình hãy nhớ hai điều chót này nữa:

- 1) *Đừng nghi ngại tình của tôi với cô Vân vì tình ấy là tình tri kỷ cao thượng, chớ không phải tình theo sắc dục đê tiện như tình của thiên hạ.*
- 2) *Đừng tập rèn hai đứa con tôi chèn lớn khôn chúng nó oán hận tôi, vì con oán cha là điều đại ác.*

Thôi tôi khuyên mình hãy quên tôi đi đừng thêm kể tới thằng chồng vô tình bất nghĩa là tôi nữa.

Thuần kính thơ.

Cô Vân đọc thơ, thấy Thuần tuy không oán hận cô Hòa, song cũng không có tỏ một chút tình nào với cô Hòa hết, thì cô lấy làm tội nghiệp cho duyên phận của bạn, bởi vậy khi đọc dứt rồi, cô ngược lên thấy sắc cô Hòa ảo não, thì cô động lòng, nên cô ứa nước mắt. Cô bước lại nắm cánh tay cô Hòa mà nói:

- Tôi biết được tâm hồn của anh Thuần thì tôi lo sợ cho cuộc trăm năm của chị hết sức, mà lo sợ rồi cũng không cứu chữa được! Tai họa đã tới rồi, bây giờ chị tính lẽ nào?

Cô Hòa đứng dậy choàng tay ôm ngang mình cô Vân mà khóc và nói:

- Tôi bây giờ chẳng khác nào như chiếc thuyền linh đình ngoài khơi, mà lại bị sóng gió dôn dập. Tôi bối rối, không còn trí mà tính việc gì được, lại cũng không biết ai mà cậy tính giùm, bởi vậy tôi xuống đây nhờ chị liệu giùm cho tôi.

Cô Vân thấy bạn còn yêu mến tin tưởng mình, chớ không ló mòi nghi ngờ, thì cô càng thêm cảm xúc, nên cô hỏi:

- Chị không nghi tôi có tư tình với anh Thuần hay sao?
- Trong một năm nay thiệt tôi có lòng nghi chút đỉnh. Hôm qua tôi tiếp được thơ của nhà tôi, ban đầu tôi nghi nhà tôi vì thương chị nên bỏ tôi; tôi chắc đã dắt chị đi rồi, đi ra khỏi xứ đặng lập cảnh đời khác với chị. Tôi xuống đây thiệt có ý muốn dọ coi sự tôi nghi đó có nhằm hay không. Chẳng dè tôi gặp chị ở nhà, tôi rất hổ thẹn về sự tôi nghi quấy. Xin chị tha lỗi cho tôi.

Cô Vân dang ra, rồi kéo ghế ngồi một bên cô Hòa. Cô ngó ngang qua cửa sổ, thấy ngoài vườn nắng dọi ngọn cây sáng trưng, gió thổi tàu chuối lúc lắc. Cô suy nghĩ một chút, rồi chậm rãi nói với cô Hòa:

- Anh Thuần là người chán đời. Anh có nói với tôi mấy lần, anh lập gia thất là cố ý muốn tìm sự vui với vợ con để giải bớt nỗi buồn vì xã hội. Anh lập cuộc thương mại là cố ý muốn đem hết trí não mà chăm lo về sự ấy, đặng khỏi nhớ tới cách cư xử đê tiện của thiên hạ. Anh như người có bệnh, nếu chị biết cách điều trị, thì tự nhiên bệnh của anh sẽ dứt. Tôi đã cố khuyên chị phải lập thế làm cho anh vui lòng luôn luôn: hễ anh vui lòng thì gia đạo vững bền, chị khỏi lo điều chi khác. Có lẽ tại chị quên lời tôi dặn chị đã không làm cho anh vui, mà chị còn ghen tuông hoài, nên anh nào nề cuồng trí rồi anh bỏ hết mà đi chớ gì.
- Chị nói phải. Tại tôi không nghe lời chị nên gia đạo tôi mới xáo xáo như vậy. Chứng bệnh ghen thiệt là khốn nạn. Tôi biết tôi ghen, tôi làm cho nhà tôi buồn bực lung lăm. Tôi muốn bỏ cái thói ấy hết sức, mà không hiểu tại sao tôi bỏ không được, trong trí cứ ghen ngấm ngấm hoài, cứ lo sợ nhà tôi

thương người khác mà bỏ mẹ con tôi. Chị nói phải lắm. Tại tôi ghen tôi làm cho nhà tôi bực lòng cuồng trí, nên mới phải hết mà đi. Tôi khốn nạn lắm. Đã biết vì thương chồng nên mới ghen. Mà thương chồng lại làm cho chồng buồn rầu, cách thương như vậy thiệt là dại quá. Chị Vân ôi, bây giờ tôi mới biết tôi có lỗi với nhà tôi nhiều, tôi ăn năn lung lắm. Năm, sáu năm nay nhà tôi làm cực khổ hết sức mới sắm được nhà cửa tử tế, mới có cái hăng phát đạt. Tại tôi mà bây giờ nhà tôi phải bỏ hết, không thềm hưởng, đem thân lưu lạc xứ người, đau ốm không ai nuôi, nghèo nàn không ai giúp. Tôi nhớ tới nỗi ấy, thì tôi muốn chết phứt cho rồi, chớ sống đặng sung sướng tấm thân, còn nhà tôi thì bơ vơ nơi hải ngoại thì sống làm sao được.

- Họạ chưa đến thì phải lo ngăn ngừa trước. Mà hễ ngăn ngừa không được, để họạ đến rồi, thì phải tinh trí vững lòng mà đảm đương, chẳng nên nao nê thất chí. Thôi, bây giờ chẳng nên buồn rầu làm chi, chị phải ráng bình tâm định trí mà lo quản xuất việc nhà, lo nuôi dưỡng sắp nhỏ. Trong thơ anh Thuần không có nói rõ đi đâu và đi làm việc gì. Vậy mà chị có nghe anh tính đi đâu hay không?
- Trưa hôm qua tôi tiếp được thơ rồi, tôi bủn rùn tay chơn. Tôi chạy ra ngoài hăng mà hỏi thầy hai Tịnh với mấy thầy, thì ai nấy đều chưng hửng không dè chuyện gì hết. Họ nói cách ba ngày trước nhà tôi than mệt, dặn thầy hai Tịnh coi hăng đặng nhà tôi ra Long Hải nghỉ ít bữa. Từ bữa đó nhà tôi không có ra ngoài hăng nữa. Mà trong ba bữa trước nhà tôi cứ ở trong nhà với tôi, chớ không có đi Long Hải. Sớm mai hôm qua mới đi, nói đi ra hăng. Đến trưa thì tôi được thơ. Tôi không được đi đâu.
- Chị có hỏi thăm coi buổi sớm mai hôm qua có tàu chạy đi Tây hay không?
- Có. Tôi nghe nói hồi 8 giờ sáng hôm qua có hai chiếc tàu đò đi qua Pháp. Tôi qua Xóm Chiếu coi sổ hành khách đi hai tàu đó, thì không có tên nhà tôi, mà tôi hỏi Sở Mật Thám, thì nhà tôi cũng không có xin giấy thông hành.
- Nếu vậy thì anh đi đường bộ, chắc anh ra Hà Nội.
- Hôm qua tôi có cậy một thầy ký trong hăng lấy xe chạy ra Long Hải, Nước Ngọt, Vũng Tàu mà kiếm. Hồi khuya thầy về thầy nói kiếm không có. Tôi cũng có cậy hai thầy khác một thầy đi Đà Lạt, một thầy đi Hà Nội mà kiếm nữa. Tối nay họ sẽ đi.
- Tôi tưởng kiếm không ích gì. Anh Thuần đã quyết đi, nên anh sắp đặt công việc nhà rành rẽ hết. Dầu mấy người đi kiếm có gặp anh đi nữa, chắc họ không tài gì mà nói cho anh trở về được.
- Cũng phải kiếm cho biết đi đâu chớ.

Cô Vân suy nghĩ một chút rồi cô chậm rãi nói:

- Dầu không kiếm; rồi đây anh Thuần cũng sẽ về.
- Thơ đã nói quá quyết, lại sự nghiệp đã giao hết cho tôi, bởi vậy tôi sợ không về đâu.

- Sẽ về. Tôi chắc ảnh về, là vì ảnh thương con và yêu gia đình. Lúc cuồng trí, không ai an ủi, nên ảnh làm liều. Rồi đây ảnh nhớ con, ảnh sẽ ăn năn hối hận mà trở về.
- Tôi vái cho lời chị nói đó sẽ có y như vậy. Mà từ hôm qua tôi được thơ rồi thì trong lòng tôi buồn rầu lo sợ quá.
- Anh Thuần là một người có tài nghề, có trí thức, lại có giáo dục hoàn toàn. Tôi chắc dầu đến xứ nào ảnh cũng khỏi vất vả cực khổ, mà dầu làm công việc gì ảnh cũng không chịu để nhục nhã thanh danh. Vậy chị chẳng cần phải lo cho phận ảnh. Mà dầu chị muốn lo, chị cũng có phương thế lo được. Tôi xin chị phải để trí mà lo sắp đặt việc nhà. Những việc ảnh phú thác cho chị đó, chị tính làm thế nào mà tán thành theo ý ảnh muốn? Chị dạy dỗ hai cháu cách nào? Chị để hăng mà cai quản hay là chị phải bán.
- Tôi bây giờ như người không có hồn, tôi không tính việc chi được hết. Tôi xin chị thương tôi chị tính giúp giùm cho tôi. Việc của tôi cũng như việc của chị. Chị liệu coi phải làm thế nào thì tôi sẽ theo ý chị định.

Cô Vân nắm tay cô Hòa và ngó ngay mặt mà hỏi:

- Chị tin bụng tôi lắm sao?
- Nếu tôi không tin chị, thì còn biết tin ai.
- Chị có biết anh Thuần có tình với tôi, mà tình ấy nặng lắm hay không?
- Tôi đã nói tôi nghi.
- Chị phải tin chắc chớ đừng có nghi nữa. Thiệt anh Thuần có tình với tôi nặng lắm. Có tình mà vì ảnh trọng gia đình của ảnh, ảnh trọng danh dự của tôi nên ảnh không gần tôi được. Sự ghen tuông của chị đã làm cho ảnh buồn, mà sự tôi gieo tình còn làm ảnh buồn thêm nữa, nên ảnh chịu không nổi ảnh mới đi đi. Vì chị tin tôi, nên tôi phải tỏ thiệt với chị. Gia đình của chị rời rã, tôi nghĩ lại tôi cũng có tội một phần trong đó.

Cô Hòa chưng hửng, ngồi ngó cô Vân sừng sốt rồi nói:

- Có lẽ nào mà có chuyện kỳ cục như vậy. Chị muốn chọc cho tôi phát điên hay sao chớ.

Cô Vân bước lại kéo học tử bàn viết mà lấy ra bức thơ với tập nhựt ký của Thuần, rồi đưa hết cho cô Hòa và nói.

- Chiều hôm qua tôi cũng có tiếp được thơ của anh từ biệt. Chị coi thì chị sẽ biết tôi nói thiệt hay là phỉnh phờ.

Cô Hòa mở thơ ra ngồi đọc.

Vân lên giường nằm rồi kéo mền đắp mặt mà khóc.

Bé Hậu biểu con xấm dất nó ra ngoài vườn hái ổi cho nó ăn, nó cười nói om sòm, không dè cha nó đã cách xa dặm ngàn, mẹ nó đương ưu sầu nát ruột.

Cô Hòa ngồi chăm chỉ đọc rất kỹ lưỡng, đọc bức thơ rồi đọc luôn tập nhựt ký. Chừng đọc dứt rồi cô thấy cô Vân nằm trên giường, cô dỡ cái mền ra vừa khóc vừa nói:

- Chị Vân, theo thơ với lời nhựt ký của nhà tôi gọi cho chị đó, thì chị có lỗi gì đâu. Chị cao thượng lắm, chị hết lòng chống vững giùm gia đình cho tôi. Tại tôi khờ khạo nên phá hoại; ấy lỗi tại nơi tôi mà thôi, chớ nào phải tại chị. Tôi cảm ơn nết tốt của chị, tôi kính phục thái độ của chị lắm. Đọc tập

nhặt ký của nhà tôi rồi, tôi càng thấy lỗi của tôi rõ hơn nữa, tôi càng ăn năn nhiều hơn nữa. Trước kia chị đã thương tôi, thì bây giờ chị còn phải thương tôi nhiều hơn nữa. Ngày nay tôi như người té dưới giếng, lạc trong rừng, xin chị kéo giùm tôi lên, xin chị chỉ đường cho tôi ra. Nếu chị bỏ tôi thì chắc tôi phải chết.

Hai cô nắm tay nhau mà khóc.

Cô Vân nói:

- Nhìn mặt chị tôi hổ thẹn quá...!
- Tại sao vậy?
- Tôi được biết anh Thuận có tình với tôi rồi, thì tôi cũng có tình với anh nữa. Tuy tôi đoạn tình được, song tôi cũng có lỗi với chị.
- Có tình mà rồi chị đoạn tình được, thì có lỗi gì đâu mà hổ thẹn. Đoạn tình tức nhiên đau đớn lắm, mà chị có đủ can đảm làm như vậy, thì chị cao thượng lắm, ít ai sánh kịp.
- Thiệt chị không trách tôi hay sao?
- Chị có lỗi chỗ nào mà tôi trách được. Tôi kính phục chị lắm chớ. Xin chị đừng ái ngại nữa. Chị ngồi đây mà tính giùm coi tôi phải làm sao bây giờ.

Cô Vân ngồi dậy. Hai cô lau nước mắt.

Cô Hòa nói:

- Trong bọn chị em thuở nay, tôi tin bụng chị hơn hết, tin hơn chị hai tôi nữa. Thiệt tôi tin không lầm. Chớ chi tôi được ở gần chị, nhờ chị chỉ bảo hàng ngày thì chắc ngày nay vợ chồng tôi khỏi rời rã như vậy.
- Cái đó không chắc....!

Cô Hòa đương buồn rầu, mà nghe mấy lời này thì cô chúm chím cười.

Cô Vân lơ lửng nói tiếp:

- Ở gần nhau hiểm nghèo lắm, bởi vậy tôi sợ, nên hơn một năm nay tôi lánh mặt, không dám lên thăm chị nữa, đến ngày ăn thôi nôi cho bé Hảo chị gửi thơ mời, mà tôi cũng không dám lên.
- Cám ơn chị... Cha chả, nếu chị không thương tôi, chị đánh úp⁴⁴ với nhà tôi, thì chắc tôi tự vận chết liền.
- Chị thấy hay không...?
- Bệnh ghen dữ tợn lắm, chị à.
- Bây giờ chị bớt ghen hay chưa?
- Còn gì nữa mà ghen!...
- Chắc không?
- Chắc. Chị làm ơn tính giùm việc nhà cho tôi.
- Tính lẽ nào...? Anh Thuận bỏ vợ con nhà cửa mà đi, dẫu anh không nói rõ, mà anh giao hết sự nghiệp cho chị trọn quyền làm chủ, thì cho mình thấy ý anh không muốn trở về. Tuy vậy mà tôi tưởng, bây giờ anh đang buồn trí nên anh đoạn tình vợ chồng, đoạn nghĩa cha con mà đi, chớ một ngày kia hoặc anh trọng tuổi rồi đổi tánh, hoặc anh gặp hoàn cảnh làm cho anh nhớ lại vợ con, thì có lẽ anh sẽ trở về. Hướng chi anh có nói anh đi đặng anh

⁴⁴ chiếm lấy

làm cho các gia đình khác được thuận hòa đầm ấm, lo làm cho luân lý của xã hội được thuận mỹ rõ ràng. Nếu ảnh không trở về, thì ảnh làm sao mà đạt được cái mục đích ấy của ảnh. Vậy xin chị dẫn lòng an phận. Tôi tin chắc chẳng sớm thì muộn, thế nào ảnh cũng về.

- Tôi vái van cho lời chị nói đó sẽ có y như vậy.
 - Sẽ có. Vậy tôi khuyên chị phải gắng chí mà giữ gìn cho bền vững cái sự nghiệp của ảnh sáng tạo, đừng ngày ảnh trở về chị khỏi hổ với ảnh.
 - Nhà cửa ruộng đất thì tôi chắc giữ vững, duy có cái hăng khó quá, tôi sợ lo không kham.
 - Sao mà chị sợ? Nếu vậy đàn bà không làm nổi những việc lớn lao hay sao?
 - Phải có chị giúp sức với tôi, thì cai quản hăng mới được. Thôi, chị hùn vốn vô, rồi chị đứng cai quản thế cho tôi.
 - Ý tôi muốn lo làm việc khác.
 - Việc gì?
 - Trong thư anh Thuần gọi cho tôi anh có khuyên tôi lập nhà trường để chuyên dạy nhi nữ về khoa gia đình giáo dục. Đời này người ta ham trí thức giáo dục thái quá, ham đến nỗi bỏ dẹp gia đình giáo dục, bởi vậy gia đình không có luân lý để làm gốc, nên không vững bền, không vui vẻ. Gia đình của chị mà bị rời rã đây, ấy cũng tại thiếu giáo dục nên mới ra như vậy. Sự lập nhà trường đó tôi đã có ý muốn làm từ hồi năm ngoái. Má tôi cũng đã cho phép tôi rồi. Tôi chưa làm là tại tôi sợ gần anh Thuần, nên tôi phải đình sự ấy lại. Bây giờ không còn cái sợ đó nữa, có lẽ tôi sẽ lên Sài Gòn mà lập trường dạy trẻ em gái hiểu đạo làm vợ, hiểu đạo làm mẹ, đừng xây nên hạnh phúc gia đình, cho xã hội hưởng ngày sau. Làm như vậy có ba điều tiện lợi: một là đạt được cái mục đích của tôi ham muốn thuở nay, hai là vâng theo lời khuyên của anh Thuần, ba là ở gần chị đừng giúp sức cho chị cai quản hăng "Thuần Hòa" được thịnh lợi luôn luôn, và giúp sức cho chị dạy dỗ hai đứa nhỏ cho chúng nó ngày sau trở nên người đứng đắn, trai có tánh nghĩa đồng, gái có tiết trung trinh, trai và gái đều biết tôn trọng gia đình, biết giữ gìn danh dự.
 - Chị tính hay quá! Tôi mừng lắm. Để bác về chị thưa cho bác hay rồi chị đi liền với tôi lên Sài Gòn mà tác thành việc ấy.
 - Mời chị ở chơi, đợi xế mát má tôi về, tôi thưa lại với má tôi rồi tôi sẽ đi với chị.
 - Cám ơn. Tôi cám ơn chị lung lắm.
 - Chị khỏi cám ơn. Vì tình tri kỷ nên tôi phải ráng mà lo.
 - Tôi không cần biết chị vì cái gì, tôi chỉ biết trước kia chị có lòng lo nâng đỡ gia đình tôi, bây giờ chị lại lo cứu vớt tôi lúc tôi đương nguy ngập, nên tôi cám ơn chị.
 - Chị đừng ghen nữa nghe hôn.
 - Chị vì tôi mà đoạn tình, lẽ nào tôi không vì chị mà bỏ ghen.
- Hai người nhìn nhau mà cười, rồi đi ra ngoài chơi với hai đứa nhỏ.

Đến xế bà chủ Hào về thấy mẹ con cô Hòa thì bà rất vui mừng. Vì ít con cháu nên gặp bé Hậu với bé Hảo thì bà nâng nịu hoài. Cô Hòa dạy con, biểu kêu bằng bà ngoại, thì bà càng vui lòng thêm nữa.

Cô Vân thuật chuyện cô Hòa bị chồng bỏ lại cho mẹ nghe và xin phép đi lên Sài Gòn ở ít ngày đặng trước an ủi cô Hòa, sau kiếm nhà lập trường học luôn thể. Bà chủ bằng lòng cho phép liền.

Cô Hòa với cô Vân từ già bà chủ, bỗng hai đứa nhỏ lên xe, tình thân ái tràn trề, trí tiến thủ hăng hái.

Xe hơi phát chạy, chở theo hai khối tình, tuy tánh chất khác nhau, mà cũng nồng nàn như một.

Chương 13

Một năm đã qua.

Cô Hòa nhờ cô Vân an ủi, khuyên lơn và giúp đỡ, nên cô đã bớt buồn nỗi chồng bỏ, lại hăng hái lo cho hãng "Thuần Hòa" thịnh phát như thường, và lo dạy dỗ nuôi dưỡng hai đứa con, đứa nào cũng sớm nở muộn nhĩn.

Bé Hậu từ nhỏ đã yêu mến cha, nên nó thường nhớ và nhắc cha. Mỗi lần nó hỏi cha nó đi đâu, thì cô Hòa lạnh ngắt trong lòng; cô kiếm cách nói gạt con cho dứt câu chuyện, mà cặp mắt cô ướt rướt. Hễ nghe con nhắc, thì cô ăn năn, cô tự nhận tại cô mà con phải xa cha, chồng phải lưu lạc. Rồi cô đi kiếm cô Vân mà tỏ lòng hối hận, để nghe những câu an ủi của bạn đặng vững chí bền lòng.

Còn cô Vân bây giờ cô quản xuất một nhà trường lớn gần chợ Tân Định, trường ấy tên là "Việt Nữ Học Đường" chuyên dạy nữ hạnh nữ công, gần 10 căn lầu, chứa đến hai trăm rưỡi nữ sinh viên. Hai hạng thượng lưu và trung lưu ở Lục tỉnh, vì ái mộ tôn chỉ của trường, và nhứt là kính mến dung hạnh của người sáng lập, nên ai cũng xin gởi con gái ở học, quyết đem lại cho gia đình cái tinh thần chân chánh thanh cao để thay thế cho những thói vật dục gian tà, đê tiện trót mấy năm đã tràn lan trong xã hội. Được lòng tín nhiệm của công chúng, cô Vân rất hài lòng mà cũng rất lo sợ, bởi vậy ngày đêm cô phải đau đầu với cái thiên chức "đào tạo người vợ hiền, với bà mẹ lành cho gia đình Việt Nam".

Tuy nhiệm vụ của cô Vân rất nặng nề, nhưng mà cô còn phải lo giữ gìn tinh thần cho cô Hòa và lo quản xuất giùm cho hãng "Thuần Hòa" bền vững nữa. Mỗi ngày cô phải gặp cô Hòa một lần, nếu cô Hòa không ghé trường, thì cô vô Cây Quáo.

Một buổi chiều chúa nhật, cô Hòa mời cô Vân vô nhà cô ăn cơm đặng nói chuyện chơi cho vui.

Lúc trời chạng vạng, hai cô ngồi giữa hoa viên, bé Hậu rướt bắt con chó xi, còn bé Hào đi lẫm đẫm trước mặt cô Vân mà chơi. Thành linh có xe hơi ngừng ngoài ngõ, rồi một người đàn ông và một người đàn bà xuống xe đi vô.

Vì trời đã lờ mờ, khó thấy rõ được, nên cô Hòa đứng dậy, có ý trông khách lại gần đặng xem cho biết. Chừng cô thấy rõ ràng hai vợ chồng ông giáo sư Kiếm cô vừa muốn cất tiếng chào mừng thì ông Kiếm la lớn: "May dữ! Có madame Thuần ở nhà đây!"

Cô Hòa chào khách, tiến dẫn cô Vân cho vợ chồng ông Kiếm biết, rồi mời hết vô nhà.

Ông Kiếm cảm mà nói: "Khoan. Tôi xin madame cho phép tôi hỏi một câu đã. Bạn tôi là mông xừ Thuần bỏ nhà mà đi hơn một năm nay, madame có giận hay không?" Câu hỏi lạ lùng làm cho cô Hòa chưng hửng. Cô chau mày, dự dự rồi thủng thẳng đáp:

- Nhà tôi giận nên bỏ mẹ con tôi, chó tôi có giận đâu.
- Té ra madame không giận mông xừ Thuần.
- Thưa không.
- Ví như mông xừ Thuần trở về. Madame có vui hay không?

Cô Hòa chúm chím cười, chớ không trả lời.

Ông Kiểm liền day mặt ra ngoài đường mà kêu lên: "Ê! Thuần, vợ bạn không có giận bạn. Vậy bạn vô đây" Cô Hòa và cô Vân nhìn nhau chưng hửng.

Bà Kiểm ngó hai cô mà cười.

Thiệt quả Thuần xuống xe thủng thẳng đi vô sân.

Bé Hậu vừa thấy dạng cha, thì chạy riết ra đón và ôm cha mà mừng. Thuần cúi xuống bông con vừa hôn vừa đi vô.

Cảnh cha con mừng nhau làm cho ai nấy đều cảm xúc, nên đứng lặng lẽ mà ngó, không ai nói chi hết.

Thuần vô tới, ngó thấy bé Hảo đang đi lẫm đẫm để bé Hậu xuống, rồi đưa tay ẵm bé Hảo. Tuy cách biệt cha con đã hơn một năm rồi, song bé Hảo dường như có tình máu thịt mạch bảo, nên không nhất để cho Thuần bông, lại ngó Thuần mà cười ngỏn ngớn.

Cô Hòa cảm động quá, dằn lòng không được với tay vịn vai cô Vân, mà nước mắt tuôn dầm dề.

Thuần bước tới nói với vợ: "Tôi làm mình phải buồn rầu cực nhọc hơn một năm nay, tôi lỗi với mình nhiều lắm. Năm ngoái tôi điên, nên tôi đi lạc đường xa gia đình rồi tôi mới thấy chỗ quấy của tôi. Không thể bỏ dứt vợ con được, nên tôi phải trở về đây, xin mình tha lỗi cho tôi".

Cô Hòa úp mặt vào ngực chồng mà khóc.

Thuần quay qua nói với cô Vân:

- Tôi rất cảm ơn cô Vân, ở nhà hết lòng bảo bọc cho gia đạo của tôi.

Cô Vân cười mà đáp:

- Tôi biết anh sẽ trở về mà cái bệnh ái tình của anh đó, anh đã trị được hay chưa?

- Thuần gật đầu đáp:

- Tôi trị đã dứt rồi, từ rày cô là em gái quý của tôi.

- Cô Vân hỏi cô Hòa:

- Còn chị Hòa đã trị bệnh ghen của chị dứt rồi hay chưa?

Cô Hòa cứng cỏi đáp:

- Tôi hứa tôi sẽ bỏ dứt tánh cũ, mà làm cho chồng vui thú gia đình mãn đời.

Ông Kiểm vỗ tay la lớn:

- Hay lắm! Hay lắm! Tôi mừng cho chồng vợ thuận hòa, cha con sum hiệp.

Ê! Trong nhà đã dọn cơm xong rồi kìa, thôi vô ăn cơm chung với nhau mà mừng ngày phu thê tái hội nè.

Thuần một tay bông bé Hảo, một tay dắt bé Hậu đi trước còn mấy người kia đi theo sau mà vô nhà, cảnh nhà vui vẻ đèn đốt sáng trưng.